លី.ធាមតេង

អក្សរសាស្ត្រខ្មែរ

LA LITTERATURE KHMERE

បណ្ណាគារ សេង-ងួន-ហួត

អក្សរសាស្ត្រខ្មែរ

LA LITTERATURE KHMERE

លី-ធាមតេង

សមាជិកក្រុមអភិបាលសមាគមអ្នកនិពន្ធខ្មែរ

សាស្ត្រាចារ្យជំនួយខាងវិជ្ជាខ្មែរនៅមធ្យមសិក្សា

រៀបរៀង

បោះពុម្ពលើកទី២

បណ្ណាគារ

លេខ ៦៧ វិថីព្រះបាទបន្ទូរាជា ភ្នំពេញ

ព.ស. ២៥០៣ ★ គ.ស. ១៩៦០

សូមឧទ្ទិស

ស្នាដៃនេះជូនដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធ

កវី និងអ្នកនិពន្ធ

ដែលឃ្លាតឆ្ងាយទៅកាន់បរលោកកាល

សេចក្ដីផ្ដើម

ហើយប្រសិនជាគេយកពាក្យ " អក្សរសាស្ត្រ " ក្នុងន័យដ៏ទូលំទូ
មកអភិប្រាយ គេនឹងអាចរាប់បញ្ចូលក្នុងពាក្យនេះនូវផ្ទាំងសិលាចារឹក
ណាទាំងឡាយដែលជាមូលដ្ឋានដំបូងបង្អស់ នៃទំព័រអក្សរសាស្ត្រខេមរៈ

ផ្ទាំងសិលាចារឹកខ្មែរដែលមានអាយុចាស់ជាងគេបំផុត ហើយស
ជាភាសាសំស្ក្រឹតនេះ សិលាចារឹក វ៉ូកាញ់ ដែលគេរកឃើញនៅកម្ពុជា
ក្រោម ។ ផ្ទាំងសិលាចារឹកនេះ បានត្រូវបុព្វបុរសខ្មែរបានធ្វើឡើង
ពាក់កណ្តាលសតវត្សទី ៣ នៃគ្រិស្តសករាជ ។ ក្រោយមកទៀតគួរសំគាល់ថា
ចាប់ពីដើមសតវត្សទី ៧ នៃគ្រិស្តសករាជ ខ្មែរយើងបានប្រើភាសាសំស្ក្រ
ជាមួយភាសាខ្មែរលាយឡំគ្នាក្នុងផ្ទាំងសិលាចារឹកនានា ដើម្បីកត់ត្រ
នូវព្រឹត្តិការណ៍សំខាន់ៗដែលទាក់ទង នឹងប្រវត្តិសាស្ត្រប្រទេសជាតិរបស់
ចំពោះសិលាចារឹកទាំងអស់នោះ ដែលជួនកាលមានរាប់ ៥ និងក្លោ
ត្រូវប្រាយ ។ ឬលើសពីនោះ ជាក់ខាងក្នុង និងខាងក្រៅ ប្រាង្គប្រាសាទនា
ជាប្រភពឯកសារអក្សរសាស្ត្រជាតិមួយយ៉ាងសំខាន់ណាស់ដែរ ដើម្បីការ
បង្រួបបង្រួមនៃប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរ ។ គួររំលឹកឡើងវិញថា សិលាចារឹក
ខ្មែរដែលមានចំនួនរាប់ពាន់ផ្ទាំង ពាសពេញដែនដីនៅក្នុងភូមិភា
ឥណ្ឌូចិនទាំងមូល មិនគ្រាន់តែទៀបរាប់ពីរាជវង្សានុវង្សនៃព្រះ
មហាក្សត្រខ្មែរប៉ុណ្ណោះទេ ដូចជាបញ្ជាព្រះពលនៃស្តេចគ្រប់ព្រះអង្គ
នៃ ទំនៀមទំលាប់ ក្រិត្យក្រម ការរស់រានាជីវភាព ទុកជាបទបញ្ជា
តាមប្រពៃណី ដែលមានប្រាំប្រាំមួយនៃប្រទេសកម្ពុជា ដើងក្នុងវប្បការ
មួយពុងផង ។

ាយការ វណា រះសំខាន់ និងគុណសម្បត្តិដ៏វិសេសវិសាលនេះហើយ
ជាអ្នកនិពន្ធផ្នែកអក្សរសាស្ត្រខ្មែរ លី ធាមតេង បានទាក់
ញទឹកចិត្តយើងអោយចាប់អារម្មណ៍ទៅ លើបញ្ហានេះជាយ
កគួរអោយក្រ- ដែលផ្លាំងនិយាយថា រឿងខ្មែរបុរាណយកតាមនិបាតជាត
ាងរឿងដែលកព្លា ញ យើងយ៉ាងក្រៃៈក្រៃយ៉ាជាទីបំផុត
សៀវភៅ របស់លោក ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះសោះ អ្នកប្រាជ្ញខាង
អក្សរសាស្ត្រខ្មែរយើងនេះ   ដែលមានឯតាក់តទីខ្មែរទៅ លើអ្នកនិ
ខ្មែរជារៀងមកប្រឯតាលម័យមុនៗ   ដែលបានប្រាប់ទុកថា ដែលនិព្រ
ល់ពន្ធរបស់ខ្លួនជា ច្រើនដើម្បីជា កេរ្តិ៍មតកក្រកូបយូឃាបដើល
ដល់កុលបុត្រកុលធីតា ខ្មែរជំនាន់ក្រោយនេះ ។ នេះជាភា ព:
និងជាវិភាគ តទា មួយនឹកប្រមនឹងមាន   ហើយដែលមាន នន័
ហា វប្រជាលជ្រៅ គួរអោយយើងធ្វើលើស្រាវជ្រាវពិចារណា ដោយព្យា:
ផតអស់ពីក្នុងចិត្ត ។
ក្នុងន័យនេះហើយជា ពិសេសក្នុងប្រភពដ៏អភ័ព្វនេះដែលប្រទេស
ជាជា ទីស្នេហា ដែលយើងធ្លាប់បានស្គាល់ប្រវត្តិសម្បត្តិជា ពិស្រឋថែបច
ងទាំងអស់ហើយ   មាននា ខ្លះ ទា ពត្រចវិស័យជា ដំណាំ   យើងខ្ញុំ
ទាំងអស់ដែលមាន ចិត្តស្រឡាញ់ រាប់អាន អក្សរសិល្ប៍ អក្សរសាស្ត្រ
ពិនិត្យពិច្រា វិជ្ជា វិប្រថែមប្រមូលឯកសារ នានា ដែលខ្ចៀសផុតពី
ាលលួចលាក់ដែលភ្លើងសង្គ្រាម ដើម្បីយកមក បោះពុម្ពផ្សាយ បញ្ចូលទុកបណ្តាល
  ដើម្បីទុកទុកផ្ទុក   ការ ស្រទ្រង់ព្រមទាំងការ របង្កើនសម្បត្តិវប្ប-
ជាតិទុកជា   ស្នា ដែលបន្តដល់កុលបុត្រកុលធីតាជំនាន់ក្រោយ ។
ក្រោម ការ បោះពុម្ពបើទៀងវិញនូវឯកសារ របញ្ជាប់នេះ

ពុំអាចនឹងប្រព្រឹត្ត ធ្វើទៅរួចបានជាស្ថាបនាឡើងប្រសិនជាគ្មានការ
ឧបត្ថម្ភ និងពន្យល់ ចំពោះពីសំណាក់លោកគ្រូ ម៉ី ឡែល • ផ្នែកប្រវត្តិ-
សាស្ត្រ និងភូមិសាស្ត្រ • និងលោកគ្រូ សុខា រះ ព្រមទាំងនិស្សិត
ទាំងអស់នៃជ័យវរ្ម័នបុទ្ធ • សាលាបី • ។

ជាទីអវសានខ្ញុំសូមគោរពជូនពរ សូមលើកទឹកចិត្ត ឲ្យទាំងអស់គ្នា
សូមលើកដៃទាំងទ្វេអនុមោទនាផលកុសល ជូនចំពោះលោកសី ...
និងវិញ្ញាណក្ខន្ធ នៃបុព្វបុរសខ្មែរទាំងអស់គ្រប់សម័យ ដែលបានតាំង
ប្រទ្រង់ប្រឹងប្រែងកសាងនគរជាតិ កុំអោយវិនាសអន្តរាយបាន
ដើម្បីទុកជាកេរ្តិ៍ដំណែលដ៏ថ្លៃថ្លា ដល់កូនខ្មែរគ្រប់ជំនាន់ ។

ធ្វើនៅជ័យវរ្ម័នបុទ្ធ ថ្ងៃ ទី២៧ ខែ មិនា ឆ្នាំ ១៩...
ដោយលោក ម៉ី ឡែល និងនិស្សិតផ្នែកប្រវត្តិ
វិទ្យា • ផ្នែកប្រវត្តិសាស្ត្រ និងភូមិសាស្ត្រ • ទាំងអស់ដូចមាននាមខាង
ខាងក្រោមនេះ :

១ - លោក ប្រាក់ សុជុន ២ - លោក សោម សេង
៣ - លោក អ៊ុង សុភាព ៤ - លោក មាស ហន
៥ - លោក ទៅ សាយ ៦ - លោក លី សុខាន
៧ - លោក គង់ វីរៈ ៨ - លោក ឃិន សឿន
៩ - លោក គួ ចាន់វីរៈ ១០ - លោក សុន សុង
១១ - លោក ព្រំ មេត្តា

ឧទ្ទិស

ខ្ញុំសូមឧទ្ទិសស្នាដៃដ៏ខិតខំ និងផ្ចិតផ្ចង់បំផុតរបស់ខ្ញុំនេះ ជូនចំពោះវិញ្ញាណក្ខន្ធនៃបិតាខ្ញុំ នាម លី-ម៉ុង ដែលលោកបានខំបង្ហាត់បិត្តខ្ញុំ ឲ្យចេះស្រឡាញ់អក្សរសាស្ត្រខ្មែរតាំងពីអាយុ ៧ ឆ្នាំ ។ គ្រានោះលោកបានសរសេរសាស្ត្រារឿងមួយយ៉ាងវែង ដោយគំនិតផ្ទាល់របស់លោក ឲ្យឈ្មោះថារឿង « សុវណ្ណគោ » សំរាប់បង្ហាត់ខ្ញុំឲ្យចេះអានជាបឋមខ្មែរបុរាណយ៉ាងត្រឹមត្រូវ និងធ្វើឲ្យខ្ញុំគ្រប់ភ្លក់រសជាតិអក្សរសាស្ត្រខ្មែរតាំងពីនោះរហូតមក ។

ល. ធ. ត.

អារម្ភកថា

ជាយូរមកហើយដែលខ្ញុំជាប់ជំពាក់ចិត្ត ក្នុងបញ្ហាអក្សរសាស្ត្រខ្មែរ ៗ គោលបំណងនេះ ក៏ជាសំគៀងចិត្តខ្ញុំឲ្យប្រឹងប្រែងស្រាវជ្រាវរកទម្រង់លក្ខណ៍ការណ៍សំខាន់ ៗ របស់អក្សរសាស្ត្រជាតិយើង ដើម្បីប្រមូលក្រងគោលគំនិតឲ្យបានគ្រប់គ្រាន់ ៗ ក្នុងការស្វែងស្រាវជ្រាវ, ខ្ញុំតែងជួបនឹងឧបសគ្គជាច្រើន សឹងតែអស់សង្ឃឹមថាពុំអាចធ្វើទៅទៀតកើត ប៉ុន្តែចិត្តមានះនៅតែមានជានិច្ច ពុំរារែកពីខ្លួនខ្ញុំឡើយ ៗ ដូចលោក-អ្នកគ្នាធ្លាប់ជ្រាបស្រាប់ហើយ លក្ខណ៍គោលផ្សេង ៗ នៃអក្សរសាស្ត្រយើង សឹងតែស្ថិតនៅក្នុងសាចិកចាំង សឹងតែទាំងអស់ ៗ អក្សរចារឹកសុទ្ធតែនៅនឹងថ្មកប់នៅកណ្ដាលព្រៃ ឬ ទីណាដ៏ស្ងាត់ ហើយសុទ្ធតែជាភាសាបាលី – សំស្ក្រឹតថែមទៀត ៗ សាស្ត្រា ឬ ក្រាំងផ្សេង ៗ ស្ថិតនៅតាមវត្តអារាម ហើយប៉ោះប៉ាយមិនបានគត់មត់ល្អទេ ៗ រឿងព្រេង ឬ បទចម្រៀងសោតក៏នៅតែតាមមាត់អ្នកស្រុក ជាពិសេស

គឺអ្នកនៅឆ្ងាយពីទីក្រុង ៗ តែជាសំណាងល្អដែរ, ជាយូ
មកហើយ រាជការយើងមានក្រសួងធម្មការ បានបង្កើតជ
ក្រុមមួយហៅថា «ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ» ដែលមានការ
ប្រមូលឯកសារគ្រប់សព្វ ខាងវប្បធម៌របស់ខ្មែរ តាំងពីបូរា
បូកណាមក គឺមាន៖ ក្រុមជំនុំទំនៀមទំលាប់, ក្រុមជំនុំប្រែ
ព្រះត្រៃបិដក, ក្រុមស្រាវជ្រាវក្បួនខ្នាតផ្សេងៗ , ក្រុមវក្យ
សាស្ត្រា, ក្រាំង គម្ពីរនិងសៀវភៅគ្រប់បែបគ្រប់យ៉ាង ដែល
យើងហៅថាបណ្ណាល័យ ៗ ដូចនេះ ក្រុមពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ
មិនមែនមានការៈតែត្រឹមស្រាវជ្រាវ ឬ ផ្សាយពុទ្ធសាសនា
មួយមុខនោះទេ គឺពិតជាវិជ្ជាស្ថានវប្បធម៌មួយយ៉ាងជាក់ប្រា-
កដរបស់ខ្មែរ ៗ អាស្រ័យលើឯកសារយ៉ាងចំណាន ៗ របស់
វិជ្ជាស្ថាននេះឯង ដែលជួយបំភ្លឺផ្លូវ, ដឹកនាំដំណើរស្រាវជ្រាវ
របស់ខ្ញុំឲ្យបានស្រួលច្រើន ៗ ព្រោះគម្ពីរក្បួនខ្នាត ឬ សៀវ-
ភៅរបស់អ្នកប្រាជ្ញ សរសេរពីការស្រាវជ្រាវបុរាណវត្ថុរបស់ខ្មែរ
សុទ្ធតែមានដម្កល់នៅក្នុងទីនោះ ៗ តែនោះបីជាខ្ញុំបានទទួល

ផលល្អពីបណ្ណាល័យនេះហើយគឺ ខ្ញុំត្រូវតែចំណាយពេលក្រៅពីអានសៀវភៅ, ពីការកត់ត្រាតាមសៀវភៅទាំងនោះ ជាច្រើនទៀត ព្រោះត្រូវការស៊ើបសួរ, ប្រមែប្រមូលបញ្ជាក់លើករណីដែលជួបប្រទះក្នុងសៀវភៅនោះថែមទៀតផង ។ ឯរឿងរ៉ាវសាស្ត្រា ឬ ក្រាំងណាដែលពុំមាននៅក្នុងបណ្ណាល័យនេះទេ ក៏ត្រូវស្វែងរកឲ្យឃើញដែរ ដោយធ្វើដំណើរទៅកាន់ទីឆ្ងាយ ៗ មានវត្តអារាម និង បុរាណប្រាសាទនានាដែលមានជាប់ទាក់ទងនឹងរឿងរ៉ាវនេះជាដើម ។

ដោយសារការស្វះស្វែងពិនិត្យអស់រយៈកាលជាង ៧ ឆ្នាំមកហើយ ទើបខ្ញុំប្រមូលឯកសារ និងគោលគំនិតខាងអក្សរសាស្ត្របានច្រើនបន្តិច ល្មមឲ្យពឹងផ្អែកខ្លួនឯងបានខ្លះ ៗ ប៉ុន្តែខ្ញុំពុំទាន់រកមធ្យោបាយណា នឹងផ្សាយការសន្សំរបស់ខ្ញុំនេះបាននៅឡើយ ៗ លុះមកដល់ គ.ស. ១៩៥៧ ទើបក្រសួងឃោសនាការ បានអនុញ្ញាតឲ្យសមាគមអ្នកនិពន្ធខ្មែរផ្សាយអំពីអក្សរសាស្ត្រតាមវិទ្យុជាតិ ដើម្បីណែនាំឲ្យបណ្ដាជនខ្មែរ

ជាគ្រឿងបំភ្លឺមួយជាជាន់គ្មានពន្លឺសោះដែរ » ។ ប្រសិនណាជាថ្ងៃក្រោយទៅ មានសិល្បករចំណានណា ជួយរចនាកូនប្រទីបខ្ញុំ ពោលគឺកិច្ចការនេះ ឲ្យកាន់តែភ្លឺរន្ទាលច្បាស់ចាំងថែងឡើងនោះ រឹងរឹតតែសមប្រាថ្នាជាក់ស្តែងឡើង សំរាប់ជាសាធារណប្រយោជន៍តទៅ ។

លុះយល់សព្វគ្រប់ដូចពណ៌នាមកខាងលើ ខ្ញុំក៏ដាច់ចិត្តរៀបចំសរសេរជាអត្ថបទខ្លី ១ ល្មមយកទៅថ្លែងផ្សាយតាមវិទ្យុជាតិ រៀងរាល់ថ្ងៃព្រហស្បតិ៍ ចាប់តាំងពីខែ កញ្ញា គ.ស.១៩៥៧ មក ។ កាលណាបានផ្សាយជាច្រើនលើកចំនួនជិតពីរឆ្នាំទៅហើយ មានមិត្តភក្តិខ្ញុំជាច្រើនយល់ថា៖ កិច្ចការរបស់ខ្ញុំនេះ មានប្រយោជន៍ដល់អ្នកសិក្សាណាស់ ។ គេក៏ពោលជាសំតឿនឲ្យខ្ញុំចងក្រងបោះពុម្ពជាសៀវភៅឡើង ព្រោះការស្តាប់តាមត្រចៀក ម្តងបន្តិច ១ មកនោះ ជាការភាក់កយពន់ពេក ។

កាលពីខែតុលា គ.ស. ១៩៥៨ ប្រទេសនានានៃជន

ស្គាល់ផ្ទៃមុខផ្កានេះផង ៗ គណៈកម្មការនៃសមាគមក៏បាន ប្រគល់ភារៈការផ្សាយនេះ ដែលជាបន្ទុកមួយយ៉ាងធ្ងន់មកលើខ្លួនខ្ញុំ ៗ ខ្ញុំទទួលភារៈដោយទើសទាល់ព្រោះក្នុងចិត្តបារម្ភជាខ្លាំងថា៖ ធ្វើម្តេចហ្ន៎! ឲ្យរឿងក៏អក្សរសាស្ត្របានលេចរូបរាងទៅបង្ហាញជនរួមជាតិឲ្យបានច្បាស់លាស់ បើខ្ញុំនៅតែនឹកគិតរាល់ទៅទៀត ៗ ហើយបើងាកមើលមកគ្នាឯង ក៏ឃើញថាមានចំណេះស្តួចស្តើងពេក ពុំសមល្មមហ៊ានពារទៅលើកិច្ចការដ៏ធំនេះសោះ ព្រោះក្រែងជួនជាប៉ះទៅលើការខុសត្រង់ខ្លះទៅ, មុខជាត្រូវពាក្យនិន្ទាពីអ្នកផងមិនខាន ៗ តែក្នុងគ្រាជាមួយគ្នានេះ មានគំនិតថ្មីមួយមករំលឹកស្មារតីខ្ញុំថា៖ ការយល់ដូចខាងលើនេះ ជាហេតុនាំឲ្យរេចរិលទៅវិញទេ ព្រោះថា៖ កិច្ចការដែលធ្វើទៅហើយ រមែងតែមានត្រូវត្រង់ជាមិនខាន គឺមានតែអ្នកមិនធ្វើសោះនោះទេ ដែលមិនចេះខុសសោះ ។ ហើយម្យ៉ាងទៀត ខ្ញុំយល់ថា "ក្នុងទីងងឹត សូម្បីតែទៀនប្រទីបតូចក៏ដោយ បើគ្មានចង្កៀងធំទេ ក៏គង់បានជា

ជាតិអាស៊ីនិងអាហ្វ្រិក បានប្រមូលគ្នាធ្វើសន្និសីទនៅទីក្រុងតាស្កេន (សហភាពសូវៀត) ស្តីពីអក្សរសាស្រ្តនិងវប្បធម៌ ។ ខ្ញុំក៏មានកិត្តិយស បានទទួលសេចក្តីទុកចិត្តពីអ្នកនិពន្ធនានា ដែលតម្រូវឲ្យខ្លួនខ្ញុំនិងមិត្តសំឡាញ់ខ្ញុំ, លោកម៉ា-ឡាយទេម, ធ្វើជាដំណាងប្រទេសកម្ពុជា ឲ្យទៅកាន់សន្និសីទនោះ ។ នាកាលនេះ លទ្ធផលក្នុងការស្រាវជ្រាវរបស់ខ្ញុំ ក៏បានទៅលាតត្រដាងបង្ហាញរូបភាពអក្សរសាស្រ្តនិងវប្បធម៌ជាតិ ដល់បណ្តាដំណាងប្រទេសនានា ។ ពេលនោះទៀត គេមានបង្កើតការពិព័ណ៌សៀវភៅរបស់ជនជាតិទាំងអស់ ដែលបានទៅរួមប្រជុំ ។ ខ្មែរយើងក៏បានបញ្ចេញសៀវភៅ ជាង ៥០ ក្បាលតាំងនឹងគេដែរ តែមានភ្ញៀវជាច្រើនចេះតែសួររកសៀវភៅដែលស្តីពីអក្សរសាស្រ្តខ្មែរ ហើយដែលកាលនោះយើងពុំទាន់មាននៅឡើយ ។ លុះត្រឡប់មកវិញ ខ្ញុំរឹតតែប្រាថ្នាធ្វើយ៉ាងណាឲ្យកើតបានជាសៀវភៅនេះនឹងគេឡើង ។

លុះមកដល់ គ.ស. ១៩៥៩ នេះ ក្រសួងសិក្សាធិការ

បានចាត់ឲ្យខ្ញុំទៅបង្រៀននៅអនុវិទ្យាល័យព្រះនរោត្តម, ខ្ញុំក៏បានឱកាសធ្វើវិសិដ្ឋការចំពោះមុខវិជ្ជានេះថែមទៀត ។

ហេតុមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ កិច្ចការរបស់ខ្ញុំក៏បានលេចរូបរាងឡើងសំរាប់ជួយផ្តល់សេចក្តីត្រូវការ ឲ្យអ្នកសិក្សាអក្សរសាស្ត្រខ្មែរ ដែលសម័យបច្ចុប្បន្នកំពុងតែស្វះស្វែងតម្រូវតាមកម្មវិធីសិក្សាផង និងតម្រូវតាមឋានៈប្រទេសយើងដែលជារដ្ឋឯករាជ្យគ្រប់លក្ខណៈផង ។ ខ្លួនខ្ញុំក៏មានចិត្តរីករាយណាស់ ដោយបានបំពេញករណីយកិច្ចតាមបំណងដែលមានជាយូរមកហើយ ទុកដូចជាខ្ញុំបានសងបំណុលមួយដែលធ្លាប់ជំពាក់ក្នុងចិត្តជាច្រើនឆ្នាំមកហើយដែរ ។

ហេតុនេះ ខ្ញុំសូមអភ័យទោសពីសំណាក់អស់លោក-អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ ក្រែងលោមានការខុសឆ្គងត្រង់ណា សូមមេត្តាជួយកែតម្រង់ឲ្យបាន ព្រោះស្នាដៃនេះជាការល្បងរបស់ខ្ញុំក្នុងកិច្ចសិក្សា និង វែកញែកអំពីអក្សរសាស្ត្រខ្មែរ ។

ជាបញ្ចប់ ខ្ញុំសុំលំឱនកាយគោរពដល់វិញ្ញាណខន្ធអស់លោកកវី-អ្នកនិពន្ធ ពីព្រេងនាយ ដែលបានទុកស្នាដៃឲ្យយើងរហូតសព្វថ្ងៃនេះ ។

ភ្នំពេញ មីនា ១៩៥៩

លី-ធាមតេង

ដំរីជើងបួនគង់មានភ្លាត់
អ្នកប្រាជ្ញចេះស្ទាត់គង់មានភ្លេច

ជំពូកទីមួយ

ដើមកំណើតភាសា និង អក្សរខ្មែរ

ក– ដើមកំណើតភាសាខ្មែរ

បើយើងសង្កេតតាមសេចក្តីកត់ត្រាក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែ
យើងឃើញថា នៅលើកោះមួយ ដែលបុរាណឲ្យនាមថា
កោះគោកធ្លក(១) មានចណ្តាជនរស់នៅជាអន្លង់ណាស់ម
ហើយ គឺតាំងពីសម័យមុនប្រវត្តិសាស្ត្រទៅទៀត ។ ឯមនុស្ស
ទាំងនេះ រស់នៅដោយពួក ១ ផ្សេង ១ ពីគ្នា ពុំចេះចំណុ
ចុះចូលគ្នា ឬ មានការប្រាស្រ័យគ្នាទៅវិញទៅមកនៅឡើយ
ទេ ។ បើនរណារស់នៅក្រុមត្រង់ណា ក៏ទាក់ទងប្រាស្រ័យ
គ្នាតែក្នុងបរិវេណជិតខាងខ្លួនប៉ុណ្ណោះ ឥតរវល់ចង់ជួបក

១– បានគេឈ្មោះ គោកធ្លក ព្រោះកោះនេះមានធ្លកមួយដើមដុះនៅកណ្តាល

ក់ជាមួយចំណោមអ្នកដទៃទៀយ ។ ឯកាសាដែលគេ
ប្រើប្រាស់ក្នុងកិច្ចរស់នៅអចិន្ត្រៃយ៍នោះ គឺមានរូបគោមយ៉ាក់
ាកដដោយឡែកៗពីគ្នាដែរ ពុំអាចស្ដាប់គ្នាបានដោយងាយ
នចំណោមមួយទៅចំណោមមួយទៀយ ។

លុះចំណេរតមក នៅគ្រាដែលចាប់ផ្ដើមមានប្រវត្តិ-
ាស្ត្រអ្នកស្រុកដែលរស់នៅលើកោះគោកធ្លក ក៏បានប្រមូល
បផ្តុំគ្នាជាប្រជាជាតិមួយ នៅក្រោមមេត្រួតត្រាតែមួយ ។
អ្នកត្រួតត្រានោះជាស្ត្រីកេទប្រកបដោយរូបឆោមនឹងប្រាជ្ញា
នវែដលអ្នកកត់ត្រា បានដាក់នាមប្លែកៗពីគ្នា ៗ ខ្លះថានាង
សក់ក្រអូប » ឬ នាង « សុវណ្ណកេសី » ដូចមានរឿង
ពង្សប្រចាំស្រុកនៅមណ្ឌលបូរីនិទានថា ៖ នាងនេះ បានចាញ់
ាកនាយឈ្មួញសំពៅបរទេស ដែលបញ្ឆោតឲ្យនាងចុះទៅ
កំសប្បាយក្នុងសំពៅ ហើយគេស្រាវយុថ្កាចេញសំពៅទៅ
ណ្ដាលសមុទ្រកុំឲ្យនាងចុះវិញបាន ។ល។ តាមរឿង
តានផ្សេងទៀតថា ៖ នាងនេះមាននាមជានាង « នាគី »

ដែលជាកូនតាគមកលេងទឹកសមុទ្រ ហើយត្រូវបានជួប
មួយព្រះថោង[១]ជារាជបុត្រ ព្រះបាទអាទិច្ចវង្ស គ្រងក
នៅឥន្ទបត្តបុរី[២] ដែលចេញមកក្រសាលតាមរលកប្រ
សមុទ្រ ហើយក៏បានរៀបអភិសេកជាមួយគ្នាទៅ ។

តាមឯកសាររបស់អ្នកកត់ត្រា ជាតិចិន[៣]បានកត់ឆា
ថា ព្រះនាង «លីវ-យី»[៤]ដែលនៅពេលនោះមានពួកអន្ត
ប្រទេស ជាតិព្រាហ្មណ៍មកពីប្រទេសឥណ្ឌា ប៉ែកខាងត្បូ
ចូលមកវាតទីក្នុងស្រុក ហើយមេនៃពួកនោះបានលើកព្រ
នាងនេះធ្វើជាអគ្គមហេសី នៅគ្រប់គ្រងលើផែនដីគោកធ្ល
រហូតមក ។ ព្រះទៅនេះឯងដែលសិលាចារឹកបានថ្វាយ
ព្រះនាមថា «ព្រះបាទកៅណ្ឌិន្យ» ហើយដែលអ្នកកត់ត្រ

១– ព្រះថោង ក្លាយពីពាក្យសៀម «ព្រះថង» ប្រែថាស្តេចមាស ព្រោ
នៅគ្រងរាជ្យលើប្រជ្រោយសុវណ្ណភូមិ ដែលគេហៅថា ដែនដីមាស ។ ២– តាម
ឯកសារប្រវត្តិសាស្ត្រខ្លះ ថានាមនេះជានាមប្រទេសខ្មែរបុរាណ ។ ៣–លោ
Pelliot បានប្រែជាភាសាបារាំងពីឯកសារលោកជីវ-តាក្វាន់ 周達
ឲ្យឈ្មោះសៀវភៅនោះថា: Le Founan ។ ៤– ពាក្យនេះក្លាយពីភាសាចិ
លីវ-យេ (柳葉 = Lieuo - Ye) ប្រែថា ស្លឹកស្វល ។

ន បានថ្វាយនាមថា «ហ៊ុន-ទៀន»(១) ។ ព្រះករុណានេះ
ើយ ជាបឋមក្សត្ររបស់យើង ដែលបានរៀបចំកសាង
ណាចក្រនគរភ្នំ(២)ជាដំបូង ។

ដូចនេះ បើយើងសង្កេតតាមហេតុការណ៍ដូចពណ៌នា
មកហើយនេះ ឃើញថាបណ្ដាជនដែលរស់នៅលើកោះ
កឆ្នកទាំងប៉ុន្មាន មានភាសានិយាយប្រចាំជាតិរៀងអស់ទៅ
ើយ ។ កស្តាំង គឺការបេះប្រាស្រ័យគ្នា, រួបរួមគ្នាជា
ង្គមជាតិមួយ នៅក្នុងកិច្ចត្រួតត្រារបស់ព្រះនាងនាគីសោមា
លីវយេ ។

ភាសាទាំងនេះឯង ខ្លៅវែកញែកវែក ជាជាន់ ហេតុ
ព្វថ្ងៃនេះ គឺភាសាតូចតាចរបស់អ្នករស់នៅក្នុងព្រៃ នា
ណាខេត្តកម្ពុជាយើងនេះ ដូចជាជាតិព្នង, ជង, វេជ,

១– 混塡 = Houen-T'ien (P.Pelliot, Le Founan) ។

២– ពាក្យ ភ្នំ នេះ ដែលបារាំងសរសេរក្លាយទៅជា ហ្វូណាម (扶南 = Fou-nam) ហើយដែលបារាំងសរសេរក្លាយទៅទៀតជា Fou-nan ។

១. Kon-jin : កោន្ឌិញ្ញ → កៅណ្ឌិន្យ
កោន. ឌិន

សម្រៃ, គួយជាដើម ។ មានអ្នកប្រាជ្ញស្រាវជ្រាវខាងភាស
ជាច្រើនរូប បានកត់ត្រានិងធ្វើការសិក្សាបញ្ជាក់ពីភាសាខ្មែ
យើង ហើយដែលគេកប់បញ្ចូលភាសាទាំងអស់ខាងលើ ខែ
ទាំងភាសាអ្នកដទៃខាងខ្លះថានៅក្នុងចំណោមភាសាខ្មែរ ។

យើងរមែងឮអ្នកផងពោលដោយក្តីប្រឡំថា ភាសាខ្មែ
យើង មានដើមកំណើតមកពីភាសាសំស្ក្រឹតនិងភាសាបាលី
ព្រោះគេឃើញក្នុងភាសាយើងសព្វថ្ងៃមានលាយច្របល់ដោ
ពាក្យបាលីជាច្រើន ដូចពាក្យថា : ផល, កល, ហេតុ, គេ
គេហដ្ឋាន, . . . និងសំស្ក្រឹត ដូចពាក្យ : មិត្រ, ប្រព្រឹត្ត, ត្រ
ស្រី, . . . ។ ប៉ុន្តែយើងអាចដោះស្រាយវិញដោយងាយថា
ពាក្យទាំងឡាយដែលក្លាយចេញមកពីបាលី និងសំស្ក្រឹតនេ
មិនមែនកើតឡើង តាំងពីមុនសម័យជនជាតិឥណ្ឌាចូលស្រុ
ពេលដ៏មុនរជ្យព្រះបាទកៅណ្ឌិន្យនោះទេ ។ ព្រោះពាក្យទាំ
នេះសុទ្ធតែចូលមកជាមួយនឹងអារ្យធម៌ឥណ្ឌា ក្នុងពេលត្រឹ
សតវត្សទី ២ ក្រោយដែលព្រះបាទកៅណ្ឌិន្យ កសាងអាណា

ក្នុងគម្ពីរបុរេហើយ ៗ ម្យ៉ាងទៀត យើងអាចសួរទៅវិញ
៖ បើថាភាសាខ្មែរមានដើមកំណើតមកពីភាសាសំស្ក្រឹត
៍ បាលី ដូចនេះ តើបណ្ដាជនខ្មែរដំបូងសម័យគោកធ្លក
ូនគ្រាផ្សព្វណៀនាំភាសាទាំងពីរមកនោះ , ជនជាតិនេះបេះ
យាយឬទេ? បើបេះនិយាយតើនិយាយភាសាអ្វី? ត្រង់នេះ
ញុំយើងឲ្យច្បាស់ថា ភាសាខ្មែរមិនមែនមានដើមកំណើត
ពីភាសាបាលី និងសំស្ក្រឹតដែលជាមូលដ្ឋានលទ្ធិសាសនា
ន ៗ ដែលហូរចូលមកស្រុកយើងសម័យក្រោយនេះទេ ៗ
តិជាខ្មែរមានភាសាកំណើតរបស់ខ្លួនពីយូរអង្វែងមកហើយ
នភាសានោះមិនសូវសម្បូណ៌លួតលាស់ប៉ុន្មាន ៗ ពាក្យ
ចន៍នៅតិច, មិនទាន់មានសំនួនវោហារគ្រប់លក្ខណៈ ៗ

ដូចនេះ យើងត្រូវស្គាល់ថា ភាសាបាលីនិងសំស្ក្រឹត
ន់តែជាភាសាចំណូលថ្មី ដែលហូរតាមអារ្យធម៌ឥណ្ឌា
រហូតបញ្ចូល បន្ថែមក្នុងភាសាដើមរបស់យើងប៉ុណ្ណោះ ៗ

១– ដើមកំណើតអក្សរខ្មែរ

ឯអក្សរខ្មែរមិនមែនកើតឡើងស្មើនឹងភាសាទេ ព្រ
សម័យដែលមនុស្សស្ថិតនៅលើគោកធ្លក ជាដំបូងនេ
គ្រាន់តែបង្កើតបាននូវភាសាសំរាប់និយាយប្រាស្រ័យ
ប៉ុណ្ណោះ ចំណែកអក្សរសំរាប់ជាគ្រឿងចារិកសំគាល់មិនទ
ទាន់កើតនៅឡើយទេ ។ ដូចនេះ មនុស្សជំនាន់នោះមិនគ
ចេះសរសេរសំបុត្រស្នាម ផ្ញើទៅមកគ្នា ឬចេះកត់ត្រាអ្វី
ឡើយ ។ បើគេចង់កត់ចំណាំអ្វីមួយ គេមានតែគ្រឿងចង
កន្ទិចតិចប៉ុណ្ណោះ ។ មនុស្សសម័យនោះ ទំនងជាយកវ
ភេទផ្សេងៗ ជាគ្រឿងចំណាំ ដូចជាយកដុំស្ទូកឈើលា
ឬឈើផ្លូធ្វើជាគ្រឿងចំណាំខាងពេលវេលាជាដើម ។

លុះចំណេរតមក ដល់គ្រាដែលខ្មែរបានទទួលការឃ
ឥណ្ឌា ក៏បង្កើតដោយសន្និដ្ឋានជារូបរាងអក្សរ ដោយអ

ប្រហ ធ្វើសម័យនោះ ៖ ប្រមើលយកតាម ភាក្សាទស្សន៍ មួយ ចែ

…ភាគទក្ខិណបថ (១) ។ អក្សរឥណ្ឌៀមានច្រើនយ៉ាង
…ាស់ ប៉ុន្តែបែបអក្សរដែលមានអាយុចាស់ជាងគេគឺអក្សរ
…ព្រាហ្មី ។ អ្នកស្រុកឥណ្ឌៀបូរាណបានសន្មតថា ជាអក្សរ
…ដែលព្រះព្រហ្មបានបង្កើតមក ទុកសំរាប់ឲ្យមនុស្សប្រើប្រាស់
…តាមពិត គឺមនុស្សខ្លួនឯងទេ ដែលជាអ្នករកមធ្យោបាយ
…ង្កើតតួអក្សរ ដែលជាតំណាងសំគាល់សំរាប់សរសេរប្រាស្រ័យ
…ទៅវិញទៅមក ។ អក្សរព្រាហ្មីនេះ មានរូបរាងជាតួ
…បអន្លៗ ប្លែកៗពីគ្នា តែមានពិធីផ្សំស្រៈ, ព្យញ្ជនៈ, ចំនួន
…បអក្សរដែលខ្មែរយើងប្រើសព្វថ្ងៃនេះ ។ មានអក្សរច្រើន
…បទៀត ដែលកើតបន្តមកពីអក្សរព្រាហ្មី ហើយមានពិធី
…ប្រើប្រហាក់ប្រហែលគ្នា ខុសមួយតែត្រង់រូបភាពប៉ុណ្ណោះ ។
…រះបាទកៅណ្ឌិន្យ ដែលជាបឋមក្សត្រខ្មែរ ទ្រង់បានដឹកនាំ
…នត្រឹមតែទំនៀមទំលាប់, ប្រពៃណី, សាសនាឥណ្ឌៀ
…កសាបព្រោះ ឲ្យសាយភាយលើប្រទេសយើងប៉ុណ្ណោះទេ,

១-: ភូមិភាគផ្នែកខាងត្បូងលើខ្ពង់រាប Dekkan ។

ទ្រង់បាននាំតំរង់បែបអក្សរវេណ្ឌៀ(១) នៅផ្នែកទក្ខិណប
(ខាងត្បូង) មកផ្សាយនៅក្នុងប្រទេសយើងផង ។ អក្សរន
មានបែបភាពកង់មូល ។ ដែលយើងប្រឌិតយកលំនាំតាម
កើតបានជារូបរាងអក្សរជាតិយើងសព្វថ្ងៃនេះ ។ យើងគួរ
ទុកថា៖ ប្រជាជាតិខ្មែរយើងតាំងពីបូរាណមក ជាជាតិមួ
មានសិល្បៈនិងទេពកោសល្យជាប់និងខ្លួនជានិច្ច គឺថា បើ
អ្វីមួយ លុះណាតែខ្លួនបានរេះរេនា ទើបសុខចិត្តសន្និដ្ឋានថាបា
ការ ។ ដូចជាការប្រើអក្សរវេណ្ឌៀបែកខាងត្បូងនេះជាដើ
បុព្វបុរសយើង មិនមែនប្រើតាមរបៀបវេណ្ឌៀសុទ្ធ ៗ
លោកបានប្រឹងរេនាកែច្នៃបែបអក្សរនេះបន្តិចម្តង ៗ គ្រា
កើតបានជាបែបពិសេសដោយឡែក គឺធ្វើឲ្យមានលក្ខណ
ជាអក្សររបស់ជាតិខ្លួនពិត ៗ ។

មានអ្នកប្រាជ្ញស្រាវជ្រាវគួរអក្សរជាច្រើនរូប បានផ្ស

១– មានអ្នកស្រាវជ្រាវខ្លះថា អក្សរនោះឈ្មោះអក្សរគ្រន្ថៈ តែយើងរកពុំទា
ឃាត ប្រទះឃើញរូបរាងអក្សរនេះនៅឡើយ ។

អក្សរសិលាចារឹកខ្មែរបុរាណ និងអក្សរឥណ្ឌៀប៉ែកខាងត្បូង
ក៏ឃើញថា មានទ្រង់ទ្រាយដូចគ្នាមែន ដូចជាសិលាចារឹក
ខ្មែរនៅវ៉ូកាញ់ (ញ៉ាត្រាំង-យៀកណាម) និងសិលាចារឹកនៅ
ហាន់ជ័យ (កំពង់ចាម) ជាដើម ។ ប៉ុន្តែ តួអក្សរទាំងនោះ
មិនមែនដូចគ្នានឹងអក្សរយើងសព្វថ្ងៃទេ ព្រោះបុព្វបុរសយើង
ចេះតែកែច្នៃកែប្រែ ដូចបានពោលរួចមកហើយខាងលើ ។
គឺជាអក្សរ ដែលខ្មែររៀបចំឲ្យកាន់តែស្រួលបន្តិចម្ដង ៗ នេះ
ហើយ ដែលប្រទេសជិតខាងខ្លះ បាននាំយកបែបនេះទៅ
កាឡៃធ្វើជាអក្សរគេតទៅទៀតផង ។

ដោយមានអំបូរចេញមកពីប្រភពជាមួយគ្នា ទាំងភាសា,
ទាំងអក្សរដូចនេះហើយ ទើបអ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយឲ្យឈ្មោះ
ភាសាអ្នកជិតខាងខ្លះថាមានអំបូរក្នុងវង្សភាសា «មន-ខ្មែរ»
ដ្បិតសម័យបុរាណ មានតែជាតិទាំងពីរនេះទេ ដែលបាន
លូតលាស់ខាងវប្បធម៌, អារ្យធម៌ជាងគេក្នុងចំណោមប្រទេស
នានានៅជ្រោយសុវណ្ណភូមិនេះ ។

ដើម្បីឲ្យបានច្បាស់ប្រាកដ យើងសូមជូនគំរូអក្សរ តាមសម័យខ្លះៗ ដែលយើងឃើញៈ

គំរូទី-១

គំរូទី ១ នេះ ជាអក្សរសម័យដំបូង បន្ទាប់ពីការចំឡងចេញពីអក្សរព្រាហ្មី ។

គំរូទី-២

អក្សរគំរូទី ២ នេះ គេឃើញមានប្រើនៅក្នុងសតវត្សទី ៦ តាសិលាចារឹកនៅ ភ្នំហាន់ជ័យ (កំពង់ចាម)។

គំរូទី - ៣

ក ខ គ ឃ ង ច ឆ ជ ឈ ញ
ដ ឋ ឌ ឍ ណ ត ថ ទ ធ ន
ប ផ ព ភ ម យ រ ល វ ឝ
ឞ ស ហ ឡ អ

អក្សរគំរូទី ៣ គេឃើញមានប្រើនៅក្នុងសិលាចារឹកទាំងឡាយ កាលពីសតវត្ស ១១ ដល់ទី ១២ ។

គំរូទី - ៤

ក ខ គ ឃ ង ច ឆ ជ ឈ ញ
ណ ត ថ ទ ធ ន
ប ផ ព ភ ម យ រ ល វ
ស ហ ឡ អ

គំរូទី ៤ ជាអក្សរដែលយើងប្រទះឃើញនៅលើផ្ទាំងសិលាចារឹក ប្រាសាទអង្គរវត្ត កសាងពីសតវត្សរ៍ទី ១៤ ដល់ទី ១៨ ។

សរុបសេចក្ដីទៅ យើងអាចចាំបានថា៖ ខ្មែរមានភាសា
ប្រចាំជាតិជាយូរអង្វែងកាលណាស់មកហើយ គឺតាំងពីមុន
សម័យប្រវត្តិសាស្ត្រម៉្លេះ ។ ឯអក្សរវិញ ទើបតែនឹងចាប់មាន
ឡើងត្រឹមរជ្ជកាលព្រះបាទកៅណ្ឌិន្យ ជាមួយគ្នានឹងអារ្យធម៌
ឥណ្ឌា ដែលចូលមកស្រោបពាសពេញប្រទេសយើង នោ
សតវត្សទី ២ នៃគ្រឹស្តសករាជ ។ អានុភាពខ្លាំង នៃអារ្យធម៌
នេះ គឺចាប់តាំងពីសតវត្សទី ២ នោះមក ប៉ុន្តែអក្សរដើម ចេះតែ
មានអក្សរវិវត្តជាច្រើនរូប ព្យាយាមកែប្រែឲ្យកាន់តែស្រួលរៀន,
ស្រួលចាំឡើងទៀត ។ ឯភាសាសោត ក៏មានការប្រែក្លាយ
បញ្ចូលជាច្រើនក្នុងភាសាដើមយើងដែរ ព្រោះមានពាក្យ
សំស្ក្រឹតជាដំបូង ដែលចូលមកជាមួយលទ្ធិសាសនាព្រាហ្មណ៍
និងពុទ្ធសាសនាមហាយាន កាលមុនសម័យអង្គរ និងពាក់
កណ្ដាលខាងដើម នៃសម័យអង្គរ ។ លុះចាប់តាំងពីពាក់
កណ្ដាលខាងចុងសម័យអង្គរ រហូតមកដល់សព្វថ្ងៃ យើងបាន
ទទួលភាសាបាលីមួយ បញ្ចូលមកក្នុងភាសាខ្មែរទៀត ។ ភាសា

ាន់ក្រោយនេះហូរចូលដោយសារលទ្ធិពុទ្ធសាសនាហីនយាន ដែលជាបែបសាសនាដ៏ប្រសើរមួយដែលយើងនាំគ្នាគោរព ដល់បច្ចុប្បន្នកាលនេះ ។

ជំពូកទីពីរ

អានុភាពអក្សរសាស្ត្រ

ហេតុអ្វីហ្ន៎! គឺអក្សរសាស្ត្រយើងនៅមានរឿងកំរច្រើ
ម្ល៉េះ? ត្រង់នេះយើងសូមបញ្ជាក់ថា ៖ តាំងពីយូរយារមក
ហើយ ពាក្យថាអក្សរសាស្ត្រ ៗ នេះ បីដូចជាខ្យល់លេ
អាកាសបក់បណ្តែតមករើយ ៗ ប៉ុណ្ណោះ មិនសូវមានអ្នកណា
ឲ្យជាប់រូបអក្សរសាស្ត្រនេះមកពិនិត្យសង្កេតឲ្យបានហ្មត់ចត់
ជាក់ប្រាកដ ឲ្យឃើញជាគិនភាគថា យ៉ាងនេះ ឬ យ៉ាងនោ
ឡើយ ។ មានបុព្វបុរសយើងពីព្រេងនាយច្រើនរូបណាស់
ដែលបានខំពិនិត្យសង្កេតអំពីរឿងនេះ តែជនជាតិយើងហា
ដូចជាភ្លេចភ្លាំងទៅវិញ នៅគ្រាដែលវប្បធម៌បស្ចិមប្រទេស

...រួលមកគ្រប់ដណ្តប់ ៗ ទោះជាយ៉ាងនេះក៏ដោយ យើងតែង
...ប្រទះឃើញវីរជនច្រើនរូបណាស់ដែរ ដែលប្រឹងនឹងទៀល
...ជាមួយបញ្ហាអក្សរសាស្ត្រ តែយើងសូមអភ័យទោសដោយ
...នបានស្រង់នាមមករៀបរាប់ក្នុងពេលនេះ ៗ

អក្សរសាស្ត្រយើងពីព្រេងនាយបានបោះឫសយ៉ាងស៊ប់
...ជួនណាស់នៅក្នុងសន្តានចិត្តនៃប្រជាជនជាតិយើង ដោយ
...កនផ្ចិតជាប់នៅក្នុងសន្តានចិត្តបណ្តាជនខ្មែរ តាមបែបផ្សេង ៗ
...ញដូចតទៅ ៖ អក្សរសាស្ត្រផ្តិតក្នុងលទ្ធិសាសនា, រឿង
...ប្រលោមលោក, រឿងព្រេង និង កំណាព្យកាព្យឃ្លោង និង
...ចម្រៀងផ្សេង ៗ ឥឡូវនេះយើងសូមលើកយកមួយវគ្គ ៗ មក
...និត្យសង្កេតនិងធ្វើអត្ថាធិប្បាយឲ្យអស់សង្ស័យដូចតទៅ ៖

ក_ អក្សរសាស្ត្រលទ្ធិសាសនា

ដូចម្តេចបានជាយើងពោលថាអក្សរសាស្ត្រស្ថិតនៅក្នុង
...លទ្ធិសាសនា ? ចំពោះសំនួរនេះ យើងមិនបាច់ឆ្ងល់ទេ

ព្រោះយើងឃើញស្រាប់ហើយ ៗ ព្រះធម៌ទាំងឡាយដែល
ជាគ្រឿងបំណែលទុករបស់យើងរាល់គ្នានេះ តើមានអ្វីជាគោល
ចារឹក ? គឺមានគម្ពីរផ្សេង ៗ មានព្រះត្រៃបិដកជាមូលដ្ឋាន ៗ
បំណែកទៅក្នុងគម្ពីរនោះទៀត ក៏យើងឃើញសុទ្ធតែចារជា
អក្សរយ៉ាងច្បាស់ក្រឡៅជាវគ្គជាឃ្លា តាមគោលសេចក្ដីរៀង
ដកបទៅ ៗ ទោះបីជាអក្សរទាំងនោះជាភាសាបាលីក៏ដោយ
ក៏ខ្មែរយើង សរសេរច្បាស់ជាតួអក្សរខ្មែរ យ៉ាងជាក់ប្រាកដ
ដែរ ៗ ដូចនេះ បើយើងអានភាសាបាលីនោះបាន ក៏ឈ្មោះថា
យើងជាអ្នកគ្រប់សជាតិអក្សរសាស្ត្រដែរ ៗ យើងសង្កេត
ទៅទៀតថា មានគម្ពីរជាច្រើនទៀត ដែលមានបរិយាយជា
ភាសាខ្មែរសុទ្ធ ហើយគម្ពីរទាំងនោះមានលក្ខណៈជាក់លាក់
ជាភាសាខ្មែរ ដែលតុបតែងឡើងជាច្រើនសតវត្សមកហើយ
ផង ៗ គម្ពីរប្រភេទនេះ ប្រកដោយពាក្យពេចន៍ល្អស្រស
ល្មមជាស្នាដៃខ្មែររៀបរៀងមែន ៗ គ្រាន់តែអធិប្បាយជារឿង
ក៏ផ្អែកទៅតាមទ្រឹស្ដីនៃព្រះពុទ្ធសាសនា គឺច្រើនតែដកស្រង់

ើនដែលមានស្រាប់នៅក្នុងគម្ពីរជាភាសាបាលី មកបក
ាយជាភាសាខ្មែរ និងរៀបដំណើរចំណងពាក្យឲ្យសមជា
ក្យខ្មែរគ្រប់លក្ខណៈប៉ុណ្ណោះ ។ គម្ពីរសំរាយដែលយើង
ាយមកនេះហើយ ដែលខ្មែរយើងនិយមស្តាប់ និយមអាន
ងអ្វីទាំងអស់ ព្រោះសទ្ធាចិត្តគេពឹងផ្អែកទាំងស្រុងទៅលើ
ទ្ធិពុទ្ធសាសនារួចស្រេចទៅហើយ ។ ហើយមួយទៀត
ាយពិបាកអានគម្ពីរជាភាសាបាលីផង ។ ទើបនាំគ្នានិយម
ូបយកគម្ពីរភាសាខ្មែរនេះ មកហាត់ហ្វឹកហ្វឺនសិក្សារៀង ។
ន ។ ចំពោះរឿងនេះ នាំឲ្យយើងនឹកដល់សម័យដែល
ទេសយើងត្រូវធ្លាក់បរាជ័យនៅក្រោមឥទ្ធិប្រទេសដទៃ ។
លនោះខ្មែរភាគច្រើន អស់សង្ឃឹមថានឹងបានរួចពាកពីការ
ង្វឹកបង្ហាត់របស់បច្ចាមិត្រវិញហើយ ក៏នាំគ្នាផ្ញើសទ្ធាសទ្ធិ-
ពទៅលើលទ្ធិសាសនាតែសព្វៗ ខ្លួន ៗ ពេល ៗ ថ្ងៃគេតែង
ង្ហាយគេសន្តិភាព ដោយពឹងលើធម៌ព្រះពុទ្ធមានលោះ
ន ពោះពីផាយល់ថា៖ មិនដឹងជាដល់ថ្ងៃណានឹងបាន

សម្រេចក៏ដោយ ៗ សេចក្ដីផុតសង្ឃឹមនេះ យើងឃើញ
ពោះជាមុខវិជ្ជាផ្សេង ៗ ក៏ត្រូវផុតជាប់ផុតជំរៀ ឬ សូន្យ
ឈឹងក៏សឹងមាន ៗ ឯអក្សរសាស្ត្រយើង ក៏ពួនខ្លួនស្ងាត់ឈឹ
សូន្យគណ្ដាលបកជ័យរបស់ជាតិនោះទៅដែរ តែការស្ម
អានុភាពរបស់អក្សរនោះ មិនទាន់ដាច់សូន្យផុតរូបទេ ៗ
កាលណាគេពិនិត្យសង្កេតទៅ ឃើញមួយរំពេចថា អក្ស
សាស្ត្រកំពុងតាក់ស្រេះសរសៃជាប់ នៅក្នុងលទ្ធិពុទ្ធសាស
ដែលបណ្ដាជនយើងកំពុងពឹងផ្អែក ឬ កំពុងប្រសិទ្ធិសុំសេច
សុខសាន្តគ្រប់ពេល ៗ អានុភាពព្រះធម៌នេះឯង មិនបេះស្ងួ
ស្ងាត់ទេ តែងតែបានឆ្លុះទៅជានិច្ច បន្តកូនចៅផៅសន្ត
ហេតុទៅដល់អនាគតវែងឆ្ងាយ ៗ ឯអក្សរសាស្ត្រយើ
ដែលកប់នៅក្នុងនោះក៏ចេះតែបានបន្តបកម្មភាពជាហូរហែ
ជាមួយគេដែរ ៗ ការដេញដោលខាងលើនេះហើយដែល
កស្តុតាង បញ្ជាក់ចំពោះពាក្យថាអក្សរសាស្ត្រផ្ដិតជាប់
ក្នុងលទ្ធិពុទ្ធសាសនា ៗ បានសេចក្ដីថា សូម្បីតែអ្នកណ

បានរៀនធម៌ឬសូត្រធម៌មួយមាត់ ក៏ទុកដូចជាបានក្រេបរសជាតិអក្សរសាស្ត្រមួយដំណក់ដែរ ហើយរសជាតិនេះមានសភាពគ្រប់គ្រាន់ណាស់ផង ។ ព្រះសង្ឃជាធម្មថិកទាំងឡាយ បានទេសនាណែនាំពុទ្ធបរិស័ទឲ្យជក់ចិត្តតាមពក់ទរបស់ព្រះពុទ្ធ គឺបានប្រើផ្សាយនូវស្នាដៃដែលជាគម្ពីរសេចក្តីសំរាយនេះដែរ ។ ចំណែកអ្នកស្រុកអ្នកភូមិក៏ត្រងត្រាប់ស្តាប់យកនូវសេចក្តីទាំងនេះ គ្មានហ៊ានប្រហែសឡើយ ។ ត្រង់នេះឯងក៏បង្ហាញយើងឲ្យឃើញថាអក្សរសាស្ត្រ ចេះតែមានមធ្យោបាយហូរចូលទៅកាន់សន្តានចិត្តរបស់ប្រជាពលរដ្ឋទាំងមូល ។

ក្រៅពីនេះ ព្រះពុទ្ធសាសនាជាទីប្រជុំអក្សរសាស្ត្រយើងមួយផ្នែកយ៉ាងធំទៀត គឺត្រង់ការសិក្សារបស់កុមារខ្មែរពីសម័យមុន ។ យើងឃើញហើយថា កាលពីពេលដែលយើងត្រូវស្ថិតនៅក្នុងបរជ័យយ៉ាងស្ងប់ស្ងាត់ សាលារៀនទាំងឡាយមិនទាន់កើតមាននៅឡើយ ។ ដូច្នេះការសិក្សាខាង

អក្សរសាស្ត្រខ្មែរត្រូវផ្សាយចេញពីសំណាក់ព្រះសង្ឃ នៅគ្រប់វត្តគ្រប់អារាមទាំងអស់ ។ កូនអ្នកស្រុកអ្នកភូមិ កាលណាមានអាយុល្មមរៀនសូត្រហើយ ឪពុក-ម្តាយ បាននាំយកទៅផ្ញើឲ្យសិក្សានៅឯវត្ត ដែលមានព្រះសង្ឃជាអ្ន បង្ហាត់បង្រៀនប្រកបដោយមេត្តាធម៌យ៉ាងក្រៃលែង ។

ហេតុការណ៍ដែលបង្ហាញមកខាងលើនេះ នាំឲ្យយើ យល់ច្បាស់លាស់ អំពីការជ្រកបំពួនអាត្មារបស់អក្សរសាស្ត្រ ជាតិយើង នៅក្នុងលទ្ធិពុទ្ធសាសនាដែលជាពិធីផ្សាយមួយ យ៉ាងល្អបំផុត ។ ដូច្នេះហើយបានជាសម័យមុននោះ តែងនិយាយថា អក្សរសាស្ត្រខ្មែរនៅជ្រកតាមវត្តអារាម ។

១_ អក្សរសាស្ត្ររឿងព្រេង

ហេតុម្តេចបានជាយើងពោលដូច្នេះ? បើរឿងព្រេងសុ តែជារឿងនិទានដោយមាត់មនុស្សបន្ត ៗ គ្នាទេតើ? ពិតមែ ហើយរឿងព្រេងជារឿងនិយាយត ៗ គ្នាមែន តែសំដី, ពាក្

ពេចន៍, រឿងកំរ, សំនួនពោលោរ, ល្បិចកល ក្នុងរឿងទាំងនោះសុទ្ធតែមានលក្ខណៈជាអក្សរសាស្ត្រជាក់ប្រាកដ ៗ ហើយអក្សរសាស្ត្រប្រភេទនេះ ផ្សាយខ្ចូទៅបានរហ័សក្រៃលែង ព្រោះគេផ្សាយទៅដោយពិធីស្ដាប់មិនមែនដោយពិធីអានទេ ៗ បើយើងអានសៀវភៅរឿងកំរអ្វីមួយ គឺយើងដឹងបានត្រឹមតែរូបយើងមួយប៉ុណ្ណោះ ចំណែកអ្នកដែលមិនបានអានជាមួយយើងទេ មិនអាចដឹងរឿងកំរទាំងនោះដូចយើងឡើយ លុះត្រាតែប្រឹងអានខ្លួនឯងម្ដងទៀតទើបបានដឹង ៗ ឯរឿងព្រេងដែលនិយាយដោយមាត់មនុស្សវិញ តែមានជនម្នាក់នៅអង្គុយនិយាយហើយ ច្បាស់ជាមានជនអ្នកស្ដាប់មិនតិចទេ ហើយអ្នកស្ដាប់ទាំងនោះ អាចនិយាយបន្តទៅអ្នកដទៃ ១ ទៅទៀតជាច្រើនគ្នា ៗ មួយទៀតរឿងព្រេងទាំងនោះ សុទ្ធតែជារឿងសាមញ្ញងាយស្ដាប់ងាយយល់ ប្រកបដោយភ្នកកំប្លែងគួរជាគ្រឿងកែកំសាន្ត សំរួលអារម្មណ៍អស់ប្រជាពលរដ្ឋទៅ ៗ ពេលគេធ្វើការហត់នឿយ មាន

ការធ្វើស្រែចម្ការច្បារដំណាំជាដើម គ្មានអ្វីមកធ្វើឲ្យគេបំភ្លេ
នូវការនឿយហត់ទាំងនេះបានទេ មានតែរឿងព្រេងប៉ុណ្ណោះ
ដែលអាចប្រលោមចិត្តគេឲ្យសោយ ភ្លេចការហត់នឿយលំបាក
លំបាកខ្លះ ។ ពេលគេជួបជុំក្រុមញាតិ ឬ មានការប្រជុំ
មួយពេលអ្នកស្រុកដែលនៅភូមិជិត ។ គ្នា គេច្រើនតែនាំ
និទានរឿងព្រេងជាគ្រឿងកែកំសាន្ត ហើយទីងបញ្ចោតពេល
វេលា ឲ្យហោះហើរទៅ ដោយឥតសូវស្តាប់ក្នុងចិត្ត ។ រឿ
ព្រេងទាំងនេះ មានឯកភាពល្អណាស់ គឺភូមិណាក៏និទានដូ
ជាភូមិណាដែរ ទោះបីជានៅឆ្ងាយពីគ្នាយ៉ាងណាក៏ដោយ ។
បើយើងសង្កេតទៅ ដំបូងឡើងរឿងព្រេង មិនមែនប្រទាំ
កើតដោយមាត់មនុស្សទេ គឺពិតជាមានចារឹកជាក្រាំងឬជា
សាស្ត្រា ប៉ុន្តែក្រាំងឬសាស្ត្រាទាំងនោះអន្តរាយទៅតាមកាល
វេលាដែលកន្លងមកជាយូរលង់ ហើយម្យ៉ាងទៀតដោយរឿ
ទាំងនេះបានចាំស្ទាត់ក្នុងមាត់ជនខ្លះទៅ ទៅហើយផង ទើ
ក្រាំងឬសាស្ត្រា ទាំងនេះមិនមែនជាការចាំបាច់របស់ជនសម័

នោះឡើយ ។ ឯការចាំតៗ គ្នា បាត់បង់គោលដើមដូច្នេះ
គួរណាស់តែខ្ចាត់ខ្ចាយប៉ាត់ប៉ាយអស់ហើយ តែនេះមិនដូច
នោះទេ បែរជារឹតតែលាតសន្ធឹងការនុកាតលើសដើមទៅទៀត
ដូចជារឿងធនញ្ជ័យ, រឿងកាឡៅ, រឿងមាយាស្រី, រឿង
ចៅចាក់ស្មុគ, រឿងកាក្អាក់កាខ្វិន និង រឿងពស់កេងកង
ជាដើម ។ យើងមិននិយាយទេពីគុណតម្លៃរបស់រឿងទាំងនេះ
យើងគ្រាន់តែលើកមកបង្ហាញពីការនុកាតអក្សរសាស្ត្រ ដែល
ផ្តិតជាប់ក្នុងរឿងប៉ុណ្ណោះ ។ ព្រោះតែការនុកាតនេះ ផ្សាយ
មុតជាប់ទៅក្នុងសន្តានចិត្តរបស់ជនជាតិយើង ជាជាងគេទាំង
អស់ ។ សូម្បីតែជនណាមួយ ប្រុសក្តី ស្រីក្តី អ្នកចេះដឹងក្តី
អ្នកល្ងង់ខ្លៅក្តី សុទ្ធតែបានក្រេបរសជាតិរឿងទាំងអម្បាលនេះ
គ្រប់ៗគ្នា បើមិនច្រើនក៏តិចតួចដែរ ។ នៅគ្រាបច្ចុប្បន្ននេះ
មានអស់លោកអ្នកប្រាជ្ញខាងអក្សរសាស្ត្រជាច្រើនរូប ប្រឹង
ស្រាវជ្រាវប្រមូលឯកសារផ្សេង ៗ ដែលស្តីពីរឿងព្រេងទាំង-
នេះមកបង្កើតឲ្យកើតបានជាសៀវភៅ ដើម្បីទុកតពេល

វេលាទៅមុខឲ្យបានយូរអង្វែង សំរាប់បំពេញបំណងនៃប្រជា

ពលរដ្ឋយើងទៅគ្រាអនាគតកាល ។

គ_ អក្សរសាស្ត្ររឿងប្រលោមលោក

ដូចម្តេចហៅថាអក្សរសាស្ត្រ ជាប់ទងប្រលោមលោក

ប្រលោមលោក ឬ រឿងល្ខោន ជាវណ្ណកម្មមួយយ៉ាង

ល្បីល្បាញរបស់បុព្វបុរសខ្មែរ សម័យអង្គរ និង សម័យក្តុង

អ្នកប្រាជ្ញបណ្ឌិតទាំងឡាយ បានយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះ

កិច្ចការប្រកបនេះយ៉ាងហ្មត់ចត់ ទោះបីជាប្រទេសជាតិមាន

ចលាចល ឬ មួយជារហូតដល់ធ្លាក់ខ្លួនបរាជ័យទាំងស្រុង

ក៏ដោយ, ព្រឹទ្ធាចារ្យយើងនៅតែមិនព្រមលះបង់ចោលគត

ខាងអក្សរសាស្ត្រនេះឡើយ ។ មួយទៀតយើងក៏អាចជឿ

បានដែរថា៖ ចំណេះវិជ្ជា ឬ គោលគំនិតខាងអក្សរសាស្ត្រជា

ទ្រព្យផ្ទាល់ខ្លួនជានិច្ច ទោះបីជាជួបនឹងសត្រូវយ៉ាងយ៉ាងណា

ក្តី ទ្រព្យធននេះមិនមានអន្តរាយ ឬ សូន្យរូបបាត់បង់ទៅណា

ហើយ គ្រាន់តែត្រូវសម្ងំមួយលើកមួយគ្រាឲ្យផុតពីកលយុគប៉ុណ្ណោះ ៗ ពេលដែលសម្ងំនេះមិនមែនជាពេលសោយសុខទេ តែជាពេលចំរើនផុះផាលទៅវិញ. ដ្បិតពេលសម្ងំ ជាពេលបណ្តុះបណ្តាលចិត្តគំនិត សម្រិតសម្រាំង ប្រាជ្ញាស្មារតី បង្កើតឧត្តមគតិខាងអក្សរសាស្ត្រ ឲ្យកាន់តែបានទូលំទូលាយថែមទៀត ៗ លុះដល់ពេលផុតកលយុគវិកវរទៅ ព្រឹទ្ធាចារ្យយើងកាន់តែបានកើតគំនិតប្រាជ្ញា បេះដូងជាអក្សរសាស្ត្រឲ្យរីករឹតតែបានចាំចាំ នឹងមានស្នេហណ្ណកយ កាន់តែច្បាស់ឡើងៗ ជាលំដាប់ ៗ ម្យ៉ាងទៀត ដោយជំនាន់នោះមានការឧបត្ថម្ភ និងការនិយមវណ្ណគតិនេះគ្រប់តែមជ្ឈដ្ឋានផង គឺប្រជារាស្ត្រទាំងប្រុស - ស្រីសុទ្ធតែនិយមគ្រងគ្រាប់ដូចៗគ្នា, នាម៉ឺនសព្វមុខមន្ត្រីក៏តែងយកចិត្តទុកដាក់នឹងទុកជាគោលសិក្សាខាងអក្សរសាស្ត្រផង ៗ ព្រះមហាក្សត្រទាំងឡាយទ្រង់តែងសព្វព្រះរាជហឫទ័យនឹងវណ្ណកម្មនេះណាស់ ហេតុនេះហើយបានជាគេតែងប្រទះឃើញក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រ ជាហូរ

ថែមថា ព្រះអង្គទ្រង់បានទទួលក្តីខាងផ្នែកនេះ មិនដែលឈប់ខាន ព្រោះក្នុងកព្យណាក៏ដោយ យើងតែងប្រទះឃើញមានកវីបណ្ឌិត ខ្លះ ក៏ជាច្រើនទៅជិតខាងព្រះអង្គជាធម្មតា ។ ពេលដែលទ្រង់យាងទៅណាមកណា ឬ យាងក្រសាលទីណាមួយ កវីបណ្ឌិតតែងរែកតាមដង្ហែផ្តល់ព្រះកជាជានិច្ច ។ ដូច្នេះឯង ទើបយើងនៅសល់កេរ្តិ៍ដំណែលជាស្នាដៃកវីបុរាណជាច្រើន ដែលមានគារម្មកជាប្រាប់យើងថា៖ កាលគ្រាដែលលោករៀបរៀងរឿងនេះឡើងនៅក្នុងព្រះកដូបត្តូ នៃព្រះមហាក្សត្រ ។ សរុបសេចក្តីដែលយើងអធិប្បាយខាងលើនេះ បញ្ជាក់ឲ្យយើងឃើញប្រភពនៃការបង្កើតវណ្ណកម្មសម័យនោះ ។

បន្ទាប់ទៅទៀតយើងស្រាវជ្រាវពីអានុភាពរបស់វណ្ណកម្មនេះម្តង ។ ប្រជាជាតិខ្មែរយើងមានមតិកមួយយ៉ាងសំខាន់ខាងផ្នែកអក្សរសាស្ត្រ គឺសាស្ត្រារឿងតាំងឡាយ, បើយើងហៅតាមភាសាធម្មតាគឺជារឿងប្រលោមលោក, ដែលសុទ្ធសឹងតុប

តែងឡើងដោយសារស្នាដៃកវីខ្មែរយើងពីព្រេងនាយ ៗ ហេតុដែលនាំឲ្យមានភាព រឿងក្នុងសាស្ត្រាទាំងនេះបានបាចសាចចូលជោគជាំក្នុងសន្តានចិត្តប្រជាពលរដ្ឋយើង គ្មានបន្លោះជនណាមួយឡើយនោះ ព្រោះរឿងទាំងនេះ សុទ្ធសឹងជារឿងបំពេញចិត្ត, បំពេញអារម្មណ៍របស់ជនទូទៅ សូម្បីតែជននោះមិនចេះអក្សរមួយតួសោះ ក៏ចេះចូលចិត្តជាប់សតិក្នុងរឿងទាំងនោះដែរ ។ ឯលំនាំគំនិតក្នុងរឿងនោះសោតទៀត អ្នកនិពន្ធច្រើនទាញយកគោលការណ៍ នៃទ្រឹស្តីលទ្ធិសាសនាមកលាតត្រដាងផង ដែលជាគំនិតមួយដែលបណ្ដាជនខ្មែរនិយមគោរពកប់អានមកហើយស្រាប់ ។

ត្រង់នេះនាំឲ្យយើងធ្លុះមើលឃើញថា កវីបុរាណទាំងនេះ សុទ្ធតែជាអ្នកគោរពព្រះពុទ្ធសាសនា, ដោយលើកទ្រឹស្តីព្រះពុទ្ធមកធ្វើជាគោលក្នុងរឿង គឺកម្មផលដែលនឹងតាមជួយជ្រោមជ្រែង ឬ តាមផ្ដន្ទាដល់អ្នកដែលបានប្រព្រឹត្តរួចមកហើយ ៗ សរុបគោលគំនិតទៅ ឃើញថាកវីពុទ្ធសាសនា

ទាំងនោះបញ្ជាក់ឲ្យច្បាស់លាស់ថា «អធម៌» តែងចាញ់ «ធម៌» ជាដរាប ។ ប៉ុន្តែមុននឹងចាញ់ «អធម៌» បានធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ «ធម៌» ឲ្យលំបិនលំបាកតោកយ៉ាកជាយូរខែយូរថ្ងៃណាស់ដែរ ។ គ្រង់ដែលការគ្រោងនិពន្ធញអំពើអាក្រក់បីដូចជាចង់ទាញសតិអារម្មណ៍អ្នកអានឲ្យជួយស្អប់, ជួយខឹង ជួយថ្កោលទោសត្រូវលើរូបតួសុចរិត នឹងទុច្ចរិតនេះហើយដែលធ្វើឲ្យផ្ទៃរឿងបានវែង ទំនងបានជាគ្រឿងលួងលោមផងានុផនឲ្យអណ្ដែតសោកទៅតាមខ្លួន ។ ប៉ុន្តែបើយើងសង្កេតឲ្យល្អិតល្អន់ទៅ ឃើញថា ផ្ទៃរឿងទាំងនោះមិនសុទ្ធតែត្រូវហើយល្អវិសេសទេ គឺគេអាចរិះគន់បានជាច្រើនណាស់ដែរ ដូចជាការប្រើពាក្យហួសវិស័យប្រាសចាកទេស នៃការសរសេរជាដើម ។ តែទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ យើងត្រូវតែទទួលស្គាល់ថា សាស្ត្រាទាំងនេះពិតជាវណ្ណកម្មគ្រាលមួយ ដែលបានសាបព្រោះពូជជាអក្សរសាស្ត្រ ឲ្យដុះដាល

ពេញវាលពេញកាលក្នុងប្រទេសយើង ព្រោះតែបានមកដល់យើងកាលគ្រាក្នុងសម័យនេះ ។

បើយើងពោលពី លក្ខណៈអក្សរសាស្ត្រ របស់រឿងទាំងនេះវិញ យើងមិនសូវមានការរិះគន់ទេ ព្រោះកវីបុរាណលោកច្រើនសរសេរ សុទ្ធតែជាពាក្យដែលមានចុងជួនល្អគ្នាយ៉ាងល្អល្អាយប្លែកពីអក្សរសាស្ត្ររបស់ជាតិនានា ។ ក្នុងផ្នែករឿងទៀត គឺសុទ្ធតែលេងសំនួនពោហារយ៉ាងណែនណាន់គួរឲ្យសរសើរ គឺមានការដាក់ស្គន់, ការប្រៀបធៀប, ការស្រមៃហើរហោះ សមទៅតាមផ្នែករឿងគ្មានខ្ចោះ ។

ចំពោះពាក្យពេចន៍ដែលប្រើក្នុងរឿងទាំងនេះ សុទ្ធតែជាពាក្យមានគុណភាពខ្ពស់ គឺច្រើនជាពាក្យចេញមកពីបាលី-សំស្ក្រឹតមិនសូវមានពាក្យសាមញ្ញទេ ។ បានជាសរសេរយ៉ាងនេះ ប្រហែលជាបុព្វបុរសយើងនឹកឃើញថា ស្នាដៃទាំងនេះ គាត់បំរុងទុកឲ្យមានតម្លៃរហូតរាប់ពាន់ឆ្នាំដូចការពិតដែលយើងប្រទះសព្វថ្ងៃនេះដែរ ឬ ក៏ ? « ព្រោះពាក្យ ទីថ្លៃថ្នូរ

បែបនេះមិនងាយសាបរលាបទេ ឯពាក្យសាមញ្ញវិញ តែង
តាប់អស់អាយុ ព្រោះក៏ត្តិប្រែទៅតាមកាលៈទេសៈជាញឹក
ញាប់ ។

រឿងទាំងនេះ មិនត្រឹមតែជារឿងប្រលោមលោកមាន
ការទុកក្នុងសាស្ត្រាប៉ុណ្ណោះទេ អ្នកប្រាជ្ញសម័យដើមបាន
ប្រឌិតយកទៅធ្វើជារឿងល្ខោនបានទៀត ឥតប្រកាន់ថារឿង
ណាជារឿងណាឡើយបានដូច ៗ គ្នា ។ ព្រោះខ្មែរយើងជា
ជាតិមួយមានសិល្បៈប៉ាំមុនគេបំផុតនៅជ្រោយសុវណ្ណភូមិ ។
ជាភស្តុតាង គឺរឿងកុមារកេរ្តិ៍ ដែលសរសេរឡើងជាបទល្ខោន
សុទ្ធ ៗ លាយបំរុះទាំងក្បាច់កាព្យក្នុងនោះផង ។ រឿង
កុមារកេរ្តិ៍ គេអាចស្មានបានថារឿងនេះមិនមែនមានកំណើត
ក្រោយសម័យអង្គរទេ ពិតជាកើតឡើងមុនពេលកសាងអង្គរ
ទៅទៀត ព្រោះពាក្យពេចន៍ក្នុងនោះសុទ្ធតែជាពាក្យខ្មែរ
បុរាណវែងឆ្ងាយ ខឹងប្រឡូកដោយពាក្យសំស្រ្កឹតផង ព្រោះ
សម័យមុនអង្គរជាសម័យស៊ីវិល័យសំស្រ្កឹត គឺគ្រាដែលលទ្ធិ

ព្រហ្មសាសនា និងពុទ្ធសាសនាមហាយាន នៅមានឫទ្ធិលើ ដែនខ្មែរនៅឡើយ ។ ក្រោយពីនេះ មានចំឡាក់នៅជញ្ជាំង ថែអង្គរវត្តជាភស្តុតាងទៀត ព្រោះលក្ខណៈរបស់រឿងក្នុង ចំឡាក់នោះពិតជាដូចរឿងក្នុងសាស្ត្រាដែរ ហើយរឿងរាមកេរ្តិ៍ ខ្មែរនេះ មិនមែនដូចសុទ្ធសាធនឹងរឿងរាមាយណៈឥណ្ឌាទេ គ្រាន់តែមានការប្រែឌិត ១ ប៉ុណ្ណោះ ឯសាច់រឿងគឺតុបតែង ជាបែបស្នាដៃខ្មែរពិតប្រាកដ ។ ដូចយើងបានពោលមក ហើយថា មិនត្រឹមតែរឿងរាមកេរ្តិ៍ដែលសរសេរជាបែបល្ខោន ប៉ុណ្ណោះទេ សូម្បីរឿងដទៃ ១ ទៀត ដូចរឿងសង្ខសិល្បជ័យ ជាដើម ក៏ខ្មែរប្រែឌិតយកទៅលេងជាល្ខោនបានដែរ ។ គឺរឿង ល្ខោនទាំងនោះហើយ ដែលនាំយកអក្សរសាស្ត្រខ្មែរដែលផ្តិត ជាប់ក្នុងរឿងទាំងនោះ ទៅផ្សាយនៅគ្រប់ទិសទីក្នុងអាណា ចក្រខ្មែរ ។

សរុបសេចក្តីទៅ គឺរឿងប្រលោមលោកខ្មែរនេះហើយ ដែលជាច្រកផ្សព្វផ្សាយនូវអក្សរសាស្ត្រ, របស់ជាតិឲ្យបានសុស

សាយខ្លួនទៅក្នុងចិត្តបណ្ដាជនខ្មែរយើង ។ ដោយមានសេចក្ដី ពិស្ដារដូចពោលមកខាងលើនេះឯង ទើបយើងពោលថាអក្សរ សាស្ត្រខ្មែរ ផ្ដិតជាប់ក្នុងរឿងប្រលោមលោកនិងរឿងល្ខោន ។

ឃ_ អក្សរសាស្ត្រសិលាចារឹក

យើងឃើញហើយ សិលាចារឹកមិនត្រឹមតែជាគោល ចារឹកកត់ត្រាពត៌មាន ទុកឲ្យយើងដឹងដានពីប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ ជាតិជាអង្វែងមកហើយប៉ុណ្ណោះទេ ។ សិលាចារឹកជាប្រភព អក្សរសាស្ត្រមួយយ៉ាងសំខាន់បំផុត ។ សម័យដែលខ្មែរ កសាងអារ្យធម៌ជាដំបូង តាំងពីសតវត្សទី ១ នៃគ្រិស្ដសករាជ គេអាចដឹងបានដោយសារសិលាចារឹកអក្សរខ្មែរ ដែលនៅ សល់ពាសពេញក្នុងអាណាចក្រខ្មែរបុរាណ តែឥឡូវត្រូវបែក ខ្ញែកទៅឯប្រទេសជិតខាងខ្លះទៅហើយ ដូចជាសិលាចារឹក ខ្មែរនៅលពបុរី (ប្រទេសថៃ) និងនៅ មីសឺន-ញាត្រាំង (ប្រទេសវៀតណាម) ជាដើម ។ លក្ខណ៍គោលតាំងនេះ

ខ្លួនតែសរសេរជាអក្សរខ្មែរបុរាណពិត ៗ មិនដែលទៅខ្ចី ឬ
ចអក្សររបស់ជាតិណាមកចារភ្ជាប់នឹងផ្ទាំងនោះឡើយ ។
សិលាចារឹក ជាឃ្លាំងមួយផ្ទុកនូវកំណប់អក្សរសាស្ត្រខ្មែរ
ាំងពីកើតមានការប្រឌិតមក ហើយកំណប់នេះជាកំណប់
ខ្ចួសាធតតមាននរណាកាត់ថ្លៃបានឡើយ ។ នៅក្នុងផ្ទាំង
មួយ ៗ សុទ្ធសឹងវិចិត្រទៅដោយពាក្យពេចន៍ស្រស់ចំណាន
ដែលកើតឡើងដោយស្នាដៃកវីខ្មែរពីព្រេងនាយ ។ ប៉ុន្តែពាក្យ
ទាំងនោះ ច្រើនតែជាពាក្យសំស្ក្រឹតសុទ្ធ ៗ ព្រោះសម័យនោះ
ជាសម័យស៊ីវិល័យសំស្ក្រឹត គេប្រើភាសាសំស្ក្រឹតជាផ្លូវការ
រាប់ប្រទេស ។ មួយទៀត ភាសាសំស្ក្រឹតនេះជាភាសា
រាប់អ្នកប្រាជ្ញឬអ្នកមានយសសក្តិខ្ពស់ បានសេចក្តីថា ជា
ភាសារុងរឿងរបស់ជាតិយើងកាលយុគនោះ ។ ពិតមែន
ហើយតែអក្សរសាស្ត្រ ដែលផ្តិតជាប់ក្នុងសិលាចារឹកនេះ
មិនសូវមានគុណភាពជ្រួតជ្រាបចូលទៅជ្រៀតសព្វសាយក្នុង
សន្តានចិត្តបណ្តាជនខ្មែរ ដូចសាស្ត្រារឿងប្រលោមលោក ឬ

រឿងព្រេងខែមរ តែក៏បានជាកេរ្តិ៍ដំណែល ធៀបដូចជាកញ្ច
មួយទុកសំរាប់ឲ្យផងជាតិយើង ជាន់ក្រោយឆ្លុះមើលគតិមា
ឬព្រឹត្តិការណ៍ផ្សេង ៗ ដែលកើតមានឡើងក្នុងគ្រាអតីតកា
ដ៏យូរអង្វែង ៗ ក្រៅពីនេះទៀត សិលាចារឹកជាគ្រាំងវិសេ
មួយ ដែលជួនការយើងចេះរិះរកឃើញពិធីផ្ចាញ់ពេលវេល
គឺធ្វើឲ្យបានគង់វង្សរូបភាពអក្ខរៈសម័យ បន្តគ្នា ជាលំដាប់ហូ
ហែ ទុកសំរាប់ឲ្យយើងដឹងស្គាល់ពីរបៀបសរសេរអក្សរខ្មែ
គាំងពីសតវត្សទី ៣ មក ជាប្រយោជន៍យ៉ាងសំខាន់ដល់យើ
ដែលត្រូវការសិក្សាពីកំណើតអក្សរសាស្ត្រ និងពីវិធីស្រាវជ្រា
ខាងវេយ្យាករណ៍ ៗ បើយើងពិនិត្យឃើញមួយកូត អក្ស
ដែលចារលើថ្មតាំងនេះហាក់ដូចជាតិចតួចមិនសំខាន់ប៉ុន្មាន
តែបើសង្កេតឲ្យវែងឆ្ងាយទៅ ទើបយល់ថា៖ ពាក្យតិចតួ
នេះឯង « ជាខ្លឹម » ដ៏សំខាន់ គាបឲ្យអ្នកផងបកស្រាយបា
ជាសេចក្តីវែងទូលំទូលាយក្រៃលែង គឺអាស្រ័យការទទួ
ជោគជ័យ ឈ្នះពេលវេលារបស់ថ្មតាំងនេះហើយ ដែល

ស្រាវជ្រាវក្នុងគ្រាបច្ចុប្បន្ន អាចបកស្រាយបរិយាយបាន វហាពីអក្សរសាស្ត្រ, ប្រវត្តិសាស្ត្រ និងការប្រឌិតរឿង ស់ជាតិយើងពីព្រេងនាយ ។ អាស្រ័យលើហេតុផល ពេលមកនេះឯង ទើបយើងហ៊ានឲ្យឈ្មោះថា «អក្សរ-ស្ត្រផ្តិតជាប់នឹងសិលាចារឹក» ។

ង_ អក្សរសាស្ត្រខាងបច្ចេកទេស

ពាក្យថាបច្ចេកទេសក្នុងទីនេះ ពោលសំដៅស្នាដៃណា លស្តីពីវិជ្ជាឯកទេសដោយឡែកពីគេ ។ យើងនឹងបក ហយពន្យល់សេចក្ដីដូចតទៅ៖ ច្បាប់ទំលាប់ទាំងឡាយជា បញ្ញត្តិផ្សេងៗ សំរាប់របៀបគ្រប់គ្រងរដ្ឋ ជាអក្សរសាស្ត្រ កេទពាក្យកយ ហើយជាផ្នែកបច្ចេកទេសផង ដែលជា ណ្ណកម្មជាន់ខ្ពស់ តែមិនសូវបានផ្សាយទូទៅគ្រប់ទិសដំបន់ ចរឿងប្រលោមលោក, រឿងល្ខោន ឬ រឿងព្រេងទេ ។ ផ្នែកនៃវណ្ណកម្មនេះ ច្រើនពោរពេញទៅដោយពាក្យ

បច្ចេកទេសខាងច្បាប់សំរាប់ស្រុក ដែលយោលទៅតាមទម្
របស់ភាសាអ្នកស្រុក បាននិយាយបន្ត ១ តាំងពីសង្វែងកា
មក ៗ អក្សរសាស្ត្រប្រាកដនេះ មិនមែនមានមកតាំងពីប
យូរហើយទេ ព្រោះគេមិនប្រទះឃើញមានក្រាំង ឬ ចារឹក
គោលសំខាន់នៅក្នុងសិលាចារឹក ឬ គម្ពីរសាស្ត្រាឯណា តាំ
មុនសម័យអង្គរ ឬ ត្រឹមអង្គរទេ គឺគេឃើញមានតែច្បាប់ដ
សរសេរលើក្រដាស ដែលរៀបចំក្រងត្រឹមពេលមុនសម័
ទុក្ខ ឬ ត្រឹមសម័យទុក្ខប៉ុណ្ណោះ ។ ច្បាប់ដើមទាំងនេ
មាននៅក្នុងទ្រង់ហ្លួងសព្វថ្ងៃ ដែលក្រុមពុទ្ធសាសនបណ្ឌិ
បានថែទាំទុកយ៉ាងមធ្យ័ត ដែលគេឲ្យឈ្មោះថា « ព្រះរា
ក្រិត្យក្រមផ្សេង ១ » មានទាំងអស់ ២៤ ក្រម គឺមានក្រមទទេ
ក្រមចែកពល, ក្រមទសករិយា ជាដើម ។ ឯសេចក្ដីបរិយា
របស់ក្រិត្យក្រមទាំងនេះ ចែកដោយឡែក ១ ពីគ្នា គឺមា
និយាយពីច្បាប់ទម្លាប់របស់គង់យោធា, ពីច្បាប់កាត់ក្ដីផ្សេង
និងរបៀបការពារជាតិដាក់យ៉ាំងកងការជាដើម ។ ស្នាដៃទាំ

ៈ ប្រទិតទៀតដោយអ្នកប្រាជ្ញខាងច្បាប់បុរាណជាច្រើនរូប
ដោយមានព្រះមហាក្សត្រនៅសម័យនោះទ្រង់ជាមគ្គុទ្ទេសក៍
ការរៀបរៀងនេះផង គឺចាប់តាំងពីរជ្ជកាលព្រះបាទជ័យ-
ជ្ជាមក ៗ យើងគួរសរសើរម្យ៉ាងទៀតចំពោះស្នាដៃទាំងនេះ
ព្រះបុព្វបុរសយើងសម័យនោះនឹកឃើញគំនិតមាំទាំ បាន
ងប្រែងរៀបចំច្បាប់ទម្លាប់ សំរាប់ស្រុកទេស តាំងទុកជា
គ្គុណ៌គោល កុំឲ្យនាម៉ឺនសព្វមុខមន្ត្រីទាំងឡាយព្រួយពិបាក
រិះដោយមតិខ្លួនឯងផង ទំនងឲ្យមានឯកភាពក្នុងការអនុវត្តន៍
ាប់សំរាប់រដ្ឋផង ៗ សេចក្តីពិនិត្យសង្កេតទាំងនេះឯងហើយ
ែលយើងសំគាល់ថាៈ ជាអក្សរសាស្ត្របច្ចេកទេស ៗ

ប–អក្សរសាស្ត្រខាងចម្រៀង

នៅវគ្គចុងបំផុត យើងត្រូវបរិយាយពីអក្សរសាស្ត្រជាប់
ងចម្រៀង ៗ

ចំរៀងខ្មែរបុរាណ សុទ្ធសឹងប្លែក ៗ ពីគ្នាជាច្រើនបែប

ច្រើនយ៉ាង គឺមានចម្រៀងបំពេកូន, ចម្រៀងការងា
ចម្រៀងល្ងួងលោម នឹងចម្រៀងបនស្រន់ ៗ តទៅនេះយើ
សូមលើកយកមួយផ្នែក ៗ មកធ្វើអត្ថាធិប្បាយជាបន្ត ៗ គ្នា

១– ចម្រៀងបំពេកូន .– ចំរៀងនេះច្រើនប្រក
ដោយបទបែបយ៉ាងស្រទ្ធូតស្រងាក់ នឹងពាក្យពេចន៍ទន់ភ្ល
ដំណាងសំដីផ្ទាក់ផ្ទួមរបស់មាតាដែលពោរពេញទៅដោយ
សម្បូរសយ៉ាងក្រៃលែង ៗ គេសង្កេតឃើញ ចម្រៀងប្រភ
នេះមោះមុតជាជាងចម្រៀងនានា ព្រោះរេះធ្វើឲ្យនារីខ្មែរដែ
ស្រគត់ស្រគំតាមការឃុំគ្រងរបស់ប្រពៃណីជាតិ ជាចំប្អ
ការកាត់សេចក្តីខ្វាសអៀន ហាមាត់ស្រែកច្រៀងបំពេកា
ឬ កុមារតូច ពត់សំឡេងទៅតាមបទយ៉ាងពិរោះលន្ទ
លន្លោច ៗ ឯការហាមាត់ច្រៀងនេះ នាងនារីពុំដែលបា
ហាត់ពីមុនមកម្តងសោះ ប៉ុន្តែហាក់ដូចចម្រៀងនោះ ជាទេព
កោសល្យផុះផុលជាស្រេចក្នុងសន្តានចិត្តរបស់នាង ជាយូ
មកហើយ ៗ ឯចំនុករសាតក៏ជិតជាប់នូវលក្ខណៈអក្សរសា

នល់អៀន គឺត្រូវតាមគន្លងចង្វាក់ពាក្យហ្វានខ្វះ ទំនង
បស់បំព្រងដោយសំនួនវោហារពាក្យពេចន៍ឥតខ្ចោះផង ។
ក្សរសាស្ត្រប្រភេទនេះឯង បានជ្រាបចូលក្នុងសន្តានចិត្តនៃ
នខ្លួនមុនគេបំផុត គឺតាំងពីពេលនៅជាទារកនៅឡើយ ។
ានសេចក្ដីថា កាលនោះទារកចេះបាត់មាត់ស្ងៀមប្រុងស្ដាប់
ឡើង ទំនងសំដីរបស់មាតាច្រៀងបំពេរ គឺទារកបានក្រេប
ញ្ញាក់ខ្លួរសជាតិឆ្ងាញ់ពិសា នៃអក្សរសាស្ត្រក្នុងចម្រៀង
តាំងពីក្រេះក្រវៀបរបស់មាតា ។

២– ចម្រៀងការងារ.– ចម្រៀងប្រភេទនេះជា
ណាងជីវភាពរបស់អ្នកស្រុកពិត ៗ ។ គេច្រៀងចម្រៀងនេះ
នៅក្នុងពេលធ្វើការដូចជាពេលស្ទូងស្រូវ, ពេលបែនស្រូវ
ពេលសំរាកក្នុងការងារអ្វីមួយ ។ ក្នុងពេលដែលប្រកបការ
ាញក់ឡាំងហាលកំដៅព្រះអាទិត្យ, ហាលខ្យល់ព្យុះ ឬ
ណ្ដាលធាតុត្រជាក់ គ្មានអ្វីក្រៅពីចម្រៀងនេះទេ ដែល
ាចមកជួយបំពេ ឬ មករុំស្រោបបេះដូងកសិករយើង ឲ្យបាន

ធូរស្រាលលំហែកាយទូលាយចិត្តបានមួយផងមួយកាល ឯសេចក្តីទំនុកសោក ហើយតែងប្រទះឃើញ សុទ្ធ ជាពាក្យប្រកបការដូចជាថ្លែងពីការស្ទូងដក, ការបោកបែ ដើម្បីយកផលសំរាប់គ្រួសារជាដើម ។ ឯពាក្យពេចន៍តាំងពេ មានក៏លក្ខណៈជាអក្សរសាស្ត្រស្រស់បំព្រងដែរ ។

៣– ចម្រៀងលំលួងលោម.– ចម្រៀងនេះប្រើន ពាក្យផ្ដោះផ្ដងគ្នារវាងកំលោះក្រមុំ ប៉ុន្តែពាក្យផ្ដោះផ្ដងនេះសុ តែប្រកបដោយកិរិយាថ្លៃថ្នូរ មានចម្រៀងប្រហែលនឹងចម្រៀ ពោលល្បួងជាដើម ។ គេនិយមចម្រៀងនេះនៅពេលណា ដែលផុតពីការងារ ដូចជាពេលផុតរដូវច្រូតកាត់ដែលគេបា ផលស្រូវដាក់ជង្រុកហើយ, គេក៏នាំគ្នាធ្វើបុណ្យធ្វើទានផ្ទា ការងារ ។ ពុំនោះទេ នៅឱកាសបុណ្យចូលឆ្នាំ ឬ បុណ្ ភ្ជុំបិណ្ឌជាដើម ។ គ្រាណាគេបើកឱកាសលេងចម្រៀងនេ យុវ-យុវតីទាំងឡាយបានសប្បាយលើសលែង ព្រោះគេបើ សេរីភាព ឲ្យផុតពីប្រពៃណីតឹងតែងបានមួយពេល ។

ចំណែកខាង-បិតាវិញ ក៏បានសប្បាយរីករាយជាមួយកូន ដោះទៅដែរ ។ ចំរៀងផ្តាំផ្ញើនេះ មានសេចក្តីលំបាយ តាមលក្ខណៈអក្សរសាស្ត្រដែរ ព្រោះមានល្បិចកល និង សំនួនពាក្យពេចន៍យ៉ាងថ្លៃថ្នូរ ។

៦–ចំរៀងបងស្រង់ . ចំរៀងប្រភេទនេះ សម្តែងឡើងជាដំណាងចិត្តអស់សង្ឃឹម ដែលផុតវិស័យ នឹងទុកចិត្តបាន គឺដាច់ចិត្តពោលពាក្យទន់ខ្សោយអង្វរគេ ឬ អំពាវនាវរកវត្ថុសក្តិសិទ្ធទាំងឡាយ ឲ្យជួយរំលែកទុក្ខ, ឲ្យ ធ្វើជាសាក្សី នៃសេចក្តីអស់សង្ឃឹម និងឲ្យជួយសំរាលសេចក្តី ឈឺចាប់ដោយប្រការណាមួយ ។ ចំរៀងនេះមិនសូវបាន ទទួលសេចក្តីនិយមពីជនគ្រប់មជ្ឈដ្ឋានទេ គឺមានតែអ្នកកាន់ គំនិតទន់ខ្សោយប៉ុណ្ណោះដែលចូលចិត្តកាន់ជាងគេ ប៉ុន្តែ សេចក្តីបងស្រង់នោះក៏ផ្អែមល្ហែម ផ្តេកទៅលើលក្ខណៈអក្សរ-សាស្ត្រប្រភេទទន់ភ្លន់ គួរគេណាចិត្តណាស់ដែរ ។

៨–ចំរៀងប្រពៃណី .– ចំរៀងប្រពៃណីគេ

និយមតាមពេលតាមវេលា គឺនៅគ្រាណាដែលគេរៀបធ្វើពិធី
អ្វីតាមទំនៀមទំលាប់ ដូចជាពេលរៀបការពាហ៍ពិពាហ៍, ពេល
បុណ្យអុំទូកទឹង ពេលបុណ្យឡើងអ្នកតាជាដើម ។ ចម្រៀង
ប្រភេទនេះ ជាចម្រៀងពិសេសដែលតម្រូវតាមតន្ត្រីប្រពៃណី
សំរាប់ស្រុកហើយច្រើនមានគ្រាំងចងទុកជាក្បួនខ្នាតគួរនៅ
ថែមទៀតផង បង្ហាញឲ្យឃើញថា៖ ចម្រៀងបែបនេះគេគាប
ទុកជាចម្រៀងផ្លូវការ ។ ការចារឹកទុកជាក្បួនយ៉ាងនេះ រឹតតែ
នាំឲ្យយើងឃើញច្បាស់លាស់ ថាពិតជាមានលក្ខណៈអក្សរ-
សាស្ត្រមាំទាំបរិបូណ៌លើសចម្រៀងមុនៗ ទៅទៀត ។

សេចក្ដីអធិប្បាយរបស់យើង យ៉ាងហូរហែខាងលើនេះ
ជាគ្រឿងបញ្ជាក់បង្ហាញលោកអ្នកអាន ពីជម្រៅអក្សរសាស្ត្រ
យើង ដែលមានប្រភពជាច្រើនបានផ្សាយឲ្យហៀរហូរ ពេញ
ទិសដំបន់តាំងពីបូរាណមក ។

ជំពូកទី២

ចលនាអក្សរសាស្ត្រខ្មែរ

ក្នុងអក្សរសាស្ត្ររបស់ជាតិនីមួយ ៗ តែងតែមានចលនាពិសេស ៗ ពីគ្នា អាស្រ័យទៅតាមពេលវេលា ដែលជំនឿ ឬការចូលចិត្តរបស់អ្នកស្រុកផ្តេកទៅលើទ្រឹស្តី ឬ គោលគំនិតណាមួយ ៗ អក្សរសាស្ត្រខ្មែរក៏មានចលនាផ្សេង ៗ គ្នាដែរ ព្រោះខ្មែរជាជនជាតិមួយ មានជំនឿនិងប្រកាន់នូវគោលគំនិតទៅលើទ្រឹស្តីអ្វី ៗ ដែលយល់ឃើញថាមានប្រយោជន៍សំខាន់ ឬដែលខ្លួនចូលចិត្ត ។ យើងល្បងសង្កេតរកប្រភពនៃចលនាទាំងនោះដូចតទៅ ៖

- ចលនាព្រហ្មនិយម ,
- ចលនាពុទ្ធនិយម

ចលនាខេមរនិយម ,

ចលនាបរទេសនិយម ,

ដើម្បីឱ្យស្គាល់ច្បាស់អំពីចលនា នៃអក្សរសាស្ត្រយើង ទាំង៤ប្រភេទដែលកប់មកខាងលើនេះ យើងធ្វើការអធិប្បាយ វែកញែកឱ្យច្បាស់លាស់ទៅខាងក្រោម ព្រោះចលនានិមួយៗ រមែងមានខន្តិនាការអំពីអ្វីប្លែកៗ គួរឱ្យអ្នកសិក្សាកត់សំគាល់៖

១_ ចលនាអក្សរសាស្ត្រ ព្រហ្មនិយម

ដែលហៅថាអក្សរសាស្ត្រព្រហ្មនិយម ក្នុងទីនេះ គឺ សំដៅដល់វណ្ណកម្មទាំងឡាយណា ដែលផ្អែកគោលគំនិត ទាំងស្រុងទៅលើលទ្ធិព្រហ្មញ្ញសាសនា ។ លទ្ធិនេះ បាន សន្មតយកតួអង្គព្រះព្រហ្ម, ព្រះឥសូរ និង ព្រះនារាយណ៍ ធ្វើជាវត្ថុស័ក្តិសិទ្ធិ, ជាទីគោរពសក្ការៈ ។

ក្រោយដែលជនជាតិឥណ្ឌា បានចូលមកយកជោគជ័យ នៅលើដែនដីខ្មែរ (សម័យហ្វូណន) ហើយអ្នកអន្តោប្រវេសន៍

តាំងនោះ បានតាំងនាំយកលទ្ធិសាសនាដែលជាមេគំនិតមកជាមួយផង ហើយបានតាំងគ្នាសាបព្រោះជំនឿសាសនានេះពេញលើផែនដីកម្ពុជាយើង ។ ហេតុនេះហើយបានជាយើងឃើញអត្ថបទនៅក្នុងសិលាចារឹកក្តី នៅក្នុងរឿងបុរាណក្តី រមែងតែងសរសេរជាភាសាសំស្ក្រឹត ដែលជាភាសាផ្លូវការសំរាប់សាសនាព្រាហ្ម ព្រមទាំងពោលពីឫទ្ធិបារមីចេស្តារបស់អង្គអវតារនៃសាសនានេះផង ។ ដើម្បីឲ្យមានភស្តុតាងច្បាស់លាស់ យើងលើកយកន័យរបស់សិលាចារឹកខ្លះមកធ្វើជាគំរូយ៉ាងនៅខាងក្រោម សំរាប់ឲ្យអ្នកសិក្សាស្គាល់ជំរៅនៃចិន្តាការរបស់ជំនឿនិមួយ ៗ ដែលជ្រាបចូលក្នុងអក្សរ-សាស្ត្រយើង៖

« ...ទ្រង់យានធ្វើកាត់សមុទ្រនៃគុណ មានចិន្តាកែកាយ ទីង

« ទ្រទ្រង់ផែនដី ព្រះអង្គបីបមលក្ស្មីជានិច្ច ដូចជាព្រះវិស្ណុ

« មានព្រះហស្ត ៤ ។

(សិលាចារឹកប្រាសាទករណាលដើម)

“... សូមព្រះសិរៈដ៏មានជដាធំ ហើយដែលមានបាត
“ធ្ងន់លើសលែង, អាចជាន់កណ្ដាលសមុទ្រឲ្យជ្រួរំពងអាកាស
“បាន, មកជួយព្យាបាលនូវសម្បត្តិរបស់អ្នក ។

(សិលាចារឹកភ្នំបាយ័ន)

“... កាលយល់ព្រះអង្គទ្រង់ធ្វើតយ៉ាងតឹង បីដូចព្រះសិរៈ
“នៅត្រីបុរន្ត, ពួកបច្ចាមិត្រ ក៏ដឹងជាក់នូវសេចក្ដីវិនាសរបស់
“ខ្លួន ។

(សិលាចារឹកប្រាសាទខ្នា)

អត្ថបទខាងលើនេះ យើងឃើញអ្នកនិពន្ធបានលើកយកព្រះនាមព្រះវិស្ណុ ព្រះសិរៈដ៏ជាទីគោរពរបស់គេមកធ្វើជាគំរូ ។ ក្រៅពីនេះ យើងប្រទះគុណវណ្ណកម្មជារឿងកំរផ្សេងទៀត ដូចជារឿងមហាភារៈដែលមានពួកអសុរនិងពពួកទេវតា នាំគ្នាយកនាគធ្វើព្រ័ត្រ ទាញល្បងកំឡាំងគ្នាល់យកសមុទ្រទឹកដោះ ។ កាលនោះ ពួកយក្សយកបានខាងក្បាលនាគ ដែលនាំឲ្យមានកំឡាំងកាន់តែខ្លាំងឡើងទៀត ។

ឃល់ច្បាស់ថាពួកទេវតាចាញ់កលយក្សហើយ ព្រះនារាយណ៍
ក៏បានបែងភាគ ចុះមកជួយយកសាសនាពួកទេវតាដែលជា
និមិត្តរូបនៃសេចក្ដីសប្បុរស ។

នៅក្នុងរឿងរាមកេរ្តិ៍និទានពី ព្រះរាមជាអវតារនៃព្រះ
នារាយណ៍ ដែលបែងភាគចុះមកជួយរកយុត្តិធម៌ របស់សត្វ
រងកតទាំងបី គឺស្ថានសួគ៌, ស្ថានមនុស្ស និងស្ថាននរក ។
ដូចនេះឯង ទើបគេឃើញក្នុងរឿងរាមកេរ្តិ៍ មានតួសម្ដែងរឿង
ដណាងកតទាំងបីចូលគ្នា ដូចជាទេវតា, ព្រះឥន្ទ្រ ព្រះព្រហ្ម
លែងរឿងចូលគ្នាជាមួយមនុស្សនិងសត្វតិរច្ឆានផ្សេងៗមានស្វា
និងត្រីជាដើម។ ឯតួអង្គព្រះរាមសោតទៀត ក៏ពុំមានពៀរវេរា
ម្នាឡើយ ទោះបីជាបានប្រហារជីវិតយក្សក្របម៉ុនសែនឬកក់ក
ភាសពេញដីយ៉ាងណាក៏ដោយ ព្រោះលោកជាម្ចាស់នៃអំពើ
បាបបុណ្យទាំងអស់ ។ នេះឯងជាលទ្ធិសាសនាព្រាហ្មណ៍ ។

គេប្រទះឃើញអក្សរសាស្ត្រខ្មែរ ផ្ដើតទៅតាមទ្រឹស្ដី
ព្រហ្មនិយម ចាប់មានកំណើតពីការផ្ដើមដំបូងបង្អស់នៃអក្សរ-

សាស្ត្រយើង រហូតដល់សតវត្សទី ១៦ នៃគ្រិស្តសករាជ ផ
គ្រាដែលខ្មែរបានលះបង់ទ្រឹស្តី ឬ លទ្ធិសាសនានេះ ហើយ
នាំគ្នាត្រឡប់បែរទៅគោរពព្រះពុទ្ធសាសនាវិញ ។

២– ចលនាអក្សរសាស្ត្រពុទ្ធនិយម

អក្សរសាស្ត្រក្នុងចលនាពុទ្ធនិយម ចាប់ផ្ដើមមានឡើង
ក្នុងសម័យដែលខ្មែរនាំគ្នា គោរពពុទ្ធសាសនា តាំងពីសត-
វត្ស ទី ១៦ គឺនៅភាគខាងចុងនៃសម័យអង្គរ ។ កាលនោះ
បណ្ដាជនខ្មែរ ទាំងព្រះមហាក្សត្រ ទាំងរាស្ត្រ មន្ត្រីគ្រប់ជាន
ថ្នាក់បានហ្វឹកហ្វឺនកាយវាចាចិត្ត ទៅតាមគន្លងទ្រឹស្តី នៃពាក្យ
ប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធគ្រប់ៗគ្នា ។ ក្នុងទ្រឹស្តីនេះ មាន
លើកយកកម្មនិងផលធ្វើជាធំ ។ បានសេចក្តីថា បើនរណា
ប្រព្រឹត្តអំពើល្អ ពិតជានឹងបានសោយផលល្អទៅខាងក្រោយ
តែបើនរណាប្រព្រឹត្តនូវកម្មអាក្រក់ ក៏ប្រាកដជានឹងទទួល

ម្អកុសល់ពាក្រកវិញជាក្រោយពុំមានឡើយ ៗ និន្ទាការ
ទុនិយមនេះ ជ្រាបចូលទៅក្នុងសន្តានចិត្តបណ្ដាជនខ្មែរយ៉ាង
ថ់ហើសណាស់ ព្រោះកាលនោះ ខ្មែរកំពុងកើតសង្គ្រាម
លិយុត្តក្នុងប្រទេស ហេតុផលមានការបកដ៏យដកខ្ទុនថយ
កពេលទ័ក្រុងអង្គរ ដែលជាទីនគរលើកក្រលែងថែមទៀតៗ
ក្លុះហើយសេចក្ដីគោកយ៉ាក កំចូលមកទន្ទ្រានក្នុងសតិកា-
ណ៍របស់អ្នកស្រុក ៗ ទទួលទ្រឹស្ដីពុទ្ធនិយម ជាទ្រឹស្ដី
រន្តិកាពមិនបៀតបៀនយាយីតាផង ក៏តែតែគាប់ចិត្តអ្នកស្រុក
ណាស់ទៅទៀត ទើបនាំគ្នាប្រសិទ្ធ បន់ស្រន់កល់ៗថៃ
ល់គុណបុណ្យព្រះរតនត្រ័យ សុំសេចក្ដីសុខសប្បាយកែកាយ
ឡើងវិញ ៗ

រឿងកាក្នុងទ្រឹស្ដីនេះ សុទ្ធតែនិយាយអំពីអង្គពោធិសត្វ
វេលតែងត្រេចរង្គាត់ ក្នុងកលវដ្ដសង្សារ ដើម្បីសន្សំយកពោធិ-
ម្ភាននឹងប្រាជ្ញាបារមីទៅអនាគត ៗ វណ្ណកម្មខ្មែរដែលមាន
ន្ទាការពុទ្ធនិយមទាំងប៉ុន្មាន ករឿអ្នកនិពន្ធតែងប្រារព្ធថា ជា

សេចក្ដីប្រែចេញពីគម្ពីរពុទ្ធសាសនា (១) ដែលអ្នកប្រាជ្ញពុ
សាសនាបានតែងឡើងជាមធ្យោបាយឲ្យអ្នកផងនិយមតាម
ស្នាដៃផ្នែកពុទ្ធនិយមនេះ   មាននៅសល់តែក្ដីដំណាលរឿ
ដល់យើងសព្វថ្ងៃច្រើនណាស់ ដូចជារឿង ក្រុងសុភមិត្រ
សព្វសិទ្ធ, គោតកុលកុមារ, ស័ក្តិសិល្បជ័យ, ចៅស្រ
ចេក និង មរណមាតា ជាដើម ។

យើងល្បងយកឧទាហរណ៍ក្នុងរឿងទាំងនេះ មកលា
ត្រដាងជាសក្ខីភាព ចំពោះសំដីដែលបញ្ជាក់ថា ពិតជាផ្អែក
លើពុទ្ធនិយមមែន ៖

« ...ស្ដេចលោមព្រះប្អូន   ហឫទ័យសោះសូន្យ ចា
« ប្អូនអើយ   វេរាពៀរព្រេង   កម្មឯងដល់ហើយ   ព្រលឹ
« អូនអើយ   កុំសោយសោក   ។

(ក្រុងសុភមិត្រ)

១– គម្ពីរនេះយើងនឹងបរិយាយក្នុងជំពូកទី ៨ ។

« ...ហេតុបុណ្យបារមីពន្លឺពោធិ៍ បានសាងអំពីអតីត

ផល់ថ្ងៃនោះឯងជាអស្ចារ្យ សារិកាកៀណាក្ស័យ

ប្រល័យផង ។ (សព្វសិទ្ធ)

« ...ហេតុតែបុណ្យបារមី ពន្លឺពោធិសត្វប្រាសព្យង

អស់ចាំងទេវតាផង ចុះមកជួនរមរក្សា ។

(ស័ង្ខសិល្បជ័យ)

«...បងសូមលាឆាង ចេញទៅកសាង សន្សំសីលទាន

តទៀតទៅមុខ ទៀនចុកជាយាន នាំសត្វលងស្ពាន

វដ្ដសង្សារ ។ (ស្រទបចេក)

យើងសំគាល់បានដោយងាយថា រឿងក៏ផ្អែកទៅលើ

ស្ដីនេះ អ្នកនិពន្ធសុទ្ធតែវិនិច្ឆ័យទោសលើតួអង្គគុណរឿងទៅ

មដំណើរកម្មផលជាត្រីមុខ ទាំងមានការអះអាងលជាតិថែម

ៀតផង ។ ទស្សនគតិនៃអ្នកនិពន្ធប្រភេទនេះ គឺចង់យក

ហានបណ្ដាជនខ្មែរ ឲ្យលុះទៅដោយសេចក្ដីស្រោចស្រង់នៃ

ះធ្មាត ។

៣- ចលនាអក្សរសាស្ត្រខេមរនិយម

ចលនាអក្សរសាស្ត្រខេមរនិយម មានលក្ខណៈពិសេ ប្លែកពីចលនាព្រហ្មនិយម និង ពុទ្ធនិយម ដែលតែងលើកយ អង្គអវតារនៃអង្គព្រះពោធិសត្វធ្វើតួអង្គសំខាន់នៃរឿង ។ ចល នាទី៣ នេះ ផុសចេញមកពីការរស់នៅរបស់ខ្មែរពិតប្រាកដ បានសេចក្ដីថា ចលនានេះឯងពុំមានផ្អែកគោលគំនិតពឹងព្រ ស្រ័យទៅលើព្រះអាទិទេព ឬ វត្ថុសក្ដិសិទ្ធនានា ឬ កម្មផល ឡើយ ប្រាកដជាផ្ដិតលំនាំតាមជីវភាពបណ្ដាជនក្នុងសង្គម យើងក្នុងសម័យនីមួយៗ ។ ប្រសិនណាជារឿងនោះកើតឡើ ក្នុងសម័យណា, ស្រុកទេសមានព្រឹត្តិការណ៍ដូចម្ដេចៗ, រឿងក៏មានបែបផែនចាំងស្រង់ទៅតាមព្រឹត្តិការណ៍ ឬ របៀ របបរស់នៅរបស់ជនជាតិយើង ដូចក្នុងគ្រានោះដែរ ។

ប្រលោមលោក ឬ រឿងប្រឌិតរបស់ខ្មែរដែលកប់បញ្ចូ បានក្នុងចលនាអក្សរសាស្ត្រចំពូកនេះគឺ ៖

រឿងទុំទាវ, តាឡៅ, ធនញ្ជ័យ, កុលាបប៉ៃលិន,
ស្រពោន, សូផាត, . . . ។ល។

យើងសូមសិក្សាល្បើអំពីគោលគំនិត ក្នុងរឿងខ្លះដែល
នកប់ឈ្មោះខាងលើនេះ សំរាប់ជាការបញ្ជាក់ឲ្យឃើញ
ភាពជាក់លាក់របស់ចលនាមួយៗ ក្នុងអក្សរសាស្ត្រខ្មែរ ។

រឿងទុំទាវអ្នកនិពន្ធប្រឌិតតាមបែបរឿងជាក់ស្តែង ក្នុង
តវត្សទី ១៥ គ្រាដែលខ្មែរមានរាជធានីនៅលង្វែក ។ តួអង្គ
ខាន់ៗ ក្នុងរឿងនេះមានទុំ និង ទាវ ជាដើម មិនមែនជាអង្គ
តាដែលព្រះនារាយណ៍បែងភាគឲ្យមកកើតនោះទេ ហើយ
មិនមែនជាអង្គព្រះពោធិសត្វ ឬ ព្រះនាងកខៃស្រពេជ ដែល
ចាប់ផ្លាស់ខ្លួនតម្កល់ស័យ ពោលគឺការកើតស្លាប់ក្នុងវដ្ត-
សង្សារ ដើម្បីប្រមូលកបារមី ឬ សាងសន្សំពោធិសម្ភារ
ឡើយ ។ ហេតុនេះហើយ បានជាទុំនិងទាវរមែងបានទទួល
ទុក្ខសោក ក្នុងជីវភាពខ្លួនដូចមនុស្សធម្មតា ពុំមានព្រះព្រហ្ម
ព្រះឥសូរ, ព្រះឥន្ទ្រ ឬ ទេវតាណា តាមជួយតាមគាំពារឡើយ ។

កស្តុតាងជាក់ស្តែង ដូចគ្រង់គេនាំខ្ញុំទៅសំឡាប់ ៗ ប្រសិនខ្ញុំ
អវតារ ឬ ជាពោធិសត្វ ប្រាកដជាមានព្រះឥន្ទ ព្រះព
តាមជួយយកអាសាមិនខាន ៗ តែនេះ ខ្ញុំត្រូវស្លាប់ស្លូកត
អំពើលោភរបស់អាជូនទៅក្រោមដើមពោធិ ៗ មួយទៀ
ដំណើរតួរអង្គតាំងនេះ ក៏សុទ្ធតែជាគុនរបស់អ្នកស្រែអ្នកចំក
ក្នុងស្រុកខ្មែរ ដែលមាននាមស្រុកតាំងនោះប្រាកដរហូតដ
សព្វថ្ងៃ ៗ

មួយចំណែកទៀតក្នុងរឿងផ្កាស្រពោន គ្រង់នាងដែ
កើតទុក្ខដ្បិតព្រាត់គូកំណាន់ចិត្ត ហើយអង្គុយបន់ព្រះ
ប្រសិននាងជាកែឲ្យសពេជ្ជ ជាក់ជាវត្ថុសក្តិសិទ្ធណាមួយ
ផ្តាលទីងបំណាននាងមិនខាន ៗ ហើយចុងបំផុត ប្រាក
ជានាងមិនស្លាប់ខ្លួន ទុកឲ្យ ប៊ុនធឿន សោកសង្រេងដូ
មនុស្សធម្មតាឡើយ ពោះបើជាសោកខ្លះក៏គង់ដល់ទីបំផុត ប្រ
តែបានជួបជុំគ្នាវិញជាពុំខានឡើយ ៗ

៤_ចលនាអក្សរសាស្ត្របរទេសនិយម

ចលនាទីបួននេះ ជាចលនាចំឡែកដែលយើងពុំដែល
ឃើញមានក្នុងអក្សរសាស្ត្របូកណាទេ ទើបតែនៅគ្រាដែល
ប្រទេសយើងធ្លាក់ខ្លួននៅក្នុងក្រញាំពួកបស្ចិមប្រទេស ចំនួន
គមួយសតវត្សរ៍ ទើបមានចលនានេះ ជ្រាបចូលមកក្នុង
ត្តានចិត្តបណ្ដាជនខ្មែរ ដែលពុំទាន់មានមូលដ្ឋានស៊ប់ក្នុង
ធម៌ជាតិដែលធ្លាប់មានដម្កល់តាំងពីដើមមក ។ ចំពោះខ្មែរ
កមានសតិអារម្មណ៍ល្អ មានគំនិតជាខ្មែរពិតប្រាកដ ពុំមាន
ភ្លឹតភ្លើនចិត្ត ទៅតាមចលនាចំណូលថ្មីនេះឡើយ ។

ចលនានេះ ស្ថិតនៅក្នុងសៀវភៅរឿងទាំងឡាយណា
ដលសរសេរហួសពីទំលាប់របស់ជាតិ ដែលធ្លាប់មានមក
កំពុងតែបោះជំហានជឿនលឿនទៅមុខ រៀងរាល់ពេល ។
ាមសេចក្ដីថាជា ចលនាអក្សរសាស្ត្រសម័យថ្មីម្យ៉ាង ដែល
ពាលតែពីសេចក្ដីសប្បាយភ្លេចខ្លួន គឺសប្បាយក្នុងការកំរែក,

ស៊ីផឹកតាមទៀមសុក, ល្បក់កៃកើដោយកាមកិលេសគ្រប់បែ
គ្រប់យ៉ាង ហើយក្នុងនោះពុំមាននិយាយពីសេចក្ដីរលឹកដល់
គៀនវិញឡើយ គិតធ្វើយ៉ាងណាឲ្យតែឃើញថាការសប្បា
នោះសប្បាយមែន គ្មានបញ្ហាគ្រោះថ្នាក់សោះ ។

ចលនាតាក្រក់នេះ ចូលមករកកន្លងអក្សរសាស្រ
យើងគស់រយៈកាលដ៏ខ្លីមួយដែរ ប៉ុន្តែត្រូវមតិអ្នកគាន ធា
សតិសម្បជញ្ញៈទប់ទល់យ៉ាងខ្លាំងក្លា ទល់តែអន្តរធានទៅវិញ
ក្នុងឆ្នាំ ១៩៥៨ ។

យើងសូមបញ្ជាក់ថា បានជាដាក់ថា ចលនាបរទេស
និយម ព្រោះការនិយមគំនិតក្នុងនេះ ពិតជាផុះឡើងដោយ
សារអ្នកបរទេសសាបព្រោះពូជក្នុងស្រុកយើង គឺយើងនិយាយ
សំដៅតែខាងគំនិត តាក្រក់ល្បក់ក្នុងកាមកិលេស ឥតហេ
ផលប៉ុណ្ណោះ ពុំមែននិយាយដល់បច្ចេកទេសទំនើបយ៉ា
ល្អ ៗ ដែលបរទេសផ្ដល់មកឲ្យយើងនោះឡើយ ។

ជំពូកទីមួយ

សោភ័ណនៃអក្សរសាស្ត្រខ្មែរ

ដែលនឹងរាប់បាន ថាជាអក្សរសាស្ត្រមួយប្រកបដោយលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ លុះត្រាតែក្នុងអក្សរសាស្ត្រនោះមានលំអ គួរជាការពិនិត្យយ៉ាងជាប់ចិត្តផង ។ អក្សរសាស្ត្រខ្មែរយើង មានសោភ័ណច្រើនយ៉ាងណាស់ ដែលបន្ទាប់ទៅនេះយើងគ្រាន់តែលើកយកគោលសោភ័ណខ្លះ ១ ជាគំរូមកបញ្ជាក់ បង្ហាញអ្នកសិក្សារបស់យើងឲ្យបានយល់ ហើយបង្កើតបានជាសេចក្ដីពេញចិត្តនឹងអក្សរសាស្ត្រខ្លួនគេទៅ ។

១– សោភ័ណខាងសូរសំឡេង

វិធីតានរបស់ខ្មែរយើង មានលក្ខណៈប្លែកជាងវិធីតាន

របស់ជនជាតិនានា ៗ ក្រៅពីពាក្យពេចន៍ដែលខ្មែរបានយក
លំនាំតាមការសន្ធានគ្នាជាធម្មតា បុព្វបុរសយើងបានបង្កើតជា
បទបែបផ្សេង ៗ គ្នា សំរាប់ឲ្យយើងអានក្នុងវណ្ណកម្មរបស់
លោក បានគ្រប់ដូចកាយវិការនៃតួទាំងឡាយ ដែលកំពុងតែ
មានសកម្មភាពនោះថែមទៀត ៗ ដូចនេះ កំណាព្យខ្មែរ
យើងមិនត្រឹមតែប្ដូរត្រង់ការចាប់ចួន ច្រើនមាត់ប៉ុណ្ណោះទេ
ថែមទាំងពត់សំឡេងសូរសំនៀង ឲ្យក្រោកដួលទៅស្របនឹង
កាយវិការផង ៗ ឧបមាថា បើយើងអានក្នុងពេលដែលតួរឿង
កំពុងកើតទុក្ខ យើងក៏ត្រូវធ្វើបទជំអួញជំណាងសេចក្ដីទុក្ខ
នោះ ៗ បើយើងអានក្នុងរឿងសប្បាយ សំឡេងយើង
ក៏ពត់បែរទៅតាមភាពសប្បាយនោះដែរ ៗ ត្រង់ហ្នឹងហើយ
ដែលចិត្តកវីខ្មែរ បានកសាងបទបែបច្រើនឲ្យមានលក្ខណៈ
ប្លែក ៗ ពីគ្នាដូចការសិក្សាតទៅនេះ ៖

ក- បទពំនោល.- បទពំនោលជាបទចាស់បុរាណ
ជាងគេ ៗ យើងប្រទះឃើញបទនេះមានមកតាំងពីសម័យ

អន្តរ ពាក្យឈ្មោះបទនេះសោត ក៏ជាពាក្យខ្មែរសុទ្ធ មានន័យថាជាសេចក្ដីពោល គឺជាសេចក្ដីបើកបទ ដែលយើងធ្លាប់ឃើញមានពោលក្នុងការសម្ដែងរបាំព្រះរាជទ្រព្យ ឬ ក្នុងល្ខោនខោល ។ ចំណោតមក អ្នកប្រាជ្ញបានទុកជាក់មកនេះ សំរាប់ប្រើក្នុងគ្រាមានកលិយុគ គឺមានការចលាចលរញ្ជួយរញ្ជួយ ដូចជាការផេរប្រទេច, ចំបាំងកាំងផល់, ព្យុះខ្យល់បោកបក់ ឬ ពាក្យតំហាកកំហែងជាដើម ព្រោះបទនេះមានសូរសន្ធាប់ខ្លាំង ៗ ។

១– បទព្រហ្មគីតិ.–ព្រហ្មគីតិជាភាសាបាលី ប្រែថាព្រះព្រហ្មច្រៀង ឬ ចម្រៀងព្រះព្រហ្ម ។ បទនេះមានសូរសំនៀងលន្លង់លន្លោចណាស់ ព្រោះជាបទដំណាងសេចក្ដីទុក្ខសោក, ការព្រាត់ប្រាសនិរាស ឬ ការថ្ងូរទុក្ខតាម-ទស្សនៈមួយ ។ ដូចកាលយើងឃើញបទនេះក្នុងសាស្ត្រាច្បាប់ទូន្មានខ្មែរ នេះច្រែហលជាអ្នកនិពន្ធ ចង់ឲ្យអ្នក

អាចធ្វើបទទំនួញ ដំណាលនូវសំដីចុងបំផុតរបស់លោកដែលផ្ដាំទូន្មានដល់កូនចៅ មុនគ្រាដែលអស់ជីវិតទៅ ។

ក– ប ទ កា ក គ តិ.– កាកគតិ ប្រែថា ដំណើរក្អែក ឬក្អែកដើរ ។ សូរសំនៀងនៃបទនេះ មានចង្វាក់ស្មើ ៗ សំ-នៀងមិនលើកមិនដាក់ តែរន្ធើន ៗ មានចំនង់ដូចក្អែកដើរ ។ បុកណាប្រើបទនេះ ក្នុងការសន្ទនាគ្នាធម្មតា, ក្នុងសេចក្ដីក៏យក៏បពតិមានផ្សេង ៗ ឬ ក្នុងសេចក្ដីផ្ដើមរឿងនិមួយ ៗ ។ យើងប្រទះច្បាប់ទូន្មានជាច្រើនដែលសរសេរជាបទកាកគតិ ។

ឃ– ប ទ ភុ ជ ង្គ លី លា.– ភុជង្គលីលា បានសេចក្ដីថា នាគដើរ ឬ នាគលូន ៗ បើយើងសង្កេតចំពោះសូរសំនៀងនៃបទនេះ មិនខុសពីឈ្មោះខាងលើនេះទេ ព្រោះសំនៀងបទភុជង្គទន់ភ្លន់អែនអន ផ្អែមល្ហែមណាស់ ចំនង់ដូចជាពស់លូន ឬ នាគដើរមែន ៗ បុកណាច្រើនប្រើបទនេះ ក្នុងការសប្បាយរីករាយ ដូចជាក្នុងការកប់រៀបព្រៃព្រឹក្សាលតាវល្លិ៍, សរសើរពីសំរស់នៃសួនច្បារ, ទឹកសមុទ្រ ឬ ធម្មជាតិដទៃ ៗ ទៀត ។

ង- បទបន្ទោលកាក.- ពាក្យបន្ទោលកាកនេះ ក្លាយមកពីពាក្យ មណ្ឌុកគតិ ដែលប្រែថា ដំណើរកង្កែប ឬ កង្កែបលោត ។ សំនៀងនៃបទនេះ យាវៗ ហើយ កញ្ឆក់ម្ដងៗ មានទំនងដូចកង្កែបលោត ហើយឈប់, ឈប់ ហើយលោតយ៉ាងនោះដែរ ។ បទនេះ សំរាប់ប្រើក្នុងសេចក្ដី ត្អើយធ្ងន់ធ្ងរកំប្លែងរកគ្នាក្រមាប់ក្រមើមចាំងឡាយ ៗ យើង សង្កេតឃើញច្រើនជាគួសក្ត ។

ច- បទពាក្យ ៧, ពាក្យ ៨, ពាក្យ ៩ - បទ ចាំងនេះ មិនឃើញមានក្នុងវណ្ណកម្មបុរាណ តាំងពីសម័យអង្គរ ឬ ខាងដើមសម័យកណ្ដាលឡើយ គេទើបតែឃើញមាននៅ ចុងបំផុតនៃសម័យកណ្ដាល គឺគ្រាដែលរាជធានីយើងនៅឧត្តុង្គ នឹងគ្រាលើកទីក្រុងពីឧត្តុង្គមកភ្នំពេញ ។ សូរសំនៀងបទ ចាំងនេះ មិនមានឯកភាពតែមួយទេ ច្រើនដេកជួលទៅតាម អ្នកអានដែលទំបំពត់សំឡេងឲ្យតិះកេះក្រចៃប្លែកៗពីគ្នា ។ ដំបូង យើងឃើញកំណាព្យពាក្យ ៧, ពាក្យ ៨ នឹងពាក្យ ៩ នេះ

ច្រើនមាននៅក្នុងបទចម្រៀង មានបទសេកកំចិជាដើម ។ ប៉ុន្តែក្រោយមក ដោយចិត្តករយើងប្រាថ្នាឲ្យវណ្ណកម្មនៃលោក ពិរោះពិសាដូចជាចំរៀងដែរ ទើបលោកយកបទទាំងនេះ មកប្រើក្នុងស្នាដៃជារឿងរ៉ាវផ្សេង ៗ

២ – សោភ័ណខាងសំនួនវោហារ

របៀបលេងសំនួនវោហារវិញ គឺបុព្វបុរសយើងប្រសប់ខាងធ្វើឲ្យអ្នកអានជក់ចិត្តណាស់ ដោយប្រើល្បិចផ្សេង ៗ ច្រើនបែបច្រើនយ៉ាងក្នុងសេចក្ដីរាប់រៀបពីទិដ្ឋភាព ឬ សេចក្ដីសន្ទនារវាងគ្នាមួយនឹងគ្នាមួយក្នុងអក្សរសាស្ត្រ ដែលយើងនឹងលើកយកលំអខ្លះ មកធ្វើជាឧទាហរណ៍ខាងក្រោមនេះ ៖

១ – ការរាប់រៀបទិដ្ឋភាពមាឌកាយវិការ

– រមាំងរមាំងមៀង – មើលកាល់កៀងគូក្រកាល
ធំស្មើនៅកណ្ដាល – ពលក្រោមម្ដង ១ ពោមួយ ៗ

(ព្រះឃ្លាំង-៤៦)

– គជសារដើរដល់　　មៀនមើលទៅយល់
ព្រះពន្សព្ធា　　ឮខបក់ផន្ដជួញ
កន្ដួញហត្ថា　　ក្រោមគ្រុឧសិរសា
ផញ្ចួចឥតអាក់ ។

(កោសាធិបតី-កៅ)

– ស្ដេចក្រោយកៅចណ្ណាសរសេត្តិ　រូមណ្ណាលចក្រ
រំកាយព្រះករសោក ។

(ភមកេ្ល)

– សន្ទឹកផ្ដរត្រាំ　　ពាញដៃមកផ្ដាំ　　ក្រោមកេនរខេះ
បងផ្ដាំរួចហើយ បងទៀនផាយសេះ តាកកេនរខេះ
សេរស្រុខលៀនលច់ ។

(ចំរៀងខ្មែរ)

៤ – លំអត្ថន៏ការប្រៀបធៀប

– ខ្លួនប្អូនដូចឈើជាបន្ដង
ខ្លួនអ្នកប្រុសឈ្លងដូចឃ្មុំផង
មកទំផ្ញើសាំហើរជាមួង

ឈើសោតសៅហ្មងអសារទៅ
ខ្ញុំជាខ្លួនបងដូចដី
ខ្លួនប្អូនស្រស់ស្រីដូចអំពៅ
ដីបានផ្អែមមិនផលទៅ
ឆ្ងាយពីអំពៅទេខ្លួនណា ៗ

(ព្រះភិក្ខុសោម)

— ទុក្ខខ្ញុំទុក្ខរស់ទុក្ខវេរកម្ម
កប់ទុកកប់ផ្ទាំតែងវិតក្ក
រស់នៅជាមនុស្សមិនពេញមុខ
នេះទើបហៅទុក្ខជានិកក្រើ ៗ
កក្រើកើតទុក្ខទុក្ខសល់សែន
ទុក្ខមែនប៉ុន្តែទុក្ខនោះទ្វី
ទុក្ខខ្ញុំដល់អស់ផុតផែនដី
ដល់លាលោកក្តីមិនអស់ទុក្ខ ៗ

(ព្រះអង្គម្ចាស់ក្សត្រី ល.ន.)

៣- លំអក្នុងស្នូរសំនៀងរណ្តំគ្នា

– ពពេចពង់មៅពពាលខែ

ហើយហិចហើរហៅគ្នាគ្រសង

ពាំផ្កាពពាយកយរុះល្អង

ពពូលយំគងប៉ប៉ុកដី ។

ផ្ចិតកលកាយបានប្រាណមូលម៉ត់

ខែបង់ត្បាពកៅនាប្រិមប្រិយ

ស្រីស្រស់ស្រួចស្រេចដាប់លោកិយ

បានបង់ចមប៉ីហើយបែកបែរ ។

ម៉ុនភក្តីអក្សរ-គង់

– ចរបូលគតាំង ខល់ចំពាក់ផង យក្សយង់មោហា

វ័នខែខង់កយកំត គាប់កាត់យក្សា យក្សសោគមរណា

ឃ្លាតខ្ទុនខ្លាត់ខ្លាយ ។

(សន្ធរម៉ុក)

៤- លំអក្នុងការបង្ហាញតួអង្គ.-

លំអក្នុងការបង្ហាញតួអង្គ ក្នុងអក្សរសាស្ត្រខ្មែរយើ

ឃើញមានរបៀប ៣ យ៉ាងប្លែកពីគ្នាគឺ ៖

ក_ អ្នកនិពន្ធជាអ្នកបង្ហាញ:

.... ស្ដេចមានមហេសី នាមកែវកាកី ល្អល្អ

«ឥតហ្មង់ ឥតមានស្រីណា សោភាដូចម៉ង់ សមសព្វគ្រ

«គេឡោមអស់ស្រី ។

(ព្រះបាទអង្គឌួង)

១_ តួអង្គមួយជាអ្នកបង្ហាញ:

.... ចាំទៅដល់ផ្ទះប្រាប់តាគ្រប់

តារនៅក្នុងមួប់សមស្រណោះ

ខានជាម្ដាយតារមានរបស់

កូនស្រស់រូបស្រេចជាប់ស្រីផង ។

(ព្រះភិក្ខុសោម)

គ_ តួអង្គបង្ហាញខ្លួនឯង:

– ខ្ញុំនេះជាក្សត្រសោយរាជ្យ
នាមព្រះព្រហ្មទត្តមានឫទ្ធិផង
មានតាំងប្រាសាទស្អាតកន្លង
ជាច្បងលើសលប់គតមនុស្ស ។

(អ្នកស្រី ស៊ិទ្ធិ)

- លំអក្នុងពាក្យកាំប្លែង -

. . . – រឿយនែអាបិតតាមួយគាត់
អាពិតកន្ត្រាក់បានសាច់ខ្លៃ
ទាញទាត់អោបខ្ទប់សាប់ញោបដៃ
រឿយៗលែងជាប់ប្រញាប់ឆាន ។

(សន្ធរ ម៉ុក)

. . . . – ខ្ញុំពោះម៉ាយ ស្ដាយមិត្តគិតទោបនាគ
ឯមេម៉ាយស្ដាយកន្ទេបខ្ទោបអ្នក

កាអាណោចខ្មោចយោយកយមាយក្បាក់
យាយញ័រញាក់ទឹក ខ្លាចផល់ខ្មោចកា ។

(ឧកញ៉ា នូ - កន)

-- កំពក់កំពីងលៅ   ទាំបំបះខ្នោះកន្ទៀតក្ដៅ
ទាំហើយហែលឆ្ពោះទៅ   បេះស្មឹកអំពៅធ្វើជាចាំ ។

(អាលប៊ូណ៍–ប៉ែន)

៣– សោភ័ណខាងគំនិត _

ក្រៅពីសោភ័ណខាងសូរសំនៀង និង សោភ័ណខា
សំនួនវោហារមក យើងឃើញមានក្នុងអក្សរសាស្ត្រខ្មែរមា
សោភ័ណខាងគំនិតទៀត ។

យើងលើកយកគោលខ្លះ ៗ មកបញ្ជាក់ក្នុងទីនេះដូច
ក្រងនិក្ខេបបទរបស់អ្នកនិពន្ធនិមួយ ៗ ដែលខ្លួនប្រកាន់យ
គ្រង់ណាហើយ លោកប្រឹងលាតត្រដាងយោបល់នោះ ល
គ្រាតែអ្នកអានបានយល់ច្បាស់ទើបលោកសុខចិត្ត ។ ...

ណ៍ដូចជារឿងក្នុងពុទ្ធនិយម ដែលលោកលើកយកកម្ម
រធ្វើជាធំ ៗ លោកមិនភ្លេចសោះទេត្រង់កម្មពៀរវេនអកុ-
ល ដែលតែងតាមដាន់ឲ្យលំបាកវេទនានៅទីបំផុត ឯផល
អំពើល្អវិញ លោកតែងលាតត្រដាងពីផលដ៏ល្អត្រកាល
ៅទីបំផុតដែរ ៗ

មានតួដែលប្រកបដោយលក្ខណៈប្លែកពីគ្នា តាមបរិយា
ស់ខ្លួន ដូចជាតួស្តេចមនុស្ស, ទេវតា តែងតំណាង
ភាវៈល្អ ៗ ឯតួយក្ស សត្វសាហាវ ឬ ចោរកំណាច ជា
ណាងសភាវៈអាក្រក់ កាចឃោរឃៅគ្មានធម៌មេត្តាក្នុងខ្លួន
ឡើយ ៗ ដូចនេះ យើងឃើញជាក់ថា ការដែលអ្នកនិពន្ធ
មសរសេរមានយក្សក្នុងតួអង្គអក្សរសាស្ត្រនោះ គ្រាន់តែ
តំណាងសភាវៈកាច, អាក្រក់, អ្នកគ្មានមេត្តាធម៌ប៉ុណ្ណោះ
មែនជារូបមានមែនជាក់ប្រាកដឡើយ ៗ ដូចនេះហើយ
បអ្នកនិពន្ធរាប់រៀបពីរូបរាងយក្សនោះអាក្រក់ក្រៃលែង ទាំង
ងកាយ ទាំងចរិតការសំដីរោហារ ៗ

លំអមួយផ្នែកទៀត គ្រង់មានការប្រដៅខ្លួនដល់មនុ
មានទ្រព្យច្រើនហើយកាចអធម៌ ច្រើនមើលងាយមនុ
ថោកទាបជាងខ្លួន នឹងប្រើការលោភលើជនប្រភេទ
ជាដើម ។ លោកបានលាត្រដាងនៃរឿងគ្រង់កន្លែង
ឲ្យឃើញថា កាលណាមនុស្សប្រកាន់យកបុគ្គល ធ្វើ
មើលងាយគេនេះ ប្រាកដជាត្រូវអំពើសប្បុរស — យុត្តិ
មានជ័យជំនះលើជាមិនខាន ។

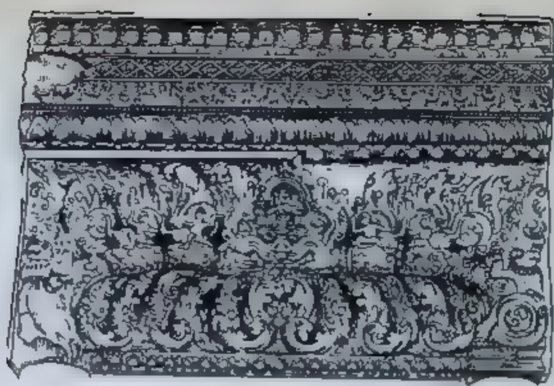
ដូចជារឿងសន្ធិសិល្បជ័យ គ្រង់កូនស្តេចចិត្តកំណា
ទាំង ៥ នាក់ទៅបោកបញ្ឆោតសន្ធិសិល្បជ័យឲ្យស្លាប់បង់ជី
នឹងយកកេរសម្បត្តិ ។ តែដល់ទីបំផុតត្រូវសន្ធិសិល្បជ័យល្បួ
វិញ ក៏ចាប់យកមនុស្សកំណាចទាំងនោះមកផ្តាញ់ផ្គាល ។

រឿងស្រទបចេក គ្រង់សេដ្ឋីធ្វើបាបស្រទបចេកនឹងម្តា
ឲ្យចាល់តែម្តាយនោះស្លាប់ ។ ដល់ទីបំផុតស្រទបចេកបា
គ្រងរាជ្យ បានទាំងកូនសេដ្ឋីធ្វើប្រពន្ធទៀត ក៏ចាប់សេ
មកធ្វើទោសឲ្យកន្ធាល ។

រឿងព្រះចិនវង្ស ត្រង់ព្រះបាទសាមលមើលឆាយព្រះ
នវង្សដែលក្លែងខ្លួនជាមនុស្សឃ្លង់ ។ លុះដល់ឆ្លើយប្រស្នា
ះឥន្ទមិនរួច ក៏ត្រូវតែពឹងដល់មនុស្សឃ្លង់នោះវិញ ។

ឧទាហរណ៍ទាំងប៉ុន្មានខាងលើនេះ បញ្ជាក់ឲ្យដឹងថា
អក្សរសាស្ត្រយើង ពិតជាចេះបំពួនគោលគំនិតរបស់
ហាគុណក្នុងរឿងទាំងនោះជាច្រើន ពុំមែនគ្រាន់តែជារឿងបំ
អារម្មណ៍ទេ គឺមានបញ្ហាសំរប់ជួយដោះស្រាយគតិការក្រក់
របស់មនុស្សជាច្រើនអន្លើដែរ ។

ជំពូកទីប្រាំ

អក្សរសាស្ត្រចែកជាសម័យ

ដើម្បីឲ្យងាយសិក្សាពីប្រវត្តិហូរហែវែងឆ្ងាយ នៃអក្ស
សាស្ត្រ តាំងពីពេលកើតបានជារូបការហូតដល់គ្រាបច្ចុប្ប
នេះ យើងចែកសម័យធំ ៗ ជា ៥ សម័យគឺ ៖

១– សម័យមុនអង្គរ,

២– សម័យអង្គរ,

៣– សម័យកណ្ដាល,

៤– សម័យអាណាព្យាបាល,

៥– សម័យបច្ចុប្បន្ន,

១_ សម័យមុនអង្គរ

សម័យមុនអង្គរ កប់តាំងពីប្រទេសខ្មែរ ចាប់កសាងអារ្យធម៌របស់ខ្លួន គឺពេលដែលចាប់ផ្តើមមានប្រវត្តិសាស្ត្រជាដំបូងតាំងពីសតវត្សទី ១ នៃគ្រិស្តសករាជ រហូតដល់ចុងសតវត្សទី ៨ ។ គ្រានោះព្រះបឋមក្សត្រខ្មែរ គឺព្រះបាទកៅណ្ឌិន្យ ទ្រង់បានដឹកនាំអារ្យធម៌ឥណ្ឌាផ្នែកខាងត្បូង មកសាបព្រោះលើប្រទេសយើង ដែលមានអក្សរសាស្ត្រជាអាទិ ហើយទ្រង់បណ្តុះបណ្តាលនូវពូជពារទាំងនោះ ឲ្យកើតកាលកលគុត្ត សាយភាយទៅគ្រប់និគមជនបទ នៅក្នុងដែនដីយើង ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ ទ្រង់បានបន្តនូវព្រះរាជសន្តតិវង្ស ដើម្បីពង្រីកនូវអារ្យធម៌ទាំងនេះ មានរស្មីកាន់តែភ្លឺស្វាងឡើងសំរាប់ជនខាងក្រោយទៀត ។ បានសេចក្តីថា៖ កាលនោះអក្សរសាស្ត្រខ្មែរ ស្ថិតនៅក្នុងពេលកសាងនៅឡើយ តែតែងបានគព្ភប្រទះនឹងភ័ព្វសនាល្អ គឺសេចក្តីចំរើនជាលំដាប់ ។ ប៉ុន្តែអក្សរសាស្ត្រខ្មែរជំនាន់នោះ មាននិន្នាការសំស្ក្រឹតគ្រប

ផណ្ដប់ជានិច្ច ព្រោះលទ្ធិព្រហ្មញ្ញសាសនានិងពុទ្ធសាសនាបែប
មហាយានកំពុងលាតសន្ធឹងអានុភាពនៅក្នុងប្រទេសយើង ។
លទ្ធិទាំងនោះ សុទ្ធតែមានសំស្ក្រឹតជាមូលដ្ឋាន ។

២_ សម័យអង្គរ

ដែលហៅថាសម័យអង្គរក្នុងទីនេះ គិតចាប់តាំងពីសត
វត្សទី ៩ ដែលព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី ២ បានចាប់កសាងទីក្រុង
ថ្មីនៅអង្គរ ក្នុងភូមិភាគខាងជើងបឹងទន្លេសាប រហូតដល់ចុង
សតវត្សទី ១៤ គ្រាដែលព្រះបាទស្រីសុរិយោពណ៌ទី ២ ទៅ
ពញាយ៉ាត លើកទីក្រុងពីអង្គរមកកសាងនៅទន្លេបួនមុខវិញ ។
សម័យនេះ អក្សរសាស្ត្រខ្មែរក៏បានចំរើនលូតលាស់ទូលការ
រុងរឿងយ៉ាងខ្ពស់បំផុត ព្រោះបុព្វបារមីរបស់ប្រទេសកំពុងស្ថិត
ក្នុងជោគជ័យដ៏ថ្កុំថ្កើង ។ អាណាចក្របានរីកទូលាយ ជា
គ្រឿងបើកអំណាច ឲ្យអក្សរសាស្ត្របានហូរហៀរពេញពោ
ផ្សាយគ្រប់ទិសទីក្នុងបូរីនិងស្រុកតូចតាច ព្រមទាំងប្រទេស
ចំណុះខ្លះផង ។ ឯអ្នកប្រាជ្ញកវីបណ្ឌិត ក៏កើតមានឡើង

ជាច្រើន ព្រោះតែបានទទួលការនិយម រាប់អានពីគ្រប់មជ្ឈដ្ឋាន ហេតុតាំងពីរាស្ត្រប្រជា ដល់នាម៉ឺនសព្វមុខមន្ត្រីដែលមានឋានៈខ្ពស់ៗ ជាពិសេសគឺព្រះមហាក្សត្រដែលព្រះអង្គតែងសព្វព្រះរាជហឫទ័យ សន្តោសប្រោសប្រាណរាប់អ្នកប្រាជ្ញសព្វមុខវិជ្ជា មានវិជ្ជាអក្សរសាស្ត្រជាដើមៗ ហើយព្រះអង្គតែងប្រោសមេត្តា តែងតាំងអ្នកប្រាជ្ញអក្សរសាស្ត្រទាំងនោះ ឲ្យមានគោរមងារ ឬឋានៈខ្ពង់ខ្ពស់ សំរាប់ចេញចូលគាល់ហៅព្រះអង្គ គ្រប់ពេលដែលទ្រង់ត្រូវការផងៗ នៅខាងដើមនៃសម័យនេះ អក្សរសាស្ត្រខ្មែរ ត្រូវនៅក្នុងឥទ្ធិពលនៃភាសាសំស្ក្រឹតដូចសម័យមុនអង្គរដែរ ប៉ុន្តែមកដល់ផ្នែកខាងចុង ទើបភាសាបាលីមានអានុភាពលាតសន្ធឹងក្នុងអក្សរសាស្ត្រយើងវិញ ដ្បិតសម័យនេះ ព្រះមហាក្សត្រគឺឯបណ្ដាជនទាំងឡាយបានវិលមកគោរព លទ្ធិពុទ្ធសាសនាបែបហីនយានវិញហើយ ហើយលទ្ធិពុទ្ធសាសនាបែបហីនយាននេះ សុទ្ធតែមានគោលចារិកជាភាសាបាលីទាំងអស់

ដូចយើងឃើញកើតមានដំណាលនៅសល់ហូតដល់សព្វថ្ងៃនេះ ។

៣_ សម័យកណ្ដាល

សម័យនេះមានរយៈកាលវែងឆ្ងាយណាស់ កប់តាំងពីសត
វត្សទី១៥ គឺបន្តពីពេលបាក់បោលក្រុងអង្គរ ហូតដល់សតវត្ស
ទី១៩ នៅគ្រាដែលហៀបនឹងបាក់បោលក្រុងចតុមុខ ។ មានព្រះ
មហាក្សត្រជាច្រើនអង្គ បានគ្រប់គ្រងកដសម្បត្តិនៅកដ់ង
ជាច្រើនកន្លែង ដូចជានៅ ស្រីសឈរ, ល្វាឯម, កោះឃ្លោក,
ចតុមុខមានជ័យទីងលង្វែកជាដើម ដែលមានករបណ្ដាក់ជាច្រើន
កើតឡើងបន្ទាប់គ្នា តាមលំដាប់កាលជាហូរហែ គឺលើកពីក្រុង
មួយទៅក្រុងមួយនាំយកតាំងពូជជាទីងមូលដ្ឋានអក្សរសាស្ត្រ
ទៅផ្សាយតាមទីកន្លែងទាំងនោះ ឲ្យប្រជាពលរដ្ឋដក់ចិត្តដក់
គំនិតក្នុងស្នេហណ្ហកយ នៃអក្សរសាស្ត្រតាំងពីគ្រានោះមក ។
កស្តុតាងជាក់ស្តែងជាស្នាដៃអក្សរសាស្ត្រក្នុងសម័យនេះ ទុក
កើតឲ្យយើងជាច្រើនអនេកគឺសាស្ត្រារឿងកាំ ឬ ច្បាប់ទំលាប់

ផ្សេងៗ សុទ្ធតែកើតឡើងក្នុងពេលនេះ ដោយសារកវីបណ្ឌិត
ច្រើនរូប ហើយជាសំខាន់បំផុត មានព្រះរាជាច្រើនព្រះអង្គ
បានយកព្រះរាជហឫទ័យទុកដាក់ជួយឧបត្ថម្ភពេញព្រះកាយ-
ពលទាំងមានស្នាព្រះហស្តទុកកេរ្តិ៍ឲ្យយើង ដូចជាព្រះបាទ
ជ័យជេដ្ឋា, ព្រះស្រីធម្មរាជាព្រះរាជសម្ភារ, ព្រះបាទអង្គចន្ទ
ទាំងព្រះបាទសម្ដេចហរិរក្សរាមាធិបតីព្រះអង្គឌួងជាដើម ។ ក្នុង
ពេលនោះប្រទេសយើង បានចាក់ឫស លទ្ធិពុទ្ធសាសនាបែប
ហីនយានយ៉ាងមាំមួនហើយ ។ បណ្ដាជនគ្រប់ប្រភេទសឹង
តែគោរពលទ្ធិនេះតែមួយគ្រប់ ៗ គ្នា ។ ព្រះរាជាគ្រប់ព្រះអង្គទ្រង់
តែគោរពលទ្ធិសាសនាព្រះពុទ្ធតាមបែបតែមួយ ហើយទ្រង់តែង
ជួយឧបត្ថម្ភដល់ព្រះសង្ឃទាំងវត្តអារាមទាំងឡាយ ឲ្យកាន់តែ
មានច្រើនឡើង ៗ ។ សម័យព្រះសង្ឃទាំងនោះ ជាអ្នកគ្រូ
ហាត់វិជ្ជាអក្សរសាស្ត្រយ៉ាងជិតដល់ណាស់ផង វណ្ណកម្ម
របស់ពុទ្ធបុរសយើងក៏កាន់តែមានសិរីភាពមាំទាំ សំរប់បំពេញ
កិច្ចក្រៃការ របស់ជនខ្លួនទៅក្នុងប្រទេស ។ បើយើងសង្កេតឲ្យ

ច្បាស់លាស់ទៅ ព្រោះនោះមានតែវត្តអារាមនេះឯង ជាសាលាទិសាបាមោក្ខ គឺជាទីប្រជុំនៃចំណេះវិជ្ជា គ្រប់បែបគ្រប់យ៉ាង ។ អ្នកណាចង់មានចំណេះជាក់ខ្លួន ឬចង់កសាងខ្លួនឲ្យទៅជាមនុស្សចេះដឹង ត្រូវតែទៅនៅជ្រករៀនសូត្រជាមួយព្រះសង្ឃតាមវត្តអារាមទាំងនោះជានិច្ច ។ ព្រោះគម្ពីរសាស្ត្រទាំងឡាយដែលជាមូលដ្ឋានរបស់វិជ្ជា សុទ្ធតែមានដំកល់ទុកនៅវត្តអារាមនោះឯង ។ ដោយហេតុសម័យនោះមានការសិក្សាជាឯកភាពដូច ៗ គ្នាពាសពេញប្រទេស ព្រោះមានគោលចារិកតែមួយផ្សាយចេញទូទៅទូរស្មើជាយូរអង្វែងឆ្នាំ ដូចពោលមកខាងលើនេះហើយ ទើបប្រទេសយើងបានចំរើនលូតលាស់ខាងអក្សរសាស្ត្រលើសសម័យមុន ៗ ព្រោះអក្សរសាស្ត្រ គេត្រូវរៀនជាបឋម គឺជាកាតព្វកិច្ចមួយសំរាប់ឲ្យគេមានមូលដ្ឋានខាងចំណេះប្រាជ្ញា ដើម្បីនឹងបន្តវិជ្ជាទៅកាន់ទីខ្ពង់ខ្ពស់ថែមទៀត ។

៤_ សម័យអាណាព្យាបាល

សម័យនេះជាសម័យខ្លីបំផុត គឺវែងជាង ៨០ ឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ ។

គារនោះប្រទេសយើង ស្ថិតនៅក្នុងអាណាព្យាបាលរបស់ពួក
ស្ចិមប្រទេស ។ អក្សរសាស្ត្រនិងវប្បធម៌យើងសម័យ
នះ មិនសូវបានរីកសាយតាមចំណង់ដូចពីមុនមកទេ ព្រោះ
ណាចវប្បធម៌របស់បស្ចិមប្រទេសមានអានុភាពជាង បាន
លមកគ្របដណ្តប់វប្បធម៌យើងឲ្យនៅស្ងប់ស្ងាត់មួយពេល ។
តែការស្ងប់ស្ងាត់នេះ មិនមែននៅឈឹងស្ងួនទេ មានកវី
បណ្ឌិតជាច្រើនរូប បានប្រឹងប្រែងឆ្លៀតពេលតុបតែងរឿងក៏វ
ជាស្នាដៃល្អ ៗ ទុកឲ្យយើង បានន័យថា លោកបានចិញ្ចឹម
អក្សរសាស្ត្រ ដែលធ្លាប់មានមកតាំងពីព្រេងនាយឲ្យនៅ
គង់វង់ដរិតតទៅទៀត កុំឲ្យសាបសូន្យតាមការដែលគេគ្រ-
ឲ្យកមើលដោយឥតពិចារណានោះឡើយ ។ ចំណែកព្រះ
សង្ឃដែលជាមេឃ្លាំងវិជ្ជានេះ ក៏ប្រឹងរក្សាម៉ឹងម៉ាត់មិនព្រម
ឲ្យក្បួនខ្នាតតាំងនោះខ្ចាត់ខ្ចាត់ទៅណាបានឡើយ ទោះបីជា
បានទទួលការនិយមក្តី ឬមិនបានទទួលក្តី ក៏លោកនៅតែ
ប្រឹងរក្សាដដែល បានសេចក្តីថា ទោះបីជាអក្សរសាស្ត្រនេះ

មិនបានលេចឡើងក្នុងមជ្ឈដ្ឋានជាផ្លូវការក៏ដោយ · ព្រះសង្
នៅតែថែទាំ និងផ្សាយបានខ្លះៗ តាមដោយអ្នកស្រុកជិតខា
ដែលជាសិស្សគណរបស់លោក ៗ ចាប់តាំងពីពាក់កណ្ដាល
សម័យនេះយើងប្រទះឃើញ មានការបោះពុម្ពផ្សាយសៀ
នៅផ្នែកពុទ្ធសាសនាជាច្រើនក្បាល និងផ្នែកស្រាវជ្រាវអក្ស
សាស្ត្រជាច្រើនណាស់ដែរ ព្រោះសម័យនេះគេបង្កើតឲ្យមាន
ជាអក្សរពុម្ពសំរាប់ប្រើប្រាស់តាមបែបសម័យនិយម ៗ ដែ
ទោះបីជាមានពុម្ពអក្សរនិងការប្រមូលប្រជុំអ្នកប្រាជ្ញរាជបណ្ឌិ
ខ្លះហើយ ប៉ុន្តែលក្ខណសម្បត្តិរបស់អក្សរយើង នៅតែ
មិនបានស្ថិតនៅក្នុងមជ្ឈដ្ឋានផ្លូវការនៅឡើយ ដូច្នេះក៏មិន
បានជាកាតព្វកិច្ចម៉ឺងម៉ាត់ឡើយ ៗ នៅចុងសម័យនេះ
យើងបានទទួលដោយល្អមួយយ៉ាងសំខាន់ គឺយើងកើតបាន
«វចនានុក្រម» ដែលជាមេពាក្យធ្វើជាគោលចារិកនៃពាក្យ
ទាំងឡាយ សំរាប់ឲ្យយើងចេះសរសេរ ឬ ដឹងរបៀបសរសេរ
ឲ្យត្រឹមត្រូវតាមអក្ខរាវិរុទ្ធ ជៀសវាងពីការកាំងក្លាក់ដែលធ្លាប់

នមកពីមុន ៗ ក្រោយពីនេះមានការប្រជុំបណ្ដាអ្នកប្រាជ្ញ
ងអក្សរទើងខាងពុទ្ធសាសនា ធ្វើជាក្រុមមួយសំរាប់តាក់តែង
ស្រាវជ្រាវទើងរៀងផ្ដាក់ក្បួនច្បាប់ ព្រមទាំងបានបោះពុម្ព
យខ្លះផង ៗ

៥_ សម័យបច្ចុប្បន្ន

ដែលហៅថាសម័យបច្ចុប្បន្នកាលគ្រានេះ គឺសម័យដែល
ទេសយើងបានដកខ្លួនចេញពីអាណាព្យាបាល នៃបស្ចិម
ទេស ៗ តាំងពីពេលនោះរហូតមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ ប្រទេស
ើងបានលូតលាស់ខាងការផ្សាយសៀវភៅគ្រប់ជំពូក តែ
ច្រើនជាងគេបំផុត គឺសៀវភៅប្រលោមលោក ៗ មានអ្នក
ាន្តជាច្រើនឈ្មោះ ប្រឹងចំណាយពេលរៀបចំចងក្រងរឿង
ងក៏ថ្មី ៗ ដែលប្រឌិតឡើងដោយផ្ទាល់ខ្លួនសំរាប់បំពេញ
អ្នកអាន ៗ ទោះបីជាមិនសូវបានបរិបូណ៌ខាងផ្លូវគំនិត
ខាងរបៀបសរសេរក៏ដោយ អ្នកនិពន្ធនីមួយ ៗ សុទ្ធតែ

ឬះខសៈសរក្ខ៍អារម្មកជា សម្ពន្ធរគោលបំណងរបស់ខ្លួ

.. បង្ហាញលើកដំកើងអក្សរសាស្ត្រជាតិ .. ដូច ១ គ្នា ។

ណែកសាស្ត្របុកបោះពុម្ពឈ្មោះ កំពុះខលេខ្ខខៀន

អក្សរពុម្ពប្រណាន់របស់ជនមួយរៀនចំនួន ៗ តាំងនេះជា

ជំពូកទីប្រាំមួយ

អក្សរសាស្ត្រសម័យមុនអង្គរ

សម័យមុនអង្គរ ជាសម័យដំបូងបំផុតនៃ [illegible]

[illegible] ស្រុកតាមនិងអក្សរនោះលើផែនដី [illegible]

[illegible] នៅក្រុងបរមរ [illegible] គឺព្រះបាទ [illegible]

[illegible] គង់ណាបលើដែន តាគត្តកបុនហើយ [illegible]

[illegible] បូរធមិជា [illegible] គឺតាំងពីសតវត្សទី ១ [illegible]

[illegible] អក្សរ [illegible] តាប់ផ្តើមមក [illegible]

[illegible] សម័យនោះ [illegible] តែអក្សរយើងជាន់នោះមាន

[illegible] អក្សរនៅ [illegible]

[illegible] ក្រាំតបុរាណខ្មែរយើង មិនព្រមប្រើអក្សរដែលដូចរបស់

គេស្មោះនោះទេ លោកបាននាំគ្នាប្រឹងកែប្រែបន្តិចម្តងៗ
មានសណ្ឋានមួយដែលជាពិសេសសំរាប់ជាតិរបស់ខ្លួនៗ គឺ
មានលក្ខណៈជាតិសេស អាចឲ្យជនទូទៅស្គាល់បានថា
ពិតជារបស់ខ្មែរមែនៗ [illegible]
មកហើយៗ កើតដំណែលសម័យនោះ យើងយ
ស្គាល់បានដោយសារមានចារនៅលើផ្ទាំងសិលា ដែលជា
ហារៈមួយគង់ទ្រង់នៅបានយ៉ាងយូរៗ ពាក្យពេចន៍ គឺសំ
ប្រើប្រាស់របស់ជនជាតិយើងសម័យនោះ ច្រើនលំអ
តាមទំនោរភាសាសំស្ក្រឹត ព្រោះកាលនោះភាសាសំស្ក្រឹ
បានលាតសន្ធឹងអំណាចពាសពេញដែនដីយើង ផ្សេងកា
នេះផ្តិតជាប់នៅក្នុងលទ្ធិសាសនាព្រាហ្មណ៍ និងពុទ្ធសាសនា
បែបមហាយានៗ ខ្មែរយើងកាលនោះ សុទ្ធសឹងតែគោរ
លទ្ធិសាសនាព្រាហ្មណ៍ជាភាគច្រើន និងពុទ្ធសាសនាមហា
យានខ្លះៗ ព្រោះជនជាតិឥណ្ឌាត្រកូលកោណ្ឌិញ្ញ ដែលបា
មកបោះជំរុំយ៉ាងស៊ប់សួនលើដែនដីគោកធ្លកនោះ សុទ្ធតែ

...ការពេទឹងទិយេមសាសនាទាំងពីរខាងលើនេះទាំងអស់គ្នា ។

តទៅនេះ យើងសូមជូនសេចក្ដីដកស្រង់ពីសិលាចារឹក ...ណាមួយជាភាសាសំស្ក្រឹតតែប្រែជាភាសាខ្មែរ សំរាប់ជា ...ការប្រៀបធៀបកំពស់អក្សរសាស្ត្រសម័យមុនអង្គរ និងសម័យ ...យើងក្នុងបច្ចុប្បន្ន ។ សេចក្ដីដកស្រង់នោះយើងបានស្រង់ ...ចេញពីសៀវភៅ «ពុទ្ធសាសនា ២៥០០» ជាសេចក្ដីប្រែរបស់ ...ព្រះភិក្ខុប៉ាង-ខាត់ ដែលបោះពុម្ពផ្សាយក្នុងឱកាសបុណ្យ ...ស ២៥០០ មានសេចក្ដីដូចខាងក្រោម ៖

... . ព្រះរាជាទ្រង់បានប្រកាសក្នុងកងសភាថា បុរប្រ- ...ជាជនក្រេបផឹកនូវទឹកអម្រឹត គោលគឺព្រះបន្ទូលព្រះពុទ្ធ ...ជាវង្សនៃព្រះពុទ្ធស្រីមារៈ ទ្រង់បានជាកិត្តិយសនៃរាជវង្ស ស្រីមារៈ ទ្រង់បានប្រកាសក្នុងកណ្ដាលជំនុំជននូវព្រះរាជ បន្ទូលសូរសីហនាទជាប្រយោជន៍ដល់ប្រជាជនទាំងឡាយ ទ្រង់ជាករុណាទាំងពីរដ៏ប្រសើរ ទ្រង់ប្រចាំលើសិង្ហាសនៈ ហើយទ្រង់ឈ្វេងយល់នូវគតាគតិ គឺការអន្ទោលស្លាប់កើត

„ នៃមនុស្សលោក ទើបត្រាស់ថា „កាលបើកូនខ្ញុំ បន្ទ
„ ខ្ញុំក៏ មិនមែនអ្នកកន្ទៀតទេ បានសម្រេចបំណងអ្នកហើ
. ខ្ញុំសូមឱ្យបែកសព្វគ្រប់ទាំងអស់ ព្រោះមាស សង្ហ
„ អសង្ខារមគ្គ នោះប្រើជាគ្រឿងសក់បជាទីគោរព ខ្ទង់
„ ប្រយោជន៍ដល់សត្វលោកទាំងឡាយ ។ នេះជាសេច
„ បញ្ជាក់របស់ខ្ញុំ ។ សូមព្រះរាជាទាំងឡាយនៅក្នុងអនាគ
„ ប្រតិបត្តិតាមបញ្ជាខ្ញុំនេះកុំបីខាន ។

. . . .

សេចក្ដីដកស្រង់របស់យើងខាងលើនេះ ជាស្នាព្រះហ
របស់ព្រះរាជាខ្មែរមួយអង្គកាលពីក្នុងសតវត្សទី ៣ នៃគ្រិស្ត
សករាជ គឺព្រះបាទ „ស្រីមារៈ„ ដូចភស្តុតាងបញ្ជាក់ព្រះខា
ព្រះអង្គក្នុងអត្ថបទខាងលើស្រាប់ ។ សិលាចារឹកនេះគេប្រ
ឃើញនៅឯវ៉ូកាញ់ ក្នុងខេត្តញ៉ាត្រាំង (ប្រទេសវៀតណាម
ដែលពីដើមទីនោះជាការណាខេត្តខ្មែរមួយដែរ ។ សេច
បរិយាយរបស់សិលាចារឹកនេះ ជាព្រះរាជបន្ទូលរបស់ព្រះបា

រីមារៈ គឺព្រះបាទហ្វាន់-ម៉ែន ដែលឯកសារចិនបានថ្វាយ
ះនាមព្រះអង្គតាមសំនួលភាសាចិនថា „ហ្វាន់-ចេម៉ែន„ ។ គង់
ដែលព្រះអង្គបានឡើងគ្រងរាជ្យហើយ គឺបាត់ចែងរៀប
ហង់សិលាចារឹកនេះ ទុកជាដំណាងព្រះរាជឧត្តមគតិរបស់
ះអង្គ ។ បានសេចក្តីថា៖ ព្រះបាទស្រីមារៈជាបឋមវង្សនៃ
ត្រខ្មែរ មានព្រះរាជហឫទ័យព្រះថ្លាទ្រង់តែងសន្តោសដល់
ជាពលរដ្ឋទូទៅគ្រប់ប្រភេទ ដោយទ្រង់យល់ច្បាស់នូវធំ-
ភីរ គតាគតិ ការវិលកើតវិលស្លាប់របស់មនុស្សក្នុងកាល
សង្គ្រា ។ ទ្រង់បានបរិច្ចាគព្រះរាជទ្រព្យធ្វើជាទានដល់
ធារណជន ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ ទ្រង់បានត្រាស់ផ្តាំផ្ញើដល់
ះរាជាជាជំនាន់ក្រោយៗមក សូមឲ្យទ្រង់មានព្រះមេត្តាធម៌
ព្រះអង្គដែរ ។ ដើម្បីនឹងទុកជាសក្ខីភាពនូវព្រះរាជបំណង
ប្តថ្លារបស់ព្រះអង្គ ទើបព្រះបាទស្រីមារៈ បានចាត់ចែង
សិលាចារឹកនេះឡើង ទុកជាកេរ្តិ៍ដំណែលរហូតដល់រាប់
ន់ឆ្នាំក្រោយមក ក៏យើងនៅស្គាល់បានយ៉ាងច្បាស់ប្រាកដ

នូវព្រះរាជកាយវិការ ដ៏ប្រសើររបស់ព្រះរាជអង្គនេះ

ប្រយោជន៍សំខាន់មួយទៀត សិលាចារឹកនេះមិនប្រ
តែកត់ត្រាទុកនូវព្រះរាជបំណងរបស់ព្រះអគ្គមហាក្សត្រ
ប៉ុណ្ណោះទេ អាចកប់បានជាវណ្ណកម្មមួយសំរាប់ឲ្យយើងយើ
ជាក់ច្បាស់ពីការប្រើប្រាស់តួអក្សរ និងសំនួនពាក្យពេចន៍
ភាសាខ្មែរសម័យនោះផង ។ គឺថា ពតិមានផ្សេង ១ ៗ
អក្សរសាស្ត្រខ្មែរដែលយើងស្គាល់បានអំពីស្នាដៃសម័យដ
គឺសម័យមុនអង្គរនោះ ក៏ដោយសារតែផ្អែកសិលាចារឹកទ
នោះឯង ។ ប៉ុន្តែយើងស្តាយជាបំផុត ព្រោះពេលវេ
ពុំអាចបើកឱកាសឲ្យយើងដកស្រង់ស្នាដៃឯទៀត ១ ដែលគ
ក្នុងសម័យជាមួយ ១ គ្នា មកបញ្ជាក់ឲ្យបានសព្វគ្រប់ សមគ
បំណាន់ឡើយ ព្រោះឯកសារទាំងនោះនៅស្ងួចស្តើងតិច
ពេក ។ ដូចនេះហើយ បានជាយើងព្យាយាមសំរាំងយ
តែស្នាដៃណាដែលងាយស្តាប់ងាយយល់ និងប្រកបដោ
លក្ខណៈអក្សរសាស្ត្រ ពិត ៗ មកធ្វើការពិភាក្សាជាមួយអ

លោកអ្នកឲ្យបានឃើញជាក់ច្បាស់ល្អិតអំពីបញ្ហាទាំងនេះ គឺពិតជាបញ្ហានៅក្នុងសភាពស្មុគស្មាញនៅឡើយ ។

សរុបសេចក្ដីទៅ សម័យទីមួយនៃអក្សរសាស្ត្រយើង គឺជាសម័យដែលបុព្វបុរសខ្មែរខិតខំព្រាងបង្កើត បានជារូបជា គន្លៃតួអក្សរទើបប្រឹងរកមធ្យោបាយផ្សាយនូវអក្សរនេះ ឲ្យជនគ្រប់គ្នាបានចេះបានយល់សំរាប់ជាប្រទីបមួយ ជួយបំភ្លឺផ្លូវឲ្យយើងដើរគ្រេចទៅកាន់ត្រើយវឌ្ឍនធម៌ ។ ប៉ុន្តែ សម័យមុនអង្គរនេះ ទីក្រុងខ្មែរ មិនបានតាំងទីនៅកន្លែងមួយជាប់លាប់ទេ គឺចេះតែមានការប្ដូរផ្លាស់ជាញឹកញយ ដូចជាប្ដូរពីវ្យាធបុរៈ ទៅឥសានបុរៈ រួចទៅ មហិន្ទ្របុរៈ ជាដើម ។ អ្នកប្រវត្តិសាស្ត្របានសន្និដ្ឋានសម័យដំបូងនេះ ហៅថាសម័យ «នគរភ្នំ» ត្រូវនឹងអ្នកកត់ត្រាជាតិចិនហៅថា ហ្វូណាម ដែលក្លាយមកដល់យើងថា «ហ្វូណន» ។ ព្រោះហេតុតែមានការតាំងទីក្រុងមិនស្ថិតស្ថេរដូចនេះហើយ ទើបសិលាចារឹកខ្មែរចេះតែលេចឃើញមាននៅនេះមួយ នៅនោះមួយ សឹងតែពាស

ពេញអំណាចគេ ។ ក្រោយពីសិលាចារឹកចុងនេះ យើងពុំមានប្រទះឃើញស្នាដៃអ្វី ជាដុំកំភួនល្មមយកជាការបានទេ ព្រោះពេលវេលាពីនោះមកដល់ឥឡូវនេះ ជាយូរអង្វែងណាស់ផង ក្រៅពីដុំថ្មមិនអាចមានអ្វីនៅគង់វង្សបានយូរឡើយ ។

សម័យមុនអង្គរ របស់អក្សរសាស្ត្រយើងបានចប់ត្រឹមចុងបំផុតនៃសតវត្សទី ៨ នៃគ្រិស្តសករាជ គឺនៅគ្រាដែលព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី ២ បានលើកទីក្រុងទៅតាំងនៅអង្គរ ។

ចង្ក្រានប្រាំពីរ

អក្សរសាស្ត្រសម័យអង្គរ

សម័យអង្គរ កប់តាំងពី គ.ស ៨០២ គឺគ្រាដែលព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី ២ បានចាប់កសាងនគរជាថ្មីនៅឯអង្គរ មានកំពូលខ្ពង់ខ្ពស់បំផុត រហូតដល់ គ.ស. ១៤៥២(១) ដែលព្រះបាទស្រីសុរិយោពណ៌ពញាយ៉ាត បានលើកទីក្រុងចាកចោលអង្គរមកតាំងនៅចតុមុខវិញ ។ រយៈកាលខាងដើមនៃសម័យនេះ ប្រជាជនខ្មែរជាប់ចិត្តយកតែនឹកពីសប្បាយសុខនៅក្នុងលំនៅដ្ឋានស្ងប់ស្ងាត់ និងពុទ្ធសាសនាមហាយាន ។ ហេតុនេះហើយ ទើបភាសាសំស្ក្រឹតជាមូលដ្ឋាននៃលទ្ធិតាំងពីរនោះ បានទទួលកិត្តិយសជាភាសាផ្លូវការ សរសេរកិច្ចការផ្សេង

១– តាម M. A. LECLÈRE, Histoire du Cambodge, ឆ្នាំ ១៣៨៨ ។

ខុសផ្សេងៗ ក្នុងផ្ទៃអាណាចក្រទាំងមូល ។ ពាក្យពេចន៍សំណ
ប្រើប្រាស់ទាំងឡាយ ទោះជាខាងវណ្ណកម្មក្តី ខាងភាសា
និយាយធម្មតាក្តី ក៏សុទ្ធតែលាយច្របល់ដោយភាសា
សំស្រ្កឹតទាំងអស់ ។ ដូចនេះហើយ ទើបភាសាយើងក្នុងគ្រា
បច្ចុប្បន្ននេះ ក៏នៅមានលាយច្របូកច្របល់ភាសាសំស្រ្កឹត
នៅឡើយ ។ ហេតុដែលនាំឲ្យយើងហ៊ានពោលថា អក្សរ-
សាស្រ្តយើងទោះផ្នែកវណ្ណកម្មក្តី ផ្នែកភាសាធម្មតាក្តី សុទ្ធ
តែលាយលុកគ្នានឹងភាសាសំស្រ្កឹតនោះ ព្រោះយើងឃើញ
ពាក្យខ្មែរសព្វថ្ងៃជាច្រើនម៉ាត់, ច្រើនពាក្យ ដែលប្រជាជនទាំ
គ្នានិយាយធ្លុងធ្លើយរៀងរាល់ថ្ងៃ គឺពិតជាពាក្យក្លាយចេញពី
ជាពាក្យសំស្រ្កឹតសុទ្ធៗ ថែម ដូចជាពាក្យថា: មិត្រ, ពិចិត្រ,
សួស្តី ធម៌, គតិ, ពណ៌, កាវ្យធម៌, ព្រះ, ប្រព្រឹត្ត, គោ,
សក្សី. ក្សា, សង្គ្រោះ, [illegible]... ជាដើម ។ ពាក្យ
ទាំងនេះ ជនជាតិខ្មែរយើងប្រើប្រាស់តែមាត់តាំងពីមនុស្ស
ចាស់ រហូតដល់ក្មេងតូច ហាក់ដូចជាក្លាយខ្លួនស្ទើរឈឹ

ថាពាក្យទាំងនេះ ខ្មែរបានប្រឌិតយកពីភាសាសំស្ក្រឹត តាំងពីអតីតកាលយូរអង្វែងណាស់មកហើយ ៗ ពាក្យទាំងនេះបានក្លាយទៅជាពាក្យខ្មែរសុទ្ធ ។ អស់ទៅហើយក្នុងគ្រាឥឡូវនេះ ប៉ុន្តែអ្នកស្រាវជ្រាវនៅតែទទួលស្គាល់គ្រប់គ្នាថា: ពាក្យទាំងនោះ ពិតជាខ្មែរប្រឌិតយកពីភាសាសំស្ក្រឹតមែន ។

ចំពោះវណ្ណកម្មវិញ យើងឃើញជាភស្តុតាងហេតុផលសព្វថ្ងៃនេះនូវរឿងរ៉ាវ ដែលខ្មែរបុរាណសរសេរសម័យនោះព្រមទាំងសិលាចារឹកទាំងឡាយ ដែលស្ថាបនាឡើងនៅគ្រាជាមួយគ្នាដែរ មានសុទ្ធតែពាក្យពេចន៍ ឬ សំនួនវោហារល្អឥតខ្ចោះ លាយច្របល់ដោយពាក្យខ្មែរបុរាណនិងសំស្ក្រឹត ដូចជាសិលាចារឹកនៅបាយ័ន, នៅព្រះខ័ន, នៅបន្ទាយឆ្មា, នៅភ្នំជីសូរ និងប្រាសាទនានាដែលកើតដំណាលគ្នា ឬ ជានៅក្នុងរឿងរាមកេរ្តិ៍ ជាដើម ៗ ដូចជាយើងបានពោលរួចមកហើយ ថារឿងរាមកេរ្តិ៍ខ្មែរមិនមែនប្រែត្រង់ ។ ពីរឿងរាមាយណៈ ឥណ្ឌៀសុទ្ធសាធទេ គឺខ្មែរគ្រាន់តែប្រឌិតបែប

តាមប៉ុណ្ណោះ មានគ្រូខ្លះគេឃាត់ជាគពីរឿងដើម មានគ្រូ
ក៏ដូចប្រែវាក្យប្រៀបសេក្តីទៅ ។ រឿងរាមកេរ្តិ៍ ជារឿងចំបង
របស់ខ្មែរយើង ព្រោះពោលអំពីរឿងរ៉ាវទាំងអស់ គ្មានរឿង
ណាដែលមានគុណសម្បត្តិ [illegible] ។ ហេតុដែល
ឲ្យគេ [illegible] ព្រោះមានអ្នកប្រាជ្ញជាច្រើន
ប្រជាជន [illegible]
ពេលវេលាដែល [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
របស់អ្នកតាមឲ្យប្រែ [illegible] ថា រឿងនេះពិតជាកើត
[illegible]
[illegible] ។

ដើម្បីធ្វើជា [illegible] លោកអ្នក យើង
សូមស្រង់សេចក្តីខ្លះ ក្នុងរឿងរាមកេរ្តិ៍យកមកធ្វើការពិភាក្សា

ពិនិត្យបញ្ជាក់ថា តើរឿងនេះពិតជាលាយភាសាសំស្ក្រឹត ចឹងនៅក្នុងរឿងរបៀបខ្មែរឬទេ ។

សេចក្ដីដកស្រង់នេះ យើងស្រង់តាមសៀវភៅបោះពុម្ព ដែលផ្សាយចេញពីក្រុមពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ក្នុងសៀវភៅ ភាគទី ១ មានសេចក្ដីដូចតទៅ ៖

. . . .

.. ព្រះរាមស្ដេចមើលអស់គុ-ណលើកម្ទេចធនូ ក៏ត្រើស
.. ព្រះភក្ត្រប្រិមប្រិយ៍ ។ ស្ដេចចូលលងបន្ទំដ៏ពិធី អស់ទេព
.. ឥសី ក្សត្រទាំងមានគុណពេចេស្ដា ។ ព្រះរាមរឹងធ្នូមហិមា
.. ស្ដែងស្ដេចចេស្ដា-ធិការគុណលើសក្រៃ ។ ស្ដេចលើកកោ-
.. ទណ្ឌសរជ័យ អស់ទេពមនុស្សញ ដ៏មានកំឡាំងលោកធាតុ ។
.. សឹងថ្វាយសព្ទសាធុការសាទរ ព្រះបរមនាថ ឬអំណាច
.. យល់ច្រើន ។ ខ្លួចវាឥតកៅឡូជីចុំទទៀង គោះសរសក្ដិ
.. ច្រើន សរម្គង់ខួរគេប្រាប់ក្ស ។ ស្ដេចក្រោយកោទណ្ឌ-
.. សរសក្ដិ រូមណ្ឌលចក្រ រំកាយព្រះទរសោភា ។ ដងនោះ

"ព្រះបាទមិថិលា ស្តេចយល់ដឹងបុញ្ញា - នុភាពព្រះរាមលើស
"ក្រៃ ស្តេចត្រេកអរឲ្យតាំងជ័យ ដំយោជ័យក្រៃ សំរិទ្ធិរាម
"មហិមា ៗ ស្តេចយកកែកែទឹកជសីតា ប្រកបនូវលក្ខណា
"ក៏ថ្វាយព្រះរាមកិកខ្វង ៗ អស់ទាំងមុខមន្ត្រីផង ប្រើទូត
"ទៅចង មេត្រីព្រះបាទទសរថ ៗ ស្តេចផ្តាំទូតទៅបីកណត់
"ថ្កានព្រះទសរថ បីលុះបូរីអយុធ្យា ៗ

. . . .

អត្ថបទដែលជាសេចក្តីដកស្រង់របស់យើង ខាងលើនេះ ពណ៌នាកាលដែលព្រះចៅមិថិលា រើសបាន នាងសីតាពីក្នុងផ្កាឈូក ហើយទ្រង់ប្រកាសអំពាវនាវថា បើនរណាមានរិទ្ធិគេជង់ដៃ អាចលើកធ្នូរបស់ព្រះអង្គរួច នោះព្រះអង្គនឹងអភិសេកព្រះនាងសីតាឲ្យជាមហេសី ៗ កាលនោះមានព្រះឥន្ទ្រ, ព្រះព្រហ្ម ព្រះឥសូរ, ព្រះនារាយណ៍ និងទេវតាដ៏ច្រើនបានមកល្បងឫទ្ធិ ប៉ុន្តែមិនបានសំរេចប្រាថ្នាសោះ ៗ កាលទ្រង់ជ្រាបពតិមាននេះ ព្រះរាមក៏ទ្រង់យាងជាមួយព្រះលក្ស្មណ៍

ដទៅដល់ក្រុងមិថិលា ហើយស្បែកលើកធ្នូបេស្តានោះបាន
រេចដូចព្រះបំណង ។ ក្នុងអត្ថបទនេះនិយាយថា៖ ព្រះរាម
ំលើកធ្នូទ្ធី ដោយព្រះភក្រ្តប្រឹមប្រិយ សឹងមានទេពការ
ថ្វាយតគ្រប់គ្នា ។ ត្រង់ឃ្លាមួយចំកណ្តាលអត្ថបទ
ាក់ប្រាប់យើងពីមហិទ្ធិឫទ្ធិនៃព្រះរាម ដែលសឹងស្រស់
ាងដោយពាក្យឥតខ្ចោះគួរគាប់ចិត្ត គឺត្រង់ឃ្លាថា៖ «ស្តេច
យកៅទំណុសសេក្តិ រូមណ្ឌលចក្រ កាយព្រះករ
ាគា ។» ឃ្លានេះបានសេចក្តីថា៖ ព្រះរាមទ្រង់ចាប់យក
ះហើយគ្រវីកាច់កែព្រះកាយរបស់ព្រះអង្គ វែងធ្នូដែល
ទៅដោយសារកម្លាំងព្រះហស្តរបស់ព្រះអង្គនោះ ឃើញ
ណ្ឌាខបដូចជារង្វង់កង់អ៊ីមួយ គួរឲ្យគយគន់កោតក្រៃលែង
យទ្រង់សាយចុងព្រះហស្ត ប្រកបដោយព្រះកាយវិការ
មរម្យឥតខ្ចោះ ។ ទីបំផុត ព្រះចៅជនកមិថិលាក៏សព្វ
រាជហឫទ័យថ្វាយព្រះនាងសីតា ដែលប្រកបដោយរូប
មប្រិមប្រិយទៅព្រះរាមបេស្តា ។ ហើយស្តេចទ្រង់ចាក់

ឲ្យរាជទូតទៅតាមដង្ហែព្រះបាទទសរថ ជាព្រះវរបិតាព្រះ
មកឋានទតព្រះអង្គដើម្បីរៀបអភិសេកព្រះរាជបុត្រទាំងពួ
កាលប្រកបដោយសុភមង្គលនេះ ។

រឿងរាមកេរ្តិ៍ អាចចាត់ទុកជាវណ្ណកម្មមួយយ៉ាងវិសេ
ហើយរឿងនេះ តែងបានទទួលការនិយមពីសំណាក់បណ្ដា
គ្រប់ប្រភេទ ។ អានុភាពរឿងនេះ បានហូរស្រោប
ទៅក្នុងដួងចិត្ត, ដួងថ្លើម នៃប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់និគមជនប
រៀងរាល់ពេលវេលា ។ ឯមធ្យោបាយផ្សាយសោភ,
តាមការស្រាវជ្រាវរបស់អ្នកប្រាជ្ញជាច្រើនរូប, គេអាចប្រម
បានមកសំខាន់ៗដូចតទៅនេះ ៖

ក- គេផ្សាយដោយចងក្រងជាក្រាំង **សិលាចារឹក**
ទៅជាយូរឆ្នាំ គឺទុកជាលក្ខណ៍គោលត្រឹមត្រូវ ។

ខ- គេផ្សាយដោយសារក្រុមល្ខោន ឬក្រុមចាំផ្ស
ដែលតែងតែលេងរឿងនេះ នៅចំពោះមុខសាធារណជន
ស្រុក, តាមភូមិជិតឆ្ងាយ ។

គ. គេផ្សាយដោយសារអ្នកចាំរឿង ឬ អ្នកនិទានរឿង ដែលតែងតែនាំយករឿងនេះ ទៅនិទានក្នុងទីប្រជុំជន ទៅ កាសបុណ្យអ្វីមួយ ។

ឃ. គេផ្សាយតាមរូបចម្លាក់ និងគំនូរតាមជញ្ជាំងសាលា ឆាន់និងវត្តអារាមនានាក្នុងប្រទេសយើង ។

មធ្យោបាយទាំងនេះ នៅមានអានុភាពពេញទីក្នុងស្រុក យើងគ្រាបច្ចុប្បន្ននេះនៅឡើយ ព្រោះយើងតែងប្រទះឃើញ កចាំរឿងនេះជាច្រើនរូប ទោះបីជាចាំតែបន្តិចបន្តួចក្ដីគេ ទៀតបរិយាយប្រាប់គ្នាដើម្បីជាគ្រឿងកែអផ្សុក ឬ ជាពាក្យ អែងអន់ក៏សាទ្ធពិត ។ ហេតុដែលនាំឲ្យមានការនិយមដល់ នេះ ព្រោះរឿងកម្រគេក្ដីមានលំអពាក្យពេចន៍ និងកិច្ចកល នរឿងបែបចម្បាំងក្ដី, បែបស្នេហាក្ដី, បែបសោកសង្រេងក្ដី បែបពិពណ៌នាក្ដី សុទ្ធតែល្អស្រស់បំព្រងដូចៗគ្នា គ្រាន់ តរឿងនេះ មានផ្លូវរឿងផ្ដេកទៅតាមលទ្ធិព្រាហ្មណ៍សាសនា ណ្ណាះ ។

នៅក្នុងសម័យអង្គរនេះ ខ្មែរនាំគ្នាលើកស្ទួយភាសាសំ
ស្រ្កឹតឲ្យបានឡើងដល់ឋានៈខ្ពស់បំផុត ។ សិលាចារឹកខា
ដែលកើតឡើងដោយការឧបត្ថម្ភនៃព្រះរាជា ឬ ជនដែលមា
ឋានៈខ្ពង់ខ្ពស់ណាមួយ សុទ្ធតែសរសេរជាភាសាសំស្រ្កឹ
ចាំងអស់ ។ ហើយនៅក្នុងនោះ ប្រកបដោយសំនួនពេចន៍
លែបខាយវិចិត្រដោយពាក្យសំស្រ្កឹតសុទ្ធ ៗ ផង ។ យើ
ស្ដាយដាច់ផុត ព្រោះពុំអាចលើកសិលាចារឹកជាភា
សំស្រ្កឹតសុទ្ធមកលាតត្រដាងបាន ព្រោះហេតុការណ៍ម
បើកឱកាសឲ្យយើងផង ហើយមួយទៀត ភាសានេះជ
ពាក់ជាភាសាស្លាប់មិនសូវមានអ្នកនិយមផង ។ ហេតុ
យើងធៀតស្រង់ សេចក្ដីប្រែសំរួលពីសិលាចារឹកក្នុងសម័
អង្គរមកបញ្ចាក់ជាភស្តុតាងខ្លះបង្ហាញឲ្យឃើញថា ពេលនេ
ពិតជាមានហេតុការណ៍ដូចយើងពណ៌នាមែន ។ ប្រយោ
ទាំងឡាយខាងក្រោមនេះ ជាសេចក្ដីដកស្រង់ចេញពីស្លា
សិលាចារឹកនៅក្នុងសម័យអង្គរ ដែលមាននាមអ្នកនិពន្ធ

ត្ថបទនោះជាប់ជាមួយផង ។ ដើម្បីឲ្យសមរម្យត្រូវតាម
បៀបសិក្សាអក្សរសាស្ត្រ យើងនាំយកនូវនាមនិងជីវប្រវត្តិ
ង្ខេប ៗ របស់អ្នកនិពន្ធសម័យនោះ ព្រមទាំងស្នាដៃមកធ្វើ
ាសេចក្ដីអត្ថាធិប្បាយក្នុងវេលានេះ ដើម្បីបង្ហាញលោកអ្នក
ការបញ្ជាក់ផង និងជាគ្រឿងជំនួយ ស្មារតីមួយដល់អ្នក
ក្សាអក្សរសាស្ត្រខ្មែរយើងផង ។

ក្នុងសម័យអង្គរនេះ គេស្គាល់ឈ្មោះអ្នកនិពន្ធសិលាចា-
ប្រាំមួយរូប ដែលមាននាមជាក់ប្រាកដទុកកេរ្ដិ៍ដំណែលដល់
ើងគ្រប់គ្នា គឺបណ្ឌិតទិវាករ, បណ្ឌិតយតិអមរកោ, បណ្ឌិត
ន្ទ្រៈ , បណ្ឌិតកវីន្ទ្រៈ , បណ្ឌិតសិវសោម និង ព្រះនាង
ន្ទ្រទេវី ។

ស្នាដៃដែលយើងលើកយកមកបង្ហាញខាងក្រោមនេះ
ងបានដកស្រង់ធ្វើជាសេចក្ដីប្រែសំរួល (១) និង ធ្វើជា
េចក្ដីអធិប្បាយបន្ថែមពីជីវប្រវត្តិ តាមលំដាប់មុនក្រោយ

១– សេចក្ដីដកស្រង់នេះយើងសម្រួលពីសៀវភៅ Inscriptions du
mbodge, របស់ G. Cœdès.

សំរាប់ជាឯកសារដល់អ្នកត្រូវការសិក្សាអក្សរសាស្ត្រដូចតទៅ

១- បណ្ឌិតសិរីសោម.— បណ្ឌិតនេះជាអ្នកប
ស្ទាត់នូវក្បួនច្បាប់ទាំងឡាយខាងផ្នែកអក្សរសាស្ត្រ និងមន្តវិ
គាថាផ្សេង ៗ លោកបានចងក្រងជារឿងកាព្យនិងក្បួនខ្ន
ជាច្រើន មានរឿងមហាការេត:, ក្បួនវេយ្យាករណ៍ជាដើម
លោកបានទទួលប្រោសប្រាណពីសំណាក់ព្រះមហាក្ស
ខ្មែរសម័យនោះ និងជាកវីគ្រូផ្ទាល់របស់ព្រះបាទឥន្ទ្រវ៉ែន
ស្នាដៃរបស់លោក បានគង់នៅ និងសិលាចារឹកប្រាសា
កណ្ដាលដើម ដែលយើងស្រង់សេចក្ដីបន្តិចដូចខាងក្រោម

. . . .

“ . . . . . សូម្បីបើលាក់ខ្លួនពួនគាត់ក្នុងព្រៃស្មា
“ ដោយ កុជសត្រូវក្ដីស្វាងដោយប្រថែបជ័យជំនះរបស់ព្រះអ
“ តែចូលមកជ្រកក្រោមព្រះបាទ ហាក់ដូចជាត្នោតព្រៃ
“ ព្រះអង្គចាប់បានជាថ្មីទៀត ៗ . . . . . .”

ពាក្យយ៉ាងខ្លាំងលើនេះ អ្នកនិពន្ធសិវសោម សរសើរ
ះបារមីនៃព្រះបាទឥន្ទ្រវរ្ម័ន ដែលមានបុណ្យានុភាពនាំឲ្យ
សត្រូវនៅគ្រប់ទិសទីសុខចិត្តនាំគ្នាមកបុះញ៉មក្រោមព្រះ
ស្តារបស់ព្រះអង្គ ។

២. បណ្ឌិតយតិអមរការៈ ជាអ្នកប្រាជ្ញឯកក្នុ
កាលព្រះបាទយសោវរ្ម័ន ដែលព្រះអង្គទ្រង់ប្រោសព្រះកជ
នុហានន្ទសេក្តិ ជាអធិបតីលើចំណោមបណ្ឌិតទាំងឡាយ
ងសម័យនោះ ព្រមទាំងជាសង្ឃរាជលើវត្តឥន្ទ្រាស្រមដែល
មជ្ឈមណ្ឌលខាងលទ្ធិសាសនាព្រាហ្មណ៍ ។ លោក
ស្លាដែកក្នុងសិលាចារឹកនៅក្នុបាយ័ក្ត ដែលយើងស្រង់យក
បចក្តីបន្តិចដូចតទៅ ៖

. . . .

« ... សូមព្រះសិរៈដ៏មានជតាធំ ហើយដែលមានព្រះបាទ
ខ្ទន់ជាន់កវែណសមុទ្រឲ្យស្រែកថ្ងូរទ្រហឹងពេញអាកាស
ដោយសេចក្តីលើពាប់, ថែរក្សានូវសម្បត្តិរបស់អ្នក ។ . . »

ប្រយោគខាងលើនេះ បណ្ឌិតយតិអមរកោរ: សុំ
ព្រះឥសូរដែលមានឫទ្ធិអំណាចគាបនឹងជាន់លើកយក្សក
ដែលមានមុខដប់ឲ្យស្រែកថ្ងូរដោយចាញ់បារមីបាននោះ ស
ឲ្យមកជួយថែរក្សានូវសេចក្ដីសុខចំរើនរបស់ប្រជានុក
តាំងឲ្យយកុំបីខានឡើយ ។ នេះឯងជាសេចក្ដីអំពា
របស់សិលាចារឹក កើតឡើងដោយព្រះរាជបន្ទូលនៃព្រះ
យសោវរ្ម័ន គឺជាព្រះមហាក្សត្រក្លៀវក្លាមួយអង្គក្នុងសតវត្ស
ដែលបានរៀបចំកសាងប្រាសាទអង្គរធំ ។

៣–បណ្ឌិតធិវាករ:– [1] ជាកវីនិពន្ធយ៉ាងឯកដ
រជ្ជកាលនៃព្រះបាទរាជេន្ទ្រវរ្ម័ន ។ លោកចេះស្ទាត់
វិជ្ជាត្រៃយវេទ គាប់សែកមន្តគាថាធ្វើទំពសត្រូវឲ្យវិនា
ភ្ញាក់ខ្លាយបាន ។ បណ្ឌិតនេះ បានទទួលសេចក្ដីប្រ
ប្រាណពីព្រះរាជាយ៉ាងគាប់ចិត្តក្រៃលែង គឺព្រះអង្គប
ប្រទាននូវបុត្រីមួយអង្គព្រះនាម «ឥន្ទ្រលក្ស្មី» ឲ្យធ្វើជាភរិ

(1) - G. Cœdès Insc. du Cambodge I, p 37.

បណ្ឌិតទិភករ ។ ស្នាដៃលោកលាតត្រដាងនៅក្នុងផ្ទាំងសិលាចារឹកប្រាសាទកំពីស ដែលយើងដកស្រង់សេចក្ដីខ្លះ ៗ ដូចតទៅ ៖

“. . . . នេះកេលកលដោយព្រួញពិព្យរបស់ព្រះអង្គមហារាជនៃពួកសត្រូវលែងលួតលាស់ឡើងវិញ សូម្បីបើស្រោចស្រប់ដោយទឹកភ្នែកពួកទីប្រឹក្សាក៏ដោយ ។ . . . .”

ក្នុងឃ្លាឃ្លាំងខាងលើនេះ អ្នកនិពន្ធទិភករ បានសរសើរឫទ្ធិបារមី នៃព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី-៤ ដែលជាក្សត្រប្រកបដោយបារមីក្លៀវក្លា បង្ក្រាបអស់ពួកសត្រូវដែលមាននៅគ្រប់ទិសដំបន់ដែលអ្នកនិពន្ធ បានប្រៀបប្រដូចនឹងមហារាជឲ្យស្ងប់ស្ងាត់ឈឹងស្ងួន ទោះបីជាមានពួកទីប្រឹក្សាប្រឹងដាស់តឿនរំលឹកយ៉ាងណាក៏ដោយ ។

៤— បណ្ឌិតគាវីន្ទ្រ :— ជាអ្នកនិពន្ធយ៉ាងឆើតមួយរូបក្នុងរជ្ជកាលនៃព្រះបាទសូរ្យវរ្ម័ន ។ លោកបានរៀនចេះស្ទាត់ខាងគម្ពីរក្បួនខ្នាតផ្សេង ៗ ហើយជាអ្នកមានប្រាជ្ញាវាងវៃ

បំផុត អាចនឹងដោះស្រាយទូវបញ្ហាអ្វី ៗ យ៉ាងពិបាកបានយ៉ាងឆាប់រហ័ស ។ ហេតុនេះហើយ ទើបព្រះកជាសព្វព្រះទ័យតែងតាំងជាទីប្រឹក្សារបស់ព្រះអង្គ ។ ស្នាដៃលោកមានពិស្តារក្នុងសិលាចារឹកប្រាសាទខ្នារ ដែលយើងស្រង់សេចក្តីមួយប្រយោគមកដាក់បន្តទៅនេះ ៖

«. . . ក្នុងសង្គ្រាម គ្រឿងអាវុធដែលបច្ចាមិត្តពាក់មកយ៉ាងធ្ងន់លើព្រះអង្គដោយពេញទំហឹង ហាក់ដូចជាសត្វតូចមួយចិច ឬ ស្រីក្រទៅប៉ុណ្ណោះ ។ . . . .»

ក្នុងប្រយោគនេះ អ្នកនិពន្ធកវីទ្រ: បានបង្ហាញនូវចេស្តានៃព្រះបាទសុរ្យវរ្ម័ន ក្នុងគ្រាដែលយាងចេញគយុទ្ធក្នុងរណភូមិ ។ អ្នកនិពន្ធបានពោលថា កាលបើសត្រូវប្រហារនូវសស្ត្រាវុធមកលើព្រះអង្គ ព្រះបាទសុរ្យវរ្ម័នឥតមានទ្រង់ញញើតឡើយ ព្រោះឥតមានឈឺចាប់ដល់ព្រះកាយបន្តិចសោះ គ្រាន់តែសៅហ្មងបន្តិចទុកដូចជាសត្វតូចមួយចិច ឬ ដូចជាស្រីក្រទៅប៉ុណ្ណោះ ។

៥- បណ្ឌិតកួបទ្រ្ទៈ - បណ្ឌិតកួបទ្រ្ទៈ ជាអ្នកប្រាជ្ញមួយរូបក្នុងសម័យព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី-៧ ។ លោកជាអធិបតីលើគណៈអ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ ដែលជាទីប្រឹក្សារបស់ព្រះរាជា ហើយលោកជាចៅក្រមយ៉ាងល្បីល្បាញផង ព្រោះជាអ្នកមានស្មារតីទូលំទូលាយខាងផ្លូវច្បាប់[1] ។

យើងដកស្រង់ស្នាដៃរបស់លោកពីក្នុងសិលាចារឹកប្រាសាទខេ ដែលមានសេចក្ដីដូចតទៅ ៖

« ... ទ្រង់ជ្រាបថា ផែនដីព្រះអង្គដែលទ្រង់បានកសាងឲ្យក្លាយទៅជាស្ថានសួគ៌ដោយព្រះប្រាជ្ញាញាណ, ត្រូវមរណៈព្យាបាទហើយ ទ្រង់ដឹកនាំឲ្យយកទឹកអម្រឹតធ្វើជាភេសជ្ជៈដើម្បីញុំាងសត្វដែលត្រូវស្លាប់ កុំឲ្យស្លាប់ទៀត ។ . . . »

ប្រយោគខាងលើនេះ បង្ហាញពីសម្រស់ពាក្យពេចន៍ជាស្នាដៃរបស់អ្នកនិពន្ធឈ្មោះកួបទ្រ្ទៈ ដែលសរសើរព្រះកិត្តិគុណរបស់ព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី-៧ ដ្បិតព្រះចៅអង្គនេះ ទ្រង់មាន

(1) G. Cœdès, Insc. du Cambodge, I. p. 228,

ព្រះមេត្តាធម៌ក្រៃលែង ទ្រង់បានចាត់ចែងបង្កើតជាពេទ្យ-
បាលកេតសំរាប់ប្រជាជនជាច្រើនកន្លែង ទើបសេចក្តីផ្តើមនៃ
សិលាចារិកនេះនិយាយថា៖ ព្រះអង្គទ្រង់យល់ថា ផែន
ដីដែលព្រះអង្គទឹកសាង ឲ្យមានសុខសាន្តសម្បូណ៌សប្បាយ
ដូចជាស្ថានសួគ៌នោះ ត្រូវតែកែតាញពុធមករកពេញញ៉ា
ហើយ, ទើបព្រះអង្គណែនាំខូះប្រជាជនដ៏ជាទីសព្វព្រះទ័យ
ឲ្យកសាងខ្លួនតាមផ្លូវល្អ គោលគឺឲ្យដឹកនូវទឹកអម្រឹតរសជាតិ
សីលធម៌ព្រះពុទ្ធសាសនា ទីនីកែកេតជនទាំងនោះ ដោយ
បង្កើតឲ្យមានក្រុមពេទ្យបាលដម៏ដោយទសថផ្សេង ៗ

៦– ព្រះនាង ឥន្ទ្រទេវី.– ព្រះនាងឥន្ទ្រទេវីជា
អគ្គមហេសីទី ២ នៃព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី ៧ គឺព្រះនាងទ្រង់បាន
ទទួលរាជាភិសេកជាមួយព្រះចៅផែនដី ក្រោយដែលព្រះ
មហេសីដើមជាព្រះកនិដ្ឋាបង្កើតរបស់ព្រះនាងទទួលទិវង្គត
ហើយ ។ ព្រះនាងឥន្ទ្រទេវីទ្រង់បានណែនាំព្រះកជាឲ្យ
មានព្រះទ័យជ្រះថ្លាក្នុងពុទ្ធសាសនា និង ការកសាងវប្បធម៌

ជាតិ ដូចជាការបង្កើតឲ្យមានសាលាជាន់ខ្ពស់សំរាប់បង្រៀនក្បួនទៅខ្មែរ និង បង្កើតរង់ល្ខោនសម្រាប់សម្តែងសិល្បៈខ្មែរជាដើម ។

ស្នាព្រះហស្ត គឺនៅនេះ យើងស្រង់ចេញពីសិលាចារឹកប្រាសាទភិមានអាកាស[1] ៖

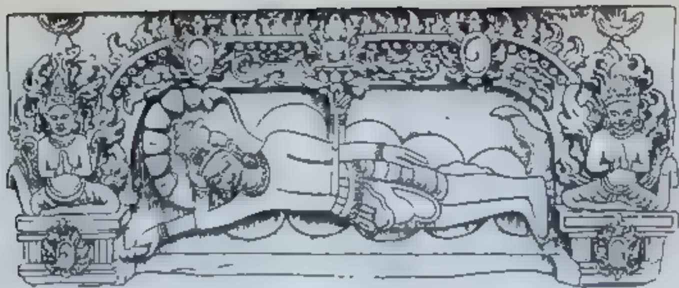
« ... ដោយមានភក្តីចំពោះព្រះស្វាមីលុះព្រះនិព្វាន ,ព្រះនាងទ្រង់ទទួលរង់ចាំឲ្យឃើញថា ព្រះកជាទ្រង់ថ្វាយព្រះអង្គសិប់កង្កុកទសិន ទើបព្រះនាងចូលកាន់និព្វានជាក្រោយ ... ។

ប្រយោគខាងនេះ ព្រះនាងឥន្ទ្រទេវី ទ្រង់ចារឹកទុកអំពីទឹកព្រះទ័យនៃព្រះនាងជយរាជទេវី ជាព្រះកនិដ្ឋា និង ជាមហេសីដើមនៃស្វាមីព្រះនាង កាលមុននឹងចូលទិវង្គត ។

សរុបសេចក្តីទៅ សិលាចារឹកទាំងនោះឯង បង្ហាញយើងឲ្យឃើញខ្លួនការប្រធម៌ខ្មែរបុរាណ ជាពិសេសគឺអក្សរសាស្ត្ររបស់យើងកាលពីសម័យអង្គរ ។ សេចក្តីបកស្រាយ

ទីន កិច្ចការស្រាវជ្រាវតាំងពីជំនាន់នោះលើនេះសុទ្ធសឹងតែហ្វ៊ូ
ចេញមកពីស៊ីវិល័យសំស្ក្រឹត ព្រោះដូចយើងពោលមកខា
ដើមរួចហើយថា សម័យនោះសំស្ក្រឹតជាយានភាសារបស
ជនជាតិអាស៊ី ដែលទុកកេរ្តិ៍ដំណែលមកបានជាយូរអង្វែង
លុះចំណេរតមកមានភាសាបាលីបានមកផ្លាស់វេនម្តងក៏បង្កើត
មូលដ្ឋានអក្សរសាស្ត្រ បន្ថែមលើមូលដ្ឋានសំស្ក្រឹត ពីបុរ
បុរាណមកទៀត ។ សន្និបសេចក្តីទៅ យើងស្គាល់បានថា
ភាសាសំស្ក្រឹត និង ភាសាបាលី ជាមូលដ្ឋាននៃអំបូរភាសា
របស់ជនជាតិអាស៊ី ដូចគ្នានឹងភាសាឡាតាំង និងក្រេក ដែល
ជាមូលដ្ឋាននៃភាសាអឺរ៉ុបដែរ ។

ជំពូកទី ប្រាំបី

អក្សរសាស្ត្រសម័យកណ្ដាល

សម័យកណ្ដាល ជាសម័យមួយយ៉ាងវែងឆ្ងាយក្នុងប្រវត្តិអក្សរសាស្ត្រយើង ។ សតវត្សទី ១៤ បានកន្លងផុតទៅ, ប្រទេសជិតខាងយើង បេះតែមានកើត ហេតុកេតនព្រំដែនទៅផ្នែកខាងលិច នាំឲ្យព្រះមហាក្សត្រខ្មែរ ទ្រង់ព្រះតំរិះលើករាជធានីពីក្រុងអង្គរ មកតាំងនៅចំទន្លេចតុមុខវិញ ។ ថ្ងៃមួយជាពេលនក្ខត្តឫក្សជោគជ័យនៅក្នុង គ.ស. ១៤៣២ ព្រះបាទស្រីសុរិយោពណ៌ ចៅពញាយ៉ាត បានយាងមួយអន្លើដោយព្រះរាជបរិពារ ទាំងនាហ្មឺនសព្វមុខមន្ត្រីគ្រប់ក្រសួងចាកចេញ

ពីទីក្រុងអង្គរ មកតាំងរាជធានីថ្មី គឺទន្លេបួនមុខដែលជាទីក្រុងភ្នំពេញសព្វថ្ងៃនេះ(១) ។

ចាប់តាំងពីនោះមក អក្សរសាស្ត្រយើងបានដកមូលដ្ឋានចេញពីក្រុងអង្គរមកតាមរាជធានីថ្មីដែរ ។ អ្នកប្រាជ្ញរាជបណ្ឌិតទាំងឡាយបានតាមដង្ហែព្រះរាជា មកបង្កើតជាមជ្ឈមណ្ឌលនៅទីក្រុងថ្មី ដើម្បីផ្សាយនូវឥទ្ធិពលអក្សរសាស្ត្របន្តទៅទៀត ។ វេលានេះយើងអាចរកឃើញឈ្មោះនិងស្នាដៃខាងអក្សរសាស្ត្រជាច្រើន ដែលនៅសល់គង់ដល់យើងរហូតសព្វថ្ងៃ ។ ប៉ុន្តែសម័យនេះ អំបូរភាសាខ្មែរបានមកជួបប្រទះនឹងមូលដ្ឋានថ្មីមួយទៀត គឺភាសាបាលី ឬ មគធភាសា ដែលចូលមកបោះគោលនៅក្នុងប្រទេសយើង តាមរយៈលទ្ធិពុទ្ធសាសនាហីនយាន ព្រោះខ្មែរគ្រប់គ្នាងាកបែរចោលបែបមហាយាន និងព្រហ្មញ្ញសាសនាអស់ហើយ នៅសល់ខ្លះ

១– តាម Histoire du Cambodge, A. Leclère ជាក្រុងនោះនៅស្រីសឈរ (ស្រីសន្ធរ) ។

តែជាចំនៀមចំណាប់ប៉ុណ្ណោះ មិនមែនជាលក្ខណ៍គោល
ាន់សក់បរគោរពបូជាទូទៅទេ ។ គាថាភាសា
លីក្នុងវេលានេះ ក៏ត្រូវគេមោះមុតដូចគាថាភាសាសំស្ក្រឹត
សម័យមុនដែរ ។ ហេតុនេះឯងបានជាយើងឃើញគម្ពីរ
ាស្ត្រផ្សេងៗ ដែលសរសេរជាភាសាបាលីសុទ្ធនៅគង់ច្រើន
ួកសព្វថ្ងៃនេះយ៉ាងច្រើនក្រៃលែង ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ ក៏
ជាច្រើន បានការប្រែភាសាបាលីធ្វើជាពាក្យកាព្យដូចជា
សាខ្មែរដែរ បង្ហាញនូវការប៉ិនប្រសប់ខាងរចនាពាក្យពេចន៍
លី ឲ្យបានដូនរណ្ដំគ្នាតាមបង្អាក់កាព្យ ដែលយើងធ្លាប់
ទះឃើញនៅបទដើមនៃសាស្ត្ររឿងផ្សេងៗ ។ កសនា
ក្យសាស្ត្រយើងសម័យដំរៀងឆ្ងាយនេះ គួរណាស់តែបាន
រឿងបំផុតហើយ ព្រោះមានមធ្យោបាយនូវការទទួលជួយ
បត្ថម្ភគ្រប់វិធី រហូតដល់ព្រះមហាក្សត្រក៏ព្រះអង្គតែងយកព្រះ
យទុកដាក់លើវិជ្ជាដ៏ពូកែនេះខ្លាំងណាស់ដែរ ។ ផ្សិតវិជ្ជានេះ
សិល្បៈមួយយ៉ាងខ្ពង់ខ្ពស់។ ប៉ុន្តែបែរជាពុំសូវមានដំហររីក

ប៉ុន្មានប៉ុន្មាន ព្រោះតាំងពីសតវត្សទី-១៩មក ប្រទេសយើ
មានកើតចំបាំងរាំងរាល់ជាច្រើន ដូចច្បាំងជាមួយបរទេស
ជួនកាលទៀត ដោយមានវិប្បដិបត្តិក្នុងស្រុកជាញឹ
ញាប់ណាស់ ។ ទោះបីយ៉ាងនេះក៏ដោយ យើងនៅ
តែឃើញស្នាដៃជាមតិកដ៏វិសេសជាច្រើនឈ្មោះ បានសេសេ
ទុកបង្ហាញយើងឲ្យឃើញកំពស់វប្បធម៌ខ្មែរសម័យនោះ
មានអ្នកនិពន្ធជាច្រើននាក់ ដែលមានឋានៈគ្រប់ជាន់គ្រប់ថ្នា
បានប្រឹងប្រែង រៀបរៀងជារៀងរាល់ទុក សំរាប់ជាហិតប្រ
យោជន៍ដល់ជនានុជនរួមជាតិ មានទាំងព្រះសង្ឃខ្លះ គ្រហស្ថ
ខ្លះ ជាអ្នកធំខ្លះ ជាជនសាមញ្ញខ្លះ ដែលយើងនឹងឃើ
ឈ្មោះលោកនៅក្នុងបញ្ជីខាងក្រោមនេះ ។ ជាពិសេសបំផុ
យើងសង្កេតឃើញព្រះមហាក្សត្រខ្មែរជាច្រើនអង្គ, ព្រះអ
ក៏ជាមហាបណ្ឌិតខាងអក្សរសាស្ត្រដែរ ដូចជាព្រះបាទស្រ
ធម្មរាជាព្រះរាជសំភារ, ព្រះបាទជ័យជេដ្ឋា, ព្រះបាទសម្ដ
ព្រះហរិរក្សរាមាធិបតីព្រះអង្គឌួង ជាដើម ។

ជាបន្ទាប់ទៅនេះ យើងសូមធ្វើជាបញ្ជីមួយភយឈ្មោះ
ងជាស្នាដៃ, ឈ្មោះអ្នកនិពន្ធ និង កាលបរិច្ឆេទ ដែលរៀប
ងរឿងនោះ ៖

ក– ប្រភេទកាព្យកាព្យ

១– សិលាចារឹកអង្គរវត្ត រៀបរៀងដោយបណ្ឌិត
ប-ឧទ្ធ (កាតកាងចុង) ពីសតវត្សទី ១៦ ។

២– ល្បើកអង្គរ ជាស្នាដៃរបស់អ្នកនិពន្ធនាមអ្នកប៉ាង
បរៀងពីឆ្នាំ ១៨៩៨ ។

៣– សរសើរហោមត្ត, កាព្យនិរាស, ប្បាប់ព្រះរាជ-
ភារ ជាស្នាព្រះហស្តព្រះបាទស្រីធម្មរាជាព្រះកវសម្ភារ
ងនិពន្ធ ពី គ.ស. ១៦៣៤ ។

៤– រឿងខ្យងសង្ខ អ្នកនិពន្ធមិនស្គាល់ឈ្មោះ រៀបរៀង
ចុងសតវត្សទី ១៧ ។

៦- រឿងក្រុងសុភមិត្រ ជាស្នាដៃ ឧកញ៉ាកោសាធិបតី
នៅ ពី គ.ស. ១៧៩៨ ។

៧- ច្បាប់សុភាសិត ជាស្នាដៃ ឧកញ៉ាព្រះឃ្លាំង ន
ពី គ.ស ១៧៩០ ។

៨- លោកនេយ្យជាតក ព្រះឃ្លាំងនង ពី គ.ស.១៧៩

៩- រឿងបុញ្ញសារសិរសា „ „ ១៧៩

១០- „ រឿងភោគកុលកុមារ „ „ „ ១៨០

១១- „ រឿងវរនេត្រវរនុជ „ „ „ ១៨០

១២- „ រឿងព្រះសមុទ្ទ „ „ „ ១៨០

១៣- „ រឿងនាងកាកី „ ជាស្នាព្រះហស្ត ព្រះបា
អង្គឌួង ទ្រង់និពន្ធ ពី គ.ស. ១៨១៣ ។

១៤- រឿងបម្រាប្រោង (មិនទាន់ជាក់) រៀបរៀ
ពី គ.ស. ១៨១៦ ។

១៥_ រឿងរបាក្សត្រ ស្នាដៃរបស់ព្រះបទុមបារមីពេជ្រ

គ.ស. ១៨១៨ ។

១៦_ ល្បើកជេតពន ស្នាដៃ ឧកញ៉ាសោមសវែក

គ.ស. ១៨១៥ ។

១៧_ រឿងមុជលិន ជាស្នាដៃ បណ្ឌិតសំអាត

គ.ស. ១៨៣៣ ។

១៨ រឿងដាវរឿង ស្នាដៃ ឧកញ៉ាចក្រី-កែរ

គ.ស. ១៧៤១ ។

១៩_ រឿងព្រះជិនវង្ស ស្នាដៃ អារិយតាមុខ-គីន

គ.ស. ១៨៥៦ ។

២០_ រឿងពេជតា ស្នាដៃរបស់ ធម្មបញ្ញា-ម៉ែន

ពី គ.ស. ១៨៥៧ ។

២១_ រឿងវិមានបគ្ន ស្នាដៃ ឧកញ៉ាធិបតី-យ៉ែម

គ.ស. ១៨៥៨ ។

២២– ល្បើកស្រីជ័យ ស្នាដៃ ពញាវិជិត្រ - ព្រ

ពី គ.ស.១៨០៨ ។

២៣– រឿងទេវ័ត្ត, ល្បើកបបក ស្នាដៃ១កញ៉ាសន្ធរ-ម៉ុ

ពី គ.ស.១៨៥៩ ។

២៤– រឿងទុំទាវ (ជំបូងជាស្នាដៃសន្ធរម៉ុក) ក្រោយម

រៀបរៀងជាថ្មីដោយព្រះបទុមថេរសោម ពីគ.ស.១៩១

១– ប្រភេទពាក្យរាយ

១– សិលាចារឹកអង្គរវត្ត (កាតមានដើមមិនឃើញឈ្មោ

ពីសតវត្សទី១៦ ។

២– ព្រះរាជក្រឹត្យក្រមផ្សេងៗ សរសេរក្នុងរាជព្រះបា

ជ័យជេដ្ឋាទី២ ពីសតវត្សទី១៦ ។

៣– មហាវេស្សន្តរជាតក (ព្រះបាទអង្គឌួង មិនទាន់ជា

កែសម្រួលបោះពុម្ពដោយលោក ញ៉ុក-ថែម ។

ក្រៅពីនេះយើងគេឃើញរឿងជាច្រើនទៀត ដែលមិនឃើញមានចារឹកនាមអ្នកនិពន្ធ និងពេលវេលាដែលសរសេររឿងនោះ តែយើងអាចសន្និដ្ឋានបានថា រឿងទាំងនេះក៏កើតរឿងក្នុងសម័យជាមួយគ្នានេះដែរ ព្រោះមានលំនាំពាក្យពចន៍និងរបៀបតែងកាព្យឃ្លាងស្រដៀងគ្នា និងស្នាដៃទាំងព្វយដែលយើងរៀបរាប់ខាងលើ ៗ រីឯផ្ទៃរឿងសោត ក៏ប្រហាក់គ្នាណាស់ដែរ ដូចជារឿងលិនថោង, សុវណ្ណវង្ស, សុវណ្ណផលា, រឿងកិនរវង្ស, រឿងហង្សយន្ត, រឿងសុវណ្ណកាមស, រឿងព្រះសង្ខ, រឿងព្រះចិន្តកុមារ, រឿងស្តេចក្មេង, រឿងព្រះបាទកងកប, ព្រះបាទពិមា, ព្រះបាទធរ័ន, រឿងមត្តលិផល, រឿងទុំកក្កាក់, រឿងក្បួនមាលិយ, រឿងព្រះសុភោគជាដើម ៗ មានរឿងខ្លី ១ ជាច្រើនទៀតណាហៅថារឿងល្បើក ដែលមិនសូវជាពិសេសពិសាប៉ុន្មានដល់ជាអ្នកនិពន្ធសរសេរក្នុងការល្បែងនៅឡើយ ព្រោះផ្ទៃរឿងនិងសាច់រឿងក៏មិនសូវច្បាស់ តែប្រកបដោយគោលគំនិត

ជាខ្ទឹមសារច្រើនណាស់ដែរ គ្រាន់បានជាគតិសម្រាប់
ដំបូន្មានល្អ ៗ ដល់អ្នកអាន ៗ រឿងទាំងនេះយើងអាចសន្និដ្ឋ
បានថា ពិតជាកើតឡើងដំណាលៗគ្នាមែន ព្រោះឈ្មោះតួ
រឿងក្តី ទីន គតិរឿង គឺឧត្តមគតិរបស់អ្នកនិពន្ធក្តី សុទ្ធសឹង
ប្រហាក់ប្រហែលគ្នាមិនឆ្ងាយពីគ្នាឡើយ ៗ ហើយរឿងទាំ
នោះ ច្រើនតែមានយក្សកំណាចដ៏សាហាវៗតាមផ្តួនាមនុស្ស
ឯមនុស្សច្រើនជាអ្នកយុត្តិធម៌ តែងតែងទូវអំពើឃោរឃៅរប
ពពួកទុច្ចរិតជាដរាប ៗ ប៉ុន្តែកម្មផលរបស់មនុស្សទុច្ចរិតទាំ
នោះមិនបានយូរឡើយ ព្រោះទ្រឹស្តីនៃព្រះពុទ្ធសាសនា តែ
តែដាក់កំហុសទៅលើមនុស្សអធម៌ សមនឹងច្បាប់ធម្មជាតិដែ
តម្រូវឲ្យមនុស្សប្រព្រឹត្តផ្លូវល្អ ត្រូវចេះយោគយល់ដល់គ្នានឹ
ដើម្បីរក្សាសេចក្តីសុខនៅក្នុងជីវភាពរបស់ខ្លួន ៗ ចំពោះរប
សរសេរ ឃើញថាមិនទាន់បានសមស្របតាមទំនងរឿងរ៉ាវ
ឡើយទេ ព្រោះសម្បូណ៌ដោយពាក្យស្ទួនៗគ្នា ទៀតច្រើ
បន្ទាយនាំឲ្យវែងឥតប្រយោជន៍ ឯសំដីឆ្លើយឆ្លងគ្នារបស់តួរ

ទឹង សំដីរបស់អ្នកនិពន្ធ ច្រើននៅច្របូកច្របល់គ្នាទាំងឲ្យពិបាកយល់ ។

ចំណែកពាក្យសំដីសោត ច្រើនតែមានពាក្យពិបាក ៗ ដូចជាពាក្យបាលី-សំស្ក្រឹតលាយចំរុះគ្នាជាដើម បណ្តាលឲ្យជនសាមញ្ញ ឬ ជនដែលមានចំណេះតិចមិនគាប់ឈោងចាប់បាននូវសំដីទាំងនោះដោយងាយ ៗ ឡើយ ។ មានតែអ្នកបានរៀនសូត្រខ្ពង់ខ្ពស់ ឬ អ្នកសព្វព្រហ៍ស្តាប់រឿងកំណាព្យញាប់ប៉ុណ្ណោះ ទើបងាយស្តាប់ងាយយល់បាន ។ ក្រៅពីនេះទៀតអ្នកនិពន្ធច្រើនបណ្តែតសតិបញ្ញា ឲ្យហោះហើរទៅអាកាសហួសពីកំរិតធម្មជាតិ ដូចជាធ្វើឲ្យមនុស្សចេះហោះហើរដើរលើអាកាស, ច្បាំងប្រយុទ្ធគ្នាដោយមន្តគាថា ថ្វៃសរបង្កើតបានជាកងចក្រ, ជាវត្ថុផ្សេងៗ, ក្រុងយក្សមានមុខដប់ដៃម្ភៃចេះបែងកាយចេះប្រោសពលដែលស្លាប់ឲ្យរស់ឡើងវិញ, ចេះដបឲ្យកើតកងទ័ពជាដើម ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ អ្នកនិពន្ធច្រើនទុកតួឯកក្នុងរឿង ជាអ្នកមានភ័ព្វសំណាងបានជាក្សត្រគ្រង

កជ្ស តែមុននឹងដល់កំរិតកំពូលសនា យ៉ាងខ្ពស់នេះ តែងត្រូវ
រងអំពើលំបិនលំបាកគោកយ៉ាកយ៉ាងយូរ ដែលប្រកបដោយ
អាការទន់ខ្សោយក្រៃលែង តិតនោះឯងច្រើនតាមបុគ្គលិក-
លក្ខណៈផ្ទាល់ខ្លួនឲ្យសមស្រេះសោះ បែរជាត្រូវពឹងកំឡាំងអ្នក
ដទៃមកជួយយកអាសាទៅវិញ ដូចយ៉ាងមានព្រះឥន្ទ្រទេព-
តាចុះមកជួយ ឬមានមហាឫសីមកជួយសង្គ្រោះជាដើម ។

ពោះបីមានការផ្តុំផ្គងយ៉ាងនេះក៏ដោយ ស្នាដៃបុព្វបុរស
យើងគង់មានគុណភាពពិសេសជាច្រើនបែបណាស់ដែរ ជា
សំខាន់បំផុត គ្រង់ដែលបេះពត់ចិត្តបណ្ដាជនគ្រប់និគមជន-
បទ ឲ្យបេះប្រឹងក្រេបជញ្ជក់រសជាតិអក្សរសាស្ត្រឲ្យបានយូរ
អង្វែងរហូតដល់បច្ចុប្បន្នកាលនេះ ។ ផ្សេងទៅទៀត រឿង
ទាំងនោះអាចប្រៀបបានទីងប្រទីបមួយ ដែលជួយព្រោលបំភ្លឺ
យើងឲ្យស្គាល់របៀបសរសេរ របៀបប្រើពាក្យ និងទំនៀម
របស់ស្រុកយើងខ្លះពីសម័យនោះ ដែលអ្នកសិក្សាទាំងឡាយ

តវការស្វែងរកស្រាវជ្រាវ ទុកជាប្រដាប់ចំរើនសតិបញ្ញា ស្មារតីនឹងធ្វើជាក្បួនច្បាប់សំរាប់សិក្សាថែមទៀត ។

ជាយូរមកហើយ មានខ្មែរយើង គាត់ខ្លះនៅមិនព្រមទទួលជឿថា៖ រឿងរ៉ាវតំណនោះ ជារឿងប្រឌិតកើតឡើង ដោយគំនិតអ្នកនិពន្ធបុរាណសោះ ៗ គេនៅតែនាំគ្នាជឿថា រឿងតំណនេះពិតជារឿងជាតក ដែលព្រះពុទ្ធអង្គ បានត្រេចត្រាត់ក្នុងកាលវដ្តសង្សារ ហើយបានទៅយានយកកំណើត កើតជាតួរឿងតំណនោះម្ដង ៗ ហេតុនេះហើយទើបអ្នកស្ដាប់រឿងតំណឡាយ តែងប្រឹងប្រតិប្រៀប ប្រុងស្មារតី ផ្ទៀងស្ដាប់

នូវរឿងទាំងនោះ មិនឲ្យតក់មួយម៉ាត់ណាឡើយ ព្រមទាំង
ជួយសោកសាច្រើន ក្នុងគ្រាណាគួរនោះកំសត់គេកយាក
សប្បាយរីករាយ នៅវេលាណាគួរនោះបានជួបនឹងក៏ពួកស
ល្អ ៗ ជំនឿនេះបាននៅជាប់ឫសជាប់លាប់ ក្នុងសន្តានប
បណ្តាជនខ្មែរនៅតាមនិគមជនបទនៅឡើយ ៗ ប៉ុន្តែយ
អាចបញ្ជាក់យោបល់ទៀងទាត់ក្រៅផ្សេងពីនេះបាន ដោ
ពឹងផ្អែកលើគោលសេចក្តី ដែលមានចារជាប់នៅខាងដើម
សាស្ត្រារឿងទាំងនោះ ទុកជាអារម្ភកថារបស់អ្នកនិពន្ធដែ
ពណ៌នាហូរហែពីមូលហេតុដែលបណ្តាលឲ្យលោករៀបរៀ
ងរឿងនោះឡើង ៗ មិនតែប៉ុណ្ណោះ អ្នកនិពន្ធបានទាំងប
រីកនូវនាមរបស់ខ្លួនព្រមទាំងកាលបរិច្ឆេទ ដែលតុបតែងរឿ
នោះ ទុកថែមទៀតផង ៗ ជាពិសេស លោកបានធ្វើប
នមស្សការ ដល់គុណព្រះរតនត្រ័យ និង ធ្វើជាសេចក្តីប្រា
ផ្សេង ៗ ដោយសារអានុភាពកុសលដែលកើតឡើងពីក
កសាងរឿងរ៉ាវទាំងនេះ ៗ ត្រង់នេះជាភស្តុតាងមួយបញ្ជា

ផ្តល់ចំពោះសំណៅរឿងទាំងនោះ ៗ យើងអាចរកឃើញ សេចក្តីពិតមួយផ្សេងពីនេះទៀត គឺត្រង់ឫសគល់នៃរឿង ទាំងនេះដកស្រង់ពីគម្ពីរមួយហៅថា «បញ្ញាសជាតក» ដែលសរសេរឡើងជាភាសាបាលីសុទ្ធ ៗ បើយើងឃើញមាន មូលដ្ឋានជាភាសាបាលីដូច្នេះ តើយើងអាចជឿថាពិតប្រាកដ ជារឿងកើតតាំងពីសម័យពុទ្ធកាលដូចគម្ពីរផ្សេង ៗ ដែរឬអ្វី? យើងត្រូវឆ្លើយថា យើងមិនទាន់ជឿស្លុងភ្លាមទេ ព្រោះការអ្វី ផងទាំងពួង មុននឹងជឿត្រូវតែពិចារណាឲ្យហ្មត់ចត់សិន ៗ ដូច្នេះ យើងត្រូវធ្វើការសង្កេតនិងស្រាវជ្រាវរកហេតុផលបន្តិច សិន ៗ គម្ពីរ «បញ្ញាសជាតក» ប្រែថា «ហាសិបរឿង» បានសេចក្តីថានៅក្នុងគម្ពីរនេះ មានរឿងនិទានចំនួនហាសិប ។ យើងអាចពិនិត្យតទៅទៀត ឃើញថាគម្ពីរនេះជាស្នាដៃរបស់ អ្នកប្រាជ្ញនៅជ្រោយសុវណ្ណភូមិជាពិតប្រាកដ ព្រោះគេឃើញ មាននៅតែក្នុងប្រទេសខ្មែរ, ថៃយ៍, លាវ និង ប្រទេសភូមា ប៉ុណ្ណោះ ចំណែកកោះលង្កាដែលជាមូលដ្ឋានពុទ្ធសាសនា

ធំបំផុត គេពុំដែលប្រទះឃើញគម្ពីរនេះទេ ។ ហេតុនេះឯ
នាំឲ្យអ្នកស្រាវជ្រាវគ្រប់សញ្ជាតិ នាំគ្នាសន្និដ្ឋានថាគម្ពីរនេះពិ
ជាកើតឡើងដោយគំនិតអ្នកប្រាជ្ញខ្មែរ, លោក ឧង មន[1] មែ
គ្រាន់តែផ្តុកទៅតាមទ្រឹស្តីពុទ្ធនិយមប៉ុណ្ណោះ ។ គេអាចស្ម
បានយ៉ាងជាក់ទៀតថា អ្នកប្រាជ្ញទាំងនេះតុបតែងឡើងនេ
ក្រោយសម័យពុទ្ធកាលជាយូរអង្វែង ដើម្បីជាគ្រឿងណែន
សតិអារម្មណ៍ របស់ជនានុជនឲ្យនាំគ្នាគេចទៅតាមផ្លូវល្អ
សមាទិដ្ឋិ នៃគន្លងពុទ្ធកថ ។

ភស្តុតាងដែលយើងលើកយកមកលាតត្រដាងខាងលើនេ
សមល្មមឲ្យយើងជឿជាក់ច្បាស់ក្នុងចិត្ត លែងមានការយល់ច្រ
ទៀតថា រឿងនេះជារឿងព្រះ, កើតឡើងតាំងពីសម័យពុទ្ធកាល
ដូចមុនទៀតហើយ ។ ព្រោះគេតែងជួបប្រទះគម្ពីរដីកាច្រើ
ណាស់ដែរ ដែលអ្នកប្រាជ្ញពុទ្ធសាសនាបានរៀបរៀងបង្ក្រ
ឡើងនៅស្រុកអាយយើងនេះដូចជាគម្ពីរមង្គលត្ថទីបនីជាដើម

១– សូមមើលយោបល់ដើមនៃសៀវភៅ «បញ្ញាសជាតកសំរាយ» ភាគ
ផ្សាយពីពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ។

បន្តទៅទៀតនេះ យើងសូមលើកយកស្នាដៃនិង
ដំណើរប្រវត្តិរបស់អ្នកនិពន្ធ សម័យកណ្ដាលមករៀបរៀងតាម
លំដាប់សតវត្ស សំរាប់ជាការសិក្សាយ៉ាងជាក់ច្បាស់ខាងអក្សរ-
សាស្ត្រជាតិយើង ។ ប៉ុន្តែការរៀបរៀងនេះ យើងលើក
យកតែស្នាដៃណាល្អសមរម្យ និង មានចារឹកនាមអ្នកនិពន្ធជាក់
ប្រាកដប៉ុណ្ណោះមកអធិប្បាយ ។ ចំណែកស្នាដៃណាមិន
មានចារឹកនាមជាក់ប្រាកដទេ យើងសូមលើកទុកមួយកន្លែង
សិន ព្រោះការជាក់ប្រាកដមិនទាន់ហុចឲ្យយើងនៅឡើយ ។
ហើយយើងសង្ឃឹមថា ការស្រាវជ្រាវជាបន្ត ១ ទៅមុខទៀត
មុខជាបញ្ជាក់ឲ្យយើងជាមិនខាន ។ ជាដំបូង យើងសូមលើក
យកស្នាដៃណា ដែលមានកាយុចាស់ជាងគេមកពណ៌នា
មុន ដូចមានជាលំដាប់ហូរហែតទៅ ៖

បណ្ឌិត ជ័យ _ ឧត្ត

បណ្ឌិតជ័យ - ឧត្ត ជានាម៉ឺនមួយរូបក្នុងរជ្ជកាលព្រះបាទ
ធម្មរាជា ។ នៃមួយលោក បាននាំគ្នីគ្នាជាច្រើនទៅធ្វើបុណ្យ

អំពីចំការនៅឯអង្គរវត្ត ទើបលោករៀបចំធ្វើសិលាចារឹកជាច្រើន
ផ្ទាំង ដែលនិយាយសុទ្ធតែពីពាក្យស្មូត្រ និងបួងសួងប្រាថ្នា
ឲ្យសំរេចដូចបំណងទៅជាតិមុខ ៗ យើងលើកយកស្នាដៃ
របស់លោកបន្តិចមកបញ្ជាក់ជាភស្តុតាងដូចខាងក្រោម ៖

« . . . ខ្ញុំសូមនោះរៀងមក ជាពន្លកសពើជ្រៃ អង្គខ្ញុំនោះ
« ឯងនៃ ដោយនាមហៅ ជ័យ-ឧទ្ទ ៗ រីខាងជាកន្សែ
« ឈ្មោះពីរនៃខាង ប៉ែន-សខ រូបនោមទន់ផែនអន យល់សក្តិ
« សមចរិតស្រី ៗ លុះព្រះបាទពាក់ជា ឲ្យសក្តាទីទៃខ្ញុំ ជ័យ-ឧទ្ទ
« សេនាបតី ហើយឲ្យធៃព្រក្តីហេងៗដល់ទៅតិរ្សងយំ នាម៉ុន
« ធំឯកឯងហេង លុះដាយមកជផង់ នេះឯងហេងសាន
« ត្រីស្ងួល ៗ ឯមឹងប៉ែន-សខណា យសសក្តាដោយសមគួរ
« ឈ្មោះនោះយល់បរិបូណ៌ ជាជំទាវទេពសុគណ៌ (១) . . . »

សេចក្តីដកស្រង់ខាងលើនេះ បណ្ឌិត ជ័យ-ឧទ្ទ បានយ
ការណ៍ប្រាប់យើងអំពីប្រវត្តិ និង លំដាប់សក្តិរបស់លោក

១– អត្ថបទស្រង់ពីសៀវភៅសិលាចារឹកអង្គរវត្ត ដែលពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ
បោះពុម្ពផ្សាយ ។

កគមានកិរិយាឈ្មោះនាងប៉ែន-សន ដែលប្រកបដោយរូប
មច្រឹមប្រិយ៍ ។ គ្រានោះលោកមានការជាសេនាបតី រួច
ដោយលោកបានទៅស្ដីទ័ពនៅខេត្តត្បូងឃ្មុំ ដាប់ផុតបានចទួល
ខៈដាំ១កញ្ញាយមកជ ។ ចំណែកកិរិយាលោកក៏បានឡើង
សជាផ្ទាប់ដោយមាននាមសន្មតថាផ្ទាសុពណ៌ ។

ព្រះបាទស្រីធម្មរាជា

ព្រះបាទស្រីធម្មរាជាថ្មព្រះរាជសម្ភារ មានព្រះនាមដើម
ទៅពញាតូ » ជារាជបុត្រនៃព្រះបាទជ័យជេដ្ឋាទី-២ ។
លនៅប្រជន្ម១៦សេក ព្រះអង្គទ្រង់សាងព្រះផ្នួសជា
ន្ត៖ វង្គតទៅ ព្រះអង្គបាន
លនៅពីកុមារ ព្រះ
តាបានប្រុងប្រៀបឡុគ្គ ... ព្រះអង្គរួមព្រះបិតា
តាទីទៃព្រះនាម បុប្ផាវតី ។ ប៉ុន្តែដោយទ្រង់សាងផ្នួសយូរ

ពេក ព្រះក្សត្រីអង្គនេះក៏បានជាអគ្គមហេសីព្រះទ័យទៅ
លុះដល់ គ.ស. ១៦២៩ ព្រះអង្គបានលាចាកសិក្ខាប
គ្រប់គ្រងរាជសម្បត្តិ នៅព្រះរាជវាំងកោះឃ្លាក[១] ។ ព្រះ
មិនបានផុតព្រះទ័យ នឹងព្រះនាងបុប្ផាតែនៅឡើយទេ
គេឃើញមានស្នាព្រះហស្ត ដែលព្រះអង្គទ្រង់លិខិតជា
អត្ថុក ឆ្លើងឆ្លើយជាមួយព្រះក្សត្រីទៅគង់ទ្រង់ហេតុ
សព្វថ្ងៃនេះ[២] ។ ព្រះអង្គជាយុវក្សត្រមួយ ប្រកបដោយ
ប្រាជ្ញាកវី តែងសព្វព្រះរាជហឫទ័យនឹងអក្សរសាស្ត្រ
ណាស់ ព្រោះព្រះអង្គបានសិក្សា វិជ្ជាភាសាបាលីចេះមុ
នឹងបានទុកស្នាព្រះហស្តឲ្យយើងជាច្រើន សុទ្ធសឹងប្រ
ដោយពាក្យកាព្យឃ្លោងផ្អែមល្ហែម នឹងជួនរណ្ដំគួរចាប់ចិត្ត

យើងស្រង់អត្ថបទខាងក្រោមនេះ ពីក្នុងសា
«សរសើរហេមន្តមាស» មកធ្វើជាគ្រឿងពិនិត្យសង្កេ
ស្នាព្រះហស្តព្រះអង្គដូចតទៅ ៖

១– គឺកោះឃ្លាប់កណ្ដាលសព្វថ្ងៃ ។ ២– សូមមើលក្នុងសៀវភៅពង្សាវតា
ទេសកម្ពុជា សរសេរដៃ ដែលមានដម្កល់នៅបណ្ណាល័យពុទ្ធសាសនបណ្ឌិ

« ... ដំណាលដំណើរនោះ សរសើរគ្រាហេមន្តមាស ត្រសៀកឯអាកាស សែនសាយល្ហេវទៅ ៗ ស្រះណោះ បក្សាគរ ឯអម្ពរធ្វៀលធ្លាក់ទៅ សំកុកសំកាំងនៅ សងស្នូរ សាខសត្វយាសយំ ៗ ខ្លះហើរប្រកៀងគ្នា ចាំទៀងនៅ ទ្រង់ព្រាយសម ខ្លះសសិតស្លាបចំ ខ្លះហើរហួសផ្ទេកទៅ ទៅ ៗ ខ្លះរេរកចំណី ដោយមុទិតគន្ធាជ្រៅ ខ្លះចៀងឆាប សំដៅ ចុះចាប់ចឹកសន្ធិសុី ៗ គន់គួរស្រះណោះសល់ ស្រះណោះគលផ្សាបក្សី សងស្នូរសត្វសំដី រៀយ ៗ រែង ភាសាសត្វ ៗ ...

កំណាព្យខាងលើនេះ ព្រះរាជសំភារទ្រង់និពន្ធសរសើរ សភាព និងធម្មជាតិទាំងឡាយ ក្នុងហេមន្តរដូវ ឬក្នុងខែ ផលធ្លាក់សន្សើម ៗ ព្រះអង្គទ្រង់បានចុបយកពេលល្ងាច ជាក់ គ្រាដែលព្រះសុរិយាជ្រេទេរទៅខាងលិច គ្រានោះ នបក្សាបក្សីជាច្រើន ស្រែកហោកញ្ញៀវទ្រហឹងអឺងកង យេធ្លងគ្នា ៗ ខ្លះហើរឯកណ្ដាលអាកាសវេហាស៍, ខ្លះចាំនៅ

លើមែកព្រឹក្សា សំកាំងស្លាប ឬ សសិតស្លាប និងខ្វះទៀ
ចំគៀកគ្នា ឈ្មោលញីយ៉ាងសប្បាយរីករាយ ។ មានបក្
ខ្វះហើរត្រសងតាមមាត់ចំការស្រូវជាប់មត្តាធ្វើជាចំណី ហើយ
ស្រែកច្រៀងឆ្លើយពីចុងមួយទៅចុងមួយ ឮគ្រលួចគួរស្រណោះស្រ
ផង ។ ស្នាព្រះហស្ថនេះ ព្រះរាជសម្ភារបានបង្ហា
នូវសម្រស់កាព្យល្អបំព្រង និងពាក្យសំដីចំនុចគួរចាប់ចិ
មិនខុសគ្នាពីរឿងដទៃទៀត ដែលជាស្នាព្រះហស្ថរបស់ព្រះអ
ដែរនោះទេ សម្តែងឲ្យយើងឃើញថា ព្រះយុវក្សត្រអ
នេះ អាចកប់បានជាបណ្ឌិតឯក ខាងអក្សរសាស្ត្រយើងក្
សតវត្សទី-១៧ ។ ចំណែកខាងស្នាព្រះហស្ថខាងក្បួនច្បា
ប្រដៅវិញ ក៏គួរឲ្យសរសើរណាស់ដែរ ព្រោះច្បាប់ពាក្យមួយ
ម៉ាត់ ៗ សុទ្ធតែមានន័យទូលំទូលាយ អាចលើកយក
គតិយ៉ាងល្អ ៗ ផង ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ មានពាក្យក្នុងនោ
ជាច្រើន បានក្លាយទៅជាពាក្យសុភាសិតរបស់យើង សព្វថ្ងៃ
ប្រើតែមាត់ចាំងក្រែងចាស់ទៅហើយ ។ លោកយកនឹងបា

បីញពាក្យទាំងនោះ នៅក្នុងអត្ថបទយ៉ាងខ្លីខាងក្រោមនេះ
លេយើងស្រង់ចេញពីសាស្ត្រាច្បាប់ព្រះកជសម្ភារ ដូច
តទៅ៖

« ... ផ្អែមពីរប្រការ ចំណេរទៅដាល កុំគាលឲ្យធំ ផ្អែមមួយពាក្យពាល រែងកលគេក្តី ផ្អែមមួយពាក្យស្រី ស្រដីមាយា ៗ ពាក្យត្រូវរែងរឹង ស្រារែងស្រវឹង កុំផែលពិសា ពាក្យពិតរែងស្មូង កុំពិរោះថា បណ្តាំមេបា រែងថាពុំគាប់ ៗ ខ្ញាំរែងស្អប់បេះ ខ្សត់ឥតចំណេះ ស្អប់អ្នកមានទ្រព្យ ស្រីស្រាលប្រច័ណ្ឌ រែងស្អប់ខ្ញុំគាប់ ពាលពិតឥតច្បាប់ រែងស្អប់ប្រដៅ ៗ ចង់បុណ្យបានបាប ប. ចើងចង់លាភ រែងបាត់ធនទៅ មានខះបាត់មិត្ត ឥតអ្នកជាទៅ ក្រៅក្រោធយោរយៅ រមែងបាត់អង្គ ៗ ស្មូងគាប់បានយស ចង់ស្មូងរបស់ ប្រើបេះផ្គត់ផ្គង់ ចង់ធំកុំអួត ដើមមានតួជពង្ស បង់បានខ្ទួនត្រង់ ប្រើផ្គាប់អ្នកមុខ ៗ ខ្លួនហើរគ្មើតខ្យល់ នាយថ្កើងដ្បិតពល រក្សាឲ្យសុខ

,, ទ្រព្យគង់ផ្សិតស្រី នេះសំដៅទុក ផ្ទះធំស្រណុក ផ្សិ

,, កិរិយាផា ។ . .

អត្ថបទខាងលើនេះ ជាពាក្យប្រៀនប្រដៅគ្រង់ៗ ចំពោ
ផនទូទៅ តាំងខាងផ្ទះបរិយា តាំងខាងអាជីវកម្ម ដែលត្រូ
ប្រកបការចិញ្ចឹមជីវិត ។

ឧកញ៉ាកោសាធិបតី-កៅ

ឧកញ៉ាកោសាធិបតី កៅ ជាកវីឯកក្នុងរជ្ជកាលព្រះបា
អង្គចន្ទ ។ លោកបានរៀនសូត្រចេះស្ទាត់ជំនាញអក្សរខ្មែរ និ
ភាសាបាលី ជាពិសេស លោកបានចេះតាំងខាងច្បាប់កផ្កា
គ្រប់សព្វល្អមប្រើការបានទៀត ។ ហេតុនេះហើយ ទើ
ព្រះនរបតី ទ្រង់ប្រោសប្រទាន ឲ្យធ្វើជាចៅហ្វាយឃ្លាំងមណី
តេចក្នុងព្រះបរមរាជវាំង និងបានជាទីប្រឹក្សារបស់ព្រះអង្គខា
ច្បាប់ទៀតផង ។ ស្នាដៃរបស់លោក មានតែមួយប៉ុណ្ណោ
គឺរឿង ''ក្រុងសុភមិត្រ,, ។ ក្នុងការម្ភុកថានៃរឿងនេ

...កគ្គកទិពនូបានប្រាប់យើងថា លោកបានដកស្រង់ចេញ ...ពីរឿងក្នុងបញ្ញាសជាតក ត្រង់ជាតកទី ៩ ដែលមានជា ...សាបាលី ។ លោកបានសរសេរបញ្ចូលនូវពាក្យពេចន៍ ...ជាច្រើន ដើម្បីបានជាសម្រស់នៃរឿង ដែលមានបន្ថែម ...តែងជាពាក្យកាព្យឃ្លោងយ៉ាងល្អល្អាយ ដែលយើងអាច ...ន្ទើបបាននូវផ្លូវរឿងនោះដូចតទៅ ៖

ព្រះរាជាមួយអង្គព្រះនាម ក្រុងសុកមិត្រ មានអគ្គម-ហេសីព្រះនាមនាងកេសនី ព្រមទាំងបុត្រាពីរអង្គ ត្រង់គង់នៅនគរពារាណសី ។ ថ្ងៃមួយព្រះអនុជព្រះអង្គព្រះនាមអសុកមិត្រ បានប៉ងប្រាថ្នាទីងធ្វើឃាតព្រះអង្គដើម្បីដណ្តើមយករាជសម្បត្តិ ។

លុះទ្រង់ជ្រាបហេតុនេះក្លាម ព្រះបាទក្រុងសុភមិត្រក៏នាំមហេ
សីនិងបុត្រទាំងគូភៀសព្រះអង្គចេញពីព្រះនិវេសន៍ ដើ
រងកុំឲ្យមានកើតចលាចលក្នុងប្រទេស ។ ទ្រង់យាងក
ព្រៃភ្នំក្រំថ្ម ស្វាយតែផ្លែឈើដែលមានដុះនៅតាមដងព្រៃ
ថ្ងៃមួយបានទៅដល់មាត់ស្ទឹងធំមួយ ព្រះអង្គទ្រង់ទុកបុត្រទាំ
ពីរនៅត្រើយខាងអាយ ហើយពមហេសីហែលឆ្លងទៅក
ត្រើយនាយ ។ ជួនពេលនោះមានព្រានប្រមង់ប្ដី-ប្រពន្ធ
ទូកមកឃើញកូនក្មេងទាំងពីរនៅត្រៃមត្រមាបផ្លូវនោះ
លើកដាក់លើទូកនាំយកទៅ ។ ឯព្រះកជាកាលដែលហែ
បានដល់ត្រើយម្ខាងហើយ ក៏ដាក់មហេសីនៅក្រោមដើ
ឈើមួយ ផ្តាំឲ្យនាងនៅចាំ ហើយហែលត្រឡប់មកយ
បុត្រាទាំងគូវិញ ។ គ្រាដែលហែលឆ្លងផុតមក មានសំ
ជំនួញមួយបើកក្ដោងមកដល់ ឃើញនាងមហេសីនៅតែមួ
អង្គឯង គេក៏នាំគ្នាចាប់នាងដាក់សំពៅយកទៅ ។ ចំណែ
ក្រុងសុភមិត្រហែលឆ្លងទៅដល់ត្រើយម្ខាងហើយ រកមើ

កូនពុំឃើញក៏ដង្ហោយហៅពេញព្រៃព្រឹក្សា ៗ លុះអស់សន្សឹម ហើយទើបហែលឆ្លងមករកមហេសីវិញ ៗ មកខាងនេះ ក៏ទ្រង់មិនបានយល់មហេសីទៀត ៗ ព្រះអង្គវិតក្កក្រៃលែង ក៏យាងតែមួយអង្គឯងកាត់ព្រៃគ្រោកព្រៃគ្រាញ់ ហូតទៅដល់ក្បាននគរមួយឈ្មោះឧតរតក្កសិលា ៗ នគរនោះឥតមានមហាក្សត្រទេ ដូច្នេះសេវកាមាត្យទាំងឡាយក៏នាំគ្នារៀបក្បួនគជេន្ទ្រផ្សង់រកអ្នកមានបុណ្យមកសោយសម្បត្តិ ៗ ក្បួនគជេន្ទ្របានទៅអញ្ជើញក្រុងសុតមិត្រ សុំឲ្យព្រះអង្គឡើងគ្រប់គ្រងរាជ្យតក្កសិលា ៗ ថ្ងៃមួយនាយព្រានប្រមង់បាននាំកុមារពីររូបទៅថ្វាយព្រះអង្គ ធ្វើជាមហាតលិកតែទ្រង់ពុំទាន់ស្គាល់ជាកូនបុត្រនៅឡើយទេ គ្រាតែដល់ពេលមួយនាយសំពៅនាំយកបណ្ណាការមកថ្វាយព្រះអង្គ ហើយព្រះអង្គទ្រង់ឃាត់ឲ្យនាយសំពៅនៅសំណេះសណ្ណាលលេងសិន ដោយទ្រង់ចាត់ឲ្យមហាតលិកក្មេង ១ ទាំងពីរទៅនៅចាំសំពៅជំនួស ៗ គ្រានោះចៅកំឡោះទាំងពីរបានសួរដេញដោលគ្នារកដើមដាន

ពីរឿងមាតាបិតាខ្លួន ស្រាប់តែនាងកេសនី ដែលនៅក្នុងបន្ទប់ក្បែរនោះឮសូរក៏ចេញមកឱបកូនសោយសោក នាំឲ្យពួកសំពៅផ្អើលនោះឡើងចាប់អ្នកកម្លោះទាំងពីរយកទៅថ្វាយក្សត្រ សុំឲ្យព្រះអង្គវិនិច្ឆ័យទោសក្មេងនេះ ព្រោះលបចាប់នាងស្រី ៗ ព្រះរាជាទ្រង់ធម៌ ទ្រង់ត្រាស់សួរទៅមហាតលិក តាំងពីដើមចប់មក ទើបទ្រង់ជ្រាបថាជារាជបុត្រនឹងជាមហេសីរបស់ព្រះអង្គ ៗ ទ្រង់ក៏បានជួបជុំមហេសីនឹងបុត្រនៅគ្រងរាជ្យជាសុខសាន្តរហូតទៅ ៗ

នៅក្នុងរឿងមួយៗ លោកញ៉ុកថាធិបតី-កេ ប្រើតម្រៀបពាក្យពេចន៍ឲ្យបានសមរម្យ ហើយកុំឲ្យមានពាក្យជួនឥតប្រយោជន៍ផង ៗ ដូច្នេះហើយ ទើបស្នាដៃនេះ បានសេចក្តីសរសើរជាច្រើន ពីសំណាក់អ្នកសិក្សាទាំងឡាយ ហើយនៅក្នុងរឿងនេះ លោកបានរៀបធ្វើក្បួនកាព្យខ្មែរបុរាណលាយចំរុះជាមួយផង សំរាប់បង្ហាញអ្នកក្រោយ ១ ឲ្យយល់ថារបៀបប្រើកាព្យខ្មែរយើងដូចម្តេចខ្លះ ៗ ដើម្បីជាសេចក្តីបញ្ជាក់

យើងស្រង់យកសេចក្តីបន្តិចក្នុងរឿងនោះ ត្រង់ដែលនាងកេសរីទួញយំរលឹកស្វាមីនិងបុត្រ ក្នុងគ្រាដែលឈ្មួញសំពៅចាប់នាងយកទៅ ៗ អត្ថបទនេះមានដូចតទៅ ៖

" ...កាលនោះនាងទេវី អគ្គមហេសីកដធីតា នាងភិត
" ញ័រអង្គា យល់អស់ពាណិជទាំងឡាយ ៗ នាងរែងសោយ
" សោកា ទួញព្រះមហាក្សត្រពណ្ណរាយ ផ្កាខ្ចាចឈើសព្វ
" សាយ វែងគានតឹងពាក្ខ ៗ ទួញថាព្រះបង ប្អូន
" មករងទុក្ខពេកក្តាត់ ថាព្រះមហាក្សត្រ ស្តេចវងទ្រង់
" ព្រះមេត្តា ៗ មិនដឹងជាប្អូនស្រី កើតទុក្ខដល់ម្ល៉េះណា មក
" នៅខឹងអស់ពា-ណិជគេគ្រាយកប្អូនទៅ ៗ ថាម៉្លេះសម
" ព្រះបង វិលមកផងរកប្អូនពៅ ពុំឃើញរត់រកហៅ សព្វ
" កណ្តាលព្រៃព្រឹក្សា ៗ ឱអាសូរបុត្រពៅ ម៉្លេះយំហៅរក
" មាតា សង្រេងឈើខ្ទាចផ្កា ក្បែរដីរ៉ៃសូន្យបោះបង់ ៗ ...

អត្ថបទខាងលើនេះ ចូលញ៉ាំកោសាធិបតី-កៅ ធ្វើជា

បទព្រហ្មគីតិ ដើម្បីជំរុញសំដីដំណាងសេចក្ដីសោកសង្រេង
របស់នាងកេសនី ។

ឧកញ៉ាវង្សសារពេជ្រ-នង

លោកមានងារមួយទៀតជា ឧកញ៉ាព្រះឃ្លាំង-នង គឺ
ជាអ្នកប្រាជ្ញមួយខាងផ្នែកអក្សរសាស្ត្រយ៉ាងចំណានបំផុត ក្នុង
សម័យឧត្តុង្គ ព្រោះលោកបានរៀនសូត្រភាសាជាតិ, ភាសា
សៀម និងភាសាបាលីចេះយ៉ាងស្ទាត់ជំនាញ ។ កាលរាជ្យ
ព្រះបាទអង្គដួង លោកមានងារជាឧកញ៉ាវង្សសារពេជ្រ ដ្បិត
លោកជាអ្នកចេះព្រះត្រៃបិដក និងអក្សរសាស្ត្រពិតប្រាកដ ។
ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ប្រោសប្រាណ តាំងធ្វើជាគ្រូលើសំណាក់
ព្រះសង្ឃនិងគ្រហស្ថទាំងឡាយនៅក្នុងព្រះនគរ ។ លុះមក
ដល់រជ្ជកាលព្រះបាទសម្ដេចព្រះហរិរក្សរាមាធិបតី ព្រះអង្គ-
ឌួង លោកកវីនេះបានឡើងជាទីប្រឹក្សា និងជាកវីសហការ

ក់ព្រះកជា ហើយព្រះអង្គទ្រង់ប្រោសព្រះកជធាន
ានន្តរសក្តិជាចាងហ្វាងឃ្លាំងព្រះកជទ្រព្យ ទើបមានអាជា
កញ្ញាព្រះឃ្លាំង ។ លោកទុកស្នាដៃឲ្យយើងជាច្រើនគឺ ៖
រឿងគោតកុលកុមារ, លោកនយជាតក, ច្បាប់សុភាសិត,
រឿងបុញ្ញសារ - សិរីសារ, រឿងវរនេត្រវរនុជ និង រឿងព្រះ
បមុទ្ទ ។ ឥឡូវយើងលើកស្នាដៃលោកមួយមកពិភាក្សា
រឿងគោតកុលកុមារ ។ រឿងនេះមិនសូវវែងទេ តែ
រម្ភណ៍ដោយការកប់រៀប ។ យើងអាចនិទានសរុបផ្ទៃ
រឿងបានយ៉ាងខ្លីដូចតទៅ ៖

គោតកុលកុមារ ជាមាណពកំសត់ប្រកបរបរធ្វើចំការ
ដាំបន្លែ ។ ឪពុកម្តាយស្លាប់ចោលអស់ ។ ព្រះឥន្ទបាន
ទៅនាំបុត្រីព្រះកជាមួយអង្គ ឯនគរមួយនៅកណ្តាលសមុទ្រ
កឲ្យធ្វើជាភរិយាបុរសកំសត់នេះ ។ គូស្វាមីភរិយានេះ
ស្រឡាញ់គ្នាណាស់ តែនាងភរិយារូបឆោមល្អក្រៃលែង នាំ
ឲ្យកើតរន្ធឺឮដំណឹងទៅដល់ព្រះបាទព្រហ្មទត្តជាក្សត្រនគរនេះ

ទ្រង់ក៏ប្រើឲ្យរាជអាមាត្យរកមធ្យោបាយ យកនាងស្រីនេះឲ្យបាន ។ រាជអាមាត្យទទួលបង្គាប់ហើយ ក៏ប្រើមធ្យោបាយគ្រប់បែបគ្រប់យ៉ាងបោកប្រាស់ទៅកំសត់នេះ តែកសមាមាន ទៅកំសត់នោះតែមានជោគជ័យលើទៅវិញ ។ ថ្ងៃមួយអាមាត្យបានចាប់បង្ខាំងប្តីប្រុសនេះបាន, នាងក៏រិយាដឹងដូច្នោះក៏លួចតែចេញពីខ្ទមទៅឯនគររបស់នាងទៅវិញ ដើម្បីឲ្យផុតពីកណ្តាប់ដៃអាញ ។ លុះគោតកុលកុមារត្រឡប់មកវិញរកប្រពន្ធពុំឃើញក៏នាំឆ្កែមួយដើរទៅតាម ។ ដល់សមុទ្រក៏នាំគ្នាហែលឆ្លង ។ ពេលនោះឆ្កែក៏ស្លាប់ទៅ នៅតែម្នាក់ឯងប្រឹងហែលរួចទោចឆ្កែត្រាតែមានត្រីកម្មួយមកជួយនាំផ្លូវ លុះទៅដល់សួនច្បាររបស់ព្រះចៅជាបិតាក្មេក ។ ពេលនោះមានពួកទាសី មកដងទឹកទៅជម្រះព្រះកាយឲ្យព្រះនាង ។ គោតកុលក៏លួចទំលាក់ព្រះទម្រង់ទៅក្នុងក្អម ដល់នាងនេះយកទៅស្រោចលើកាយព្រះនាង ស្រាប់តែចិញ្ចៀននេះបានចូលទៅស៊ិតជាប់ [illegible]

បានដៃស្នែងយកកោតកុលកុមារចូលទៅក្នុងនគរ រៀបអភិសេកឡើងគ្រងរាជ្យ ។ រួចដល់ទីបំផុត ក៏វិលមកយករាជ្យពីព្រះបាទព្រហ្មទត្តសោយទៀត ។

ក្នុងរឿងនេះ ឧកញ៉ាព្រះឃ្លាំង-ងន់ រៀបចំក្បួនកាព្យនិងពាក្យពេចន៍ មិនចាញ់ឧកញ៉ាកោសាធិបតី-កៅ ទេ ដែលយើងនឹងឃើញក្នុងអត្ថបទដកស្រង់ពីក្នុងរឿងនេះ ដូចតទៅ ៖

«...ព្រះឥន្ទ្រជៀងជាក់ ទ្រង់បើកទិព្វចក្ខុ ជ្រួតជ្រាបថែថា
« កោតកុលត្រកាល ពិសាលសោកា ពុំមានគរិយា ជាគូ
« សម្ពន្ធ ។ ទើបស្ដេចគិតថា នាងទេពធីតា ដែលអញនិមន្ត
« ចុះទៅមនុស្សលោក យោនយកបដិសន្ធិ នៅនាដំបន់
« សត្តកុដបុរី ។ អាស្រ័យនៅនា ក្នុងឧទរ ព្រះអគ្គមហេសី
« ស្ដេចសត្តកុដរាជ អំណាចឫទ្ធី គ្រប់គ្រងបុរី ពលពាល
« ស្មា ។ វីនគរនោះ ជាទីទួលកោះ កណ្ដាលជលសា
« [illegible] ក្បួនយោជន៍គណនា [illegible]

« សប្បាយ ៗ ទៀតនឹងប្ដី ពាកណាស់ គណនាចម្ងាយ
« យោជន៍សាមសិបប្រាំ ពិតពុំឃ្លាតឆ្ងាយ គេក្រោយឈ្ញ
« ឆ្ងាយ ចូលជួញឥតអាក់ ៗ រីកជតីតា សោឡស
« វស្សា កប់នូវលក្ខណ៍ ដូចទេពអប្សរ បវរសួស្ដីសក្តិ
« ព្រះខាត់ព្រះភក្ត្រ ដូចចន្ទបូណ៌មី ៗ

អត្ថបទនេះ ចេញព្រះឃ្លាំង-ខង ពណ៌នាពីសេចក្ដីល្បួងយល់របស់ព្រះឥន្ទ ក្នុងការអញ្ជើញនាងទេពធីតាឲ្យចុះទៅចាប់កំណើតនៅនគរសេត្តកុដបុរី ដើម្បីបានជាគូនឹងគោត-កុលកុមារ ៗ កវីយើងបានបញ្ជាក់ថា បុរីនេះស្ថិតនៅជាកោះកណ្ដាលសមុទ្រមានទំហំបួនយោជន៍ ៗ ទើបបំផុតលោករាប់រៀបពីសម្រស់លំអរបស់នាងធីតា ដែលអាយុបាន ១៦ ឆ្នាំ ៗ អត្ថបទនេះ អាចបញ្ជាក់បង្ហាញយើងពីការចំរើនលូតលាស់របស់អក្សរសាស្ត្រយើង ដោយសារស្នាដៃរបស់កវីខ្មែរបុរាណ ៗ

ព្រះបាទហរិរក្សរាមាធិបតី ព្រះអង្គឌួង

ព្រះបាទអង្គឌួង ទ្រង់ជាព្រះរាជឱរសនៅនៃព្រះបាទ
…អេង ព្រះចៅក្រុងកម្ពុជាសម័យព្រះរាជវាំងក្រុងឧត្តុង្គមាន
ជ័យ ។ កាលពីកុមារព្រះអង្គបានយាងទៅសិក្សាវិជ្ជានៅ
…ប្រទេសសៀម ដែលនាំឲ្យព្រះអង្គទ្រង់ក្តីស្មានក្នុងព្រះបញ្ញា-
…ាណខាងផ្លូវអក្សរសាស្ត្រ ។ ក្នុងកាលសិក្សានេះ ព្រះយុវ-
…ក្របានទៀតរៀបរៀងជាសៀវភៅនិងបង្រៀនច្បាប់ទំលាប់
…ន ៗ ទុកកេរ្តិ៍រហូតយើងសព្វថ្ងៃ ។ ក្នុងគ្រាដែលព្រះអង្គ
…ឡើងគ្រប់គ្រងរាជសម្បត្តិហើយ ដែនដីកម្ពុជាដូចមាន
…ល់ព្យុះគ្រប់ទិសបក់បោកបង្កើតជាកោលាហលក្នុងព្រះនគរ
…កាលនឹងបច្ចាមិត្រតាំងសងខាង បានជ្រៀតជ្រែកទឹកដី រាត
…ណាចរបស់គេក្នុងប្រទេសយើង បណ្តាលឲ្យអ្នកស្រុកអ្នក
…នរកើតវឹកវរសើងគ្រប់ដំបន់ ។ ព្រះបាទព្រះហរិរក្សរាមាធិបតី

[illegible]

ដើម្បីបង្កើតសន្តិសុខ

សម្រាប់ប្រជានុកស្រ្តដែលជាទីសព្វព្រះទ័យរបស់ព្រះអង្គទៀ
វិញ ៗ ពោះបីជាស្ថិតនៅក្នុងយុគយ៉ាងវឹកវរយ៉ាងនេះក៏ដោ
ព្រះករុណាព្រះអង្គនូវ ទ្រង់មិនបោះបង់ ផ្នែកវប្បធម៌ឡើ
ព្រះអង្គតែងប្រមូលអ្នកប្រាជ្ញរាជបណ្ឌិតខាងសាសនា និងខា
អក្សរសាស្ត្រមកនៅជួបជុំគ្នាក្នុងព្រះរាជវាំង ដើម្បីត្រិះរិះ
ក្រងនូវក្បួនច្បាប់ផ្សេង ៗ ផង និងបង្ហាត់បង្រៀនដល់កុលបុ
ណាដែលត្រូវការស្វែងរកវិជ្ជាទៀតផង ៗ មានសេចក្តី
ណាលថា ព្រះប្រិយមហាក្សត្រអង្គនេះបានធ្លៀតពីកិច្ចក
ផែនដី យកពេលបង្ហាត់បង្រៀនព្រះសង្ឃគ្រហស្ថដែ
ជាសិក្ខាកាមកុលបុត្រទាំងឡាយផ្ទាល់ព្រះអង្គ ព្រមទាំងធ
ឲ្យរាជការផែនដីទូទៅអនុវត្តការផ្សេង ៗ ប្រកបដោយអក្ស
សាស្ត្រត្រឹមត្រូវ ពោលគឺមិនឲ្យជនណាមួយសរសេរពា
ពេចន៍ប្អូសំបុត្រស្នាមប្រែបន្ទិចទាល់តែទៀយ ៗ សេចក្តីដំណា
មួយយ៉ាងទៀតថា ព្រះបណ្ឌិតអង្គនេះ ប្រកបដោយប្រ
សរីរៈកាយមាំមួនល្អណាស់ ព្រះអង្គមិនសូវមានព្រះរោ

ឡើយ បានជាយើងឃើញព្រះបរមតាយាលក្ខណ៍របស់ព្រះ
អង្គដ៏មានព្រះភក្ត្រធំទូលាយ ព្រះនេត្រថ្លាស្រឡះ ព្រះនលាដ
ធំទូលាយដ៏មានករមារការវែងក្រាប់ទឹងខ្នង់ព្រះឃានយ៉ាងមូល
ហើយស្រួចបន្តិច, ព្រះសុរសៀងសមជាអ្នកមានកេហារសំខាន់
ណាស់ ៗ ចូរយើងចាំថា គឺជាព្រះអង្គនេះហើយ ដែលជា
ឧបមក្សត្រនៃព្រះរាជសន្តតិវង្សព្រះមហាក្សត្រខ្មែរគ្រាបច្ចុប្បន្ន
នេះ ព្រោះវេជ្ជធម្មនិញយើងពោលថា « រាជសម្បត្តិនៃប្រទេស
កម្ពុជា   ជាកេរ្តិ៍មត៌កពីព្រះបាទសម្តេចព្រះហរិរក្សរាមាធិបតី
ព្រះអង្គឌួង » ។

ព្រះបាទសម្តេចព្រះអង្គឌួងដែលជាមហាកវីឯករបស់ជាតិ
យើងបានទុកស្នាព្រះហស្តនូវរឿងកាព្យ និង ក្បួនច្បាប់ជាច្រើន
ល់សព្វថ្ងៃ ដែលវេលានេះយើងស្រាវជ្រាវឃើញមានទាំង
ពាក្យកាព្យខ្លះ ពាក្យរាយខ្លះដូចកប់ឈ្មោះតទៅនេះ ១-រឿងកាកី,
- រឿងសុតន្ទរោង, ៣- ច្បាប់ស្រីព្រះអង្គឌួង, ៤- បទ
ពាលរឿងល្ខោនផ្សេងៗ ។ គ្រានេះយើងសូមលើកយកស្នា

ប្រហស្ចឯករបស់ព្រះអង្គគឺរឿងកាកី មកធ្វើសេចក្ដីសង្កេ
ត្រៀងបញ្ជាក់ ដែលយើងអាចសរុបរឿងនេះបានដូចតទៅ

ព្រះបាទព្រហ្មទត្តមានអគ្គមហេសីប្រកបដោយរូបឆោម
លោមពណ៌ល្អក្រៃលែងព្រះនាមនាងកាកី ។ ព្រះអង្គស
ព្រះទ័យនឹងក្រសាលល្បែងចតុរង្គណាស់ ។ មានគ្រុឌ
មួយតែងក្លែងខ្លួនធ្វើជាមាណពមកលេងល្បែងចតុរង្គ ជាមួ
ព្រះអង្គជាពល់ថ្ងៃ ទើបឃើញសម្រស់រូបឆោមព្រះអគ្គម
សី ក៏កើតចិត្តប្រតិព័ទ្ធ ព្រមទាំងលួចបញ្ចេញអាកប្បកិរិ
ខ្លះ ៗ ឲ្យនាងឃើញផង ។ ដោយចិត្តរើករាយ នាង
ក៏បានតបខ្សែវិយោបថប្លែក ៗ ទៅគ្រុឌវិញដែរ ។ ពេ
ល្ងាចមួយ គ្រុឌនិមិត្តធ្វើព្យុះខ្យល់យ៉ាងខ្លាំងបណ្ដាលឲ្យ
កដក់ង កើតចលាចល ទើបគ្រុឌលបចូលទៅក្នុងបន្ទប់
នាងកាកី ហើយលួងលោមពយកនាងកាកី ទៅកាន់ស្ថ
សិម្ពលីទៅ ។ ក្រោយនោះព្រះបាទព្រហ្មទត្តទ្រង់តក្កជាខ្លាំ
ក៏ឲ្យគេស៊ើបរកតែពុំឃើញសោះ ។ ឯគ្រុឌតែងនិមិត្តខ្លួ

បង់ហ្មស្កាជាមួយព្រះរាជាដូចធម្មតា ចូនជាដកជាប់ភាន់ក៏ន
ាងកាកីមកជាមួយផង នាំឲ្យព្រះអង្គកើតមន្ទិលសង្ស័យក
ាស់ប្រើគន្ធនជាសេនាធំទិត ក្លែងខ្លួនជាសត្វចូលលបតាម
ុងទៅកាន់ស្ថានសិម្ពលី ។ លុះទៅដល់ហើយ, គន្ធន
ានប្រែក្លាយជារូបធម្មតា តែចង់នាងកាកីត្រាតែបានសំរេច
បព្វជា ។ មួយថ្ងៃមកទៀត គន្ធនលបតាមគ្រុឌត្រ-
ប់មកនគរវិញ នាំពត៌មានទៅក្រាបទូលព្រះរាជា ។ លុះ
ពេលគ្រុឌមកលេងល្បែងទៀត គន្ធនក៏ដេញពិណាច្រៀង
ន្ទានសំឡេងផ្តាះផ្តងឲ្យគ្រុឌ ពាល់តែគ្រុឌដឹងថាៈ នាងកាកី
នចិត្តមិនស្មោះត្រង់នឹងខ្លួនទេ ទើបម្នីម្នាត្រឡប់ទៅដេស្តី
ងកាកី ហើយចាប់កញ្ឆក់ នាងហោះយកមកដាក់ក្នុងព្រះរាជ-
ង់ព្រះបាទព្រហ្មទត្តវិញ ។ នាងកាកីចូលទៅសុំអង្វរខមា
ាសតែព្រះបាទព្រហ្មទត្តទ្រង់ពុំព្រម ក៏ត្រាស់បង្គាប់ធ្វើពោង
យបណ្តែតនាងនេះចោលទៅ ។

ដើម្បីបញ្ជាក់លើសេចក្តីសង្ខេបនេះទៀត យើងសូម
ស្រង់អត្ថបទបន្តិចពីក្នុងរឿងនោះយកមកធ្វើជាគំរូ គឺយើងដក
ស្រង់ត្រង់បទចម្រៀងរបស់គន្ធីនប្រៀនឪដងឲ្យគ្រូ ដូចសេចក្ដ
ខាងក្រោមនេះ ៖

« ...ប្រាប់ក្មានធ្វើក្មេង ចំអ
« ខេលខេល ជាពាក្យកាព្យ
« ពិរោះពិណពេក ស្រួលស្រក
« ខគថា ខស្រីស្រស់កា – ក
« កែវបងអើយ ៗ ពិដោ
« ក្លិនសួន ហាក់បានឃើញខ្លួ
« ជិតជាប់បង្អើយ កាលបង
« ទីណាទៅ នៃបទៅ ៗ ទៀយ
« ព្រលឹងបងអើយ ឆាប់ស្ទើ

ក្រុមជាងរូបអង្គយ៉ាងសំខាន់ក្នុងអក្សរសាស្ត្រខ្មែរ ។

…ស្នេហា ។ ក្រោយគ្រូឱទៅបាត់ បាតបង់ប្រតិព័ទ្ធ ស្លាប់
…បង់គ្រូឱ ថាក់ថមផ្តេកផ្តិត ផ្ញួញផ្តិតទ្រូក គេសគើយទ្វើយ
…ក – មួយមិនដែល ។ គ្រៀមក្រាំ្តសាទរ សេពសុខសមតារ
…មរសម្លូលមៃ -- ត្រើត្រែកមនោរម្យ បទ្ទីសុខសេ – យក្រាស
…បារគ្រប់ថ្ងៃ ប្រាំពីរខឹងបង់ ។ ទ្រស្រីបង់បាត់ ស្រីសួន
…រូបស្ងាត់ សមខ្លួនខឹងរង់ ទុក្ខទល់ម្នាក់ម្នេញ កន្ទេញ
…ខ្លួន កន្ទេងតិតបង់ បង់បាត់លង់លន់ ។ កុំមានគ្រូឱ
…ង់ខឹងសួនកា ឲ្យគេស់ផិពជន ឥឡូវគ្រូឱគ្រង់ មូលផង
…បម្ទួន ថ្ងៃអើយបង់អន់ បង់អួលទ្រូក ។ ទបង់ខឹងយក
…មមាសមិត្រមក ផិតដោយកាត្វា មោះប្ដូបង់ដើរ ដំណើរ
…ហាស់ ដោយសារគ្រូឱ នានាំងបង់មក ។ . .

ឧកញ៉ាសន្ធរវោហារ - ម៉ុក

នៅចុងសម័យឧត្តុង្គ យើងប្រទះឃើញអ្នកនិពន្ធមួយ
ទៀតយ៉ាងឆើតណាស់ដែរ ដែលយើងគួរតែលើកយកមក
…ាយក្នុងទីនេះ គឺឧកញ៉ាសន្ធរវោហារ - ម៉ុក ។

សន្ធរម៉ុក មានស្រុកកំណើតនៅក្នុងស្រុកសំរោងទង ខេ
កំពង់ស្ពឺ ។ កាលពីកុមារបាននៅនៅរៀនសូត្រក្នុងសំណា
លោកគ្រូពេជ្រ អុង គង់វត្តគោកក្នុងភូមិខ្ពង់ ។ កុមារ
ឧស្សាហ៍ណាស់ខំរៀនសូត្រឥតមានធ្វេស ទើបបានជាទីស
ព្រះទ័យរបស់លោកគ្រូ ។ កាលណាហាត់សរសេរអក្
កុមារនេះសរសេរតែដោយធ្យូងលើបែកឥដ្ឋឬក្បឿង ព្រ
ខ្លួនជាកូនអ្នកកំសត់ទុគ៌តពេកណាស់ ។ លុះគ្រប់អាយុហើ
លោកគ្រូបំបួសជាសាមណេរ រួចជាភិក្ខុនៅក្នុងវត្តនោះ
កាលដែលលាចាកសិក្ខាបទមក ព្រះពេជ្រ អុង បាននាំ
ថ្វាយព្រះករុណាព្រះបាទសម្ដេចព្រះនរោត្តម ដើម្បីធ្វើជាក្មា
ឆ្មាំក្នុងក្រុមព្រះអាលក្ខណ៍ ។ ប៉ុន្តែព្រះអង្គទ្រង់ជ្រាប
ក្មេងឆ្មាំក្មេងនេះជាអ្នកចេះដឹងក្បួនច្បាប់ពិតប្រាកដ ព្រះអង្គ
ទ្រង់តែងតាំងឲ្យធ្វើជាចាងហ្វាងក្រុមព្រះអាលក្ខណ៍ ហើយ
ជាគ្រូលើអាម៉ឺនទាំងឡាយ ខាងការបង្ហាត់បង្រៀនតែច្បា
រាជការផែនដី ។ តែអកុសល លោកឧកញ៉ាសន្ធរ-ម៉ុ

តិការទៃ ដោយគេតម្កល់ពាក្យនៃលោកឲ្យត្រូវនឹងតំនិសព្ទាន់ ទើបមានពាក្យជំណាលថា « ម៉ែក្រងុំក-ម៉ុកក្រងឹង » ។ ក្រៅពីកិច្ចការរាជការ លោកឧទ្ទិតសរសេររឿងរ៉ាវល្អ ៗ ណាស់ដែរ ទើបបានជាទីសព្វព្រះទ័យ របស់ព្រះបាទសម្ដេចព្រះនរោត្តម ។ កាលណាព្រះអង្គទ្រង់យាងទៅណាមកណា តែងប្រោសអោយតានឲ្យសន្ធរ-ម៉ុកទៅតាមដង្ហែជានិច្ច សម្រាប់ជួបនឹងហេតុការផ្សេង ៗ សន្ធរ-ម៉ុកនឹងលើកជាពាក្យថ្វាយព្រះអង្គជាទីព្រះសណ្ដាប់មួយរំពេច ផ្សិតបណ្ឌិតនេះពូកែខាងលើកកំណាព្យក្អេង ៗណាស់ ហើយបានសមាម្យ ដូចប្រយោគរបស់លោកមួយឃ្លាន័ទុំថា ៖

« ហើយខែកាចិកធាមួយកាក់ កាចិកក្ដ្រាក់បានសាច់ខ្ញុំ
« តាញខ្វាកកាប់ខ្ចាច់សាប់ញាប់ដៃ ហើយលៃឲ្យតាច់ប្រញាប់តាន់ ។

ប៉ុន្តែបើកាលណាលោកសរសេររឿងវែងលោកមិនប្រើពាក្យកំប្លែងដូច្នេះទេ លោកច្រើនប្រើពាក្យខ្ពស់ខ្ពះ ពាក្យសា-

ចំពោះខ្ញុំ ដែលយើងឃើញស្នាដៃពីរប្លែកពីគ្នានេះ គឺរឿង ទេវន្ត លោកសរសេរសុទ្ធតែពាក្យពិបាកៗ គួរឲ្យចង់សិក្សា; ស្នាដៃលោកមួយទៀតគឺរឿង ទុំ-ទាវ[1] លោកបែរជាសរសេរសុទ្ធតែពាក្យងាយយល់ងាយគិតទៅវិញ ដើម្បីឲ្យសមនឹងការជាក់ស្តែងក្នុងសម័យរឿងនោះ ។

នេះជាសេចក្តីដកស្រង់ពីក្នុងសាស្ត្រារឿងទេវន្ត ៖

« ..ទឹកផសីតា ឥស្សូរសុខា ក្បូរគ្រៅថ្ងៃវេស្ស អធិកពិស្តារ-
« ធិការកិម-ន្ទលគាប់ទក្ខិណ ទក្ខមទក្ខណា ៗ នៅទាំងទេវត្តវៃម
« ទេវត្តទិណ្ណាព្រះហោម-ពាន្ទទាំងទក្ខក បន្ទាយជុំវិល ក្រុំពីរ
« ជាន់មហា-ទ្វារហោរជាយទ្វារ សឹងមានមណ្ឌប ៗ គួរគោក
« ថ្នាក់ថ្នល់ ឥតជលមានផល ពិចិត្រគ្រៅគ្រប់ ភ្ញាក់ខ្ញាតែន
« ភ្ញាក់ខ្ញុំប្រសព្វ ប្រាសើរសើងអ-ក្តិរម្យគួរខ្លាច ៗ ស្រែគ្គ
« បរ-កណ្ណាសីទន្តរ ពីខ្លុំមេរុកជ ប្រាសាទរចនា ក្រុំ

១– ស្នាដៃទុំទាវសព្វថ្ងៃនេះ យើងរកពុំទាន់បានច្បាប់ដើមមកបោះពុម្ពនៅឡើយ ព្រោះតែឃើញសំណៅខ្លះវាបាត់ៗហើយមិនគ្រប់គ្រាន់ ។

« ប្រការស្មោច ចំពោងចំណោច ក្រេះបន្ទំ ៗ . . . »

ត្រង់នេះ សន្ធរម៉ុកទៀតបានប្រាប់យើងពីទ្រង់ទ្រាយប្រាសាទមួយដែលស្ថិតនៅជិតព្រៃហេមពាន្ត មានឈ្មោះកេជសីមាកាសេយ្យ ៗ បន្តទៅទៀតយើងស្រង់ស្នាដៃរបស់លោកមួយទៀតដែលជាការថ្លែងមនោសញ្ចេតនារបស់លោក ៖

« ស្រឡាញ់ស្រីតូច ស្រីទៀតមិនដូច មិនដល់មាសបង
« មាសបានសាងផល កុសលឥតហ្មង ឥតមានប្រឡង
« ប្រឡះកាំបាន ៗ ក៏ទាន់បានជួន បានជួបនឹងនួន
« នឹងនាងកល្យាណ កល្យាណ៍គប់លក្ខណ៍ ចិត្តស្ម័គ្រស្មោះ-
« ស្មាន ស្មោះស្មើនៅឋាន នៅបំតមូលគ្នា ៗ ប្រសិនបេះ
« ពោះ បេះហើយបេះដោះ ទៅថ្នមអង្គា អង្កៀកប៉ះពាល់
« រៀងពល់វេលា ពិលាបរដោយនា ដោយទូកខ្មែរ (១) ៗ

សេចក្ដីដកស្រង់ខាងលើនេះ ទកញ្ញាសន្ធរម៉ុក បានយកសេចក្ដីទុក្ខទៅផ្ចិតផ្ចាប់ជាមួយការស្រមៃនឹក ៗ លោកបេះគ្រង់

១- អត្ថបទនេះស្រង់ពីកាសែតស្រុកខ្មែរ បោះពុម្ពនៅព្រៃនគរ, ខែកញ្ញា ១៩២៧ ។

ពាក្យកាព្យ កាយគតិទុក្ខបណ្ដាក់គ្នា ជាមួយសេចក្ដីបំណង
ទឹង លោភណ៍ ភាពនៃនារីដែលគាត់ពេញចិត្ត នាំឲ្យអ្នកផងគាប
ជួយស្រឡាញ់ ជួយកើតទុក្ខ ជួយប៉ុនប៉ង ជាមួយនឹងគាត់
ដែរ ។ ដូច្នេះហើយ ទើបយើងស្គាល់ជាក់ថា ទុកញ៉ា
សន្ទរៈកហារ មុក ជាកវីយ៉ាងជំនាញក្នុងសម័យទុក្ខគ្រាចុង
បំផុត ។

ជំពូកទីប្រាំបួន

អក្សរសាស្ត្រសម័យអាណាព្យាបាល

ឥឡូវនេះ យើងត្រូវនិយាយពីរឿងរ៉ាវអក្សរសាស្ត្រខ្មែរយើង ក្នុងសម័យអាណាព្យាបាល ។ គ្រាន់តែឮឈ្មោះសម័យនេះ យើងប្រមាណដឹងខ្លះហើយថា ៖ ជាសម័យដុនដាបមួយរបស់អក្សរសាស្ត្រយើង ។ គឺគ្រានោះឯងដែលប្រទេសខ្មែរយើង ត្រូវធ្លាក់ខ្លួនទៅក្រោមនឹមពួកបស្ចិមប្រទេសអស់រយៈជាងប៉ែតសិបឆ្នាំ គឺតាំងពី គ.ស. ១៨៦៤ រហូតដល់ ១៩៥៣ ជាគ្រាដែលខ្មែររំដោះខ្លួនផុតពីអាណាព្យា-បាលរបស់បរទេស ។ លោកអ្នកគង់នៅចាំបានសឹងតែគ្រប់

ហើយក្នុងសម័យនោះ តើអក្សរសាស្ត្រយើងយ៉ាង

ណា ? យើងមិនដែលឃើញអក្សរខ្មែរលេចមុខមាត់មកជា

ប្រការដើម្បីបង្ហាញដល់សាធារណជនទេ ។ ចំណែកក្បួន

ខ្នាតនានាខាងអក្សរសាស្ត្រ ក៏ឥតដែលមាននរណាកប់អាន

លើកឡើងជាក្រមុខឡើយ ។ ហេតុនេះឯងអក្សរខ្មែរក៏រត់តោ

ពួនអាត្មាយ៉ាងស្ងាត់ស្ងៀមនៅតាមវត្តអារាម ឬក្រោមខ្នងផ្ទ

ជាប់ទងសិក្ខាចារិកទាំងឡាយ ឥតមានគំរើកខ្លួនឡើយព្រោះ

ខ្លាចផ្ទះចប់សត្ត ឬមហន្តរាយអ្វីដល់ខ្លួន ។ ព្រះសង្ឃពុទ្ធ-

សាសនិកទាំងឡាយ តែងយកព្រះទ័យទុកដាក់ប្រឹងប្រែង

ចរក្សាគម្ពីរដំណែលទាំងនោះបាននៅគង់គត់មក ។ ព្រោះ

ដូចយើងតែងនិយាយជារឿយៗមកហើយថា អក្សរសាស្ត្រ

យើង បានបោះគោលចារឹកនៅក្នុងលទ្ធិពុទ្ធសាសនាយ៉ាង

ស៊ប់សួនខ្ជាំងណាស់ ។ ព្រះសង្ឃស្វាធ្យាយធម៌គ្រប់មាត់

គ្រប់ពាក្យ ឬធម្មទេសនាគ្រប់លើកគ្រប់គ្រា សុទ្ធតែជា

មធ្យោបាយផ្សាយអក្សរសាស្ត្រសម័យនោះ ដើម្បី

អានុភាពអក្សរខ្មែរ ឲ្យចុះជ្រាបក្នុងសន្តានចិត្តប្រជាករយើង ទូទៅ ។ ចំណែកទឹកចិត្តជនជាតិយើងវិញ ឃើញថាមានភាគច្រើនដែលនៅតាមនិគមជនបទ តែងមិនព្រមងាចចាល័យពីអក្សរសាស្ត្ររបស់ជាតិខ្លួនឡើយ ។ គេតែងបញ្ជូនកូនចៅឲ្យទៅរៀនសូត្រជាមួយព្រះសង្ឃ ដើម្បីក្រេបជញ្ជាក់នូវរសជាតិវិជ្ជាផ្សេងៗ របស់ជាតិខ្លួន ។ ព្រះសង្ឃទៀតក៏មានមេត្តាធម៌ក្រៃលែង ។ លោកប្រឹងប្រែងបង្ហាត់បង្ហាញកុមារទាំងនោះលុះត្រាតែបានចេះអាន, ចេះសរសេរល្មមប្រើការបាន ទើបលោកឲ្យវិលត្រឡប់មកផ្ទះរកប្រកបកសិកម្មតរៀងទៅ ។

នៅពេលនោះ ប្រជាជនខ្មែរ មិនដែលនៅស្ងៀមឥតប្រយោជន៍ទេ គេតែងតែនាំគ្នាអានសាស្ត្ររឿង និទានរឿងព្រេង ឬ ច្រៀងលេងតាមទំនុករបស់ខ្មែរបុរាណ គឺជាសាខារបស់អក្សរសាស្ត្រយើង ឬ ជាជាតិធាតុដែលសំរាប់ផ្សំឲ្យកើត [illegible] យើង ។ តែគួរអនិច្ចាណាស់

របៀបសរសេរអក្សរក្នុងសម័យនោះ ព្រោះគ្មានឯកសារណាសោះ នាំយកច្បាប់សំខាន់ៗរបស់យើងបានបាត់បង់ទៅជាច្រើន, លោកឯអ្នកប្រាជ្ញនានា ក៏សោះសូន្យមិនមានអើពើមកក្នុងមជ្ឈដ្ឋានជាផ្លូវការឡើយ ព្រោះខ្លាចអំណាចបរទេសដែលជាអ្នកគ្រប់គ្រងៗ ទោះបីជាមានបណ្ឌិតណាទៀតសរសេរបានរឿងរ៉ាវអ្វីមួយៗទុកមក គេពុំសូវហ៊ានបញ្ចេញឈ្មោះរបស់ខ្លួនឲ្យយើងដឹងទេ នៅសល់ត្រឹមតែស្នាដៃប៉ុណ្ណោះ ជាហេតុនាំឲ្យយើងស្ដាយក្រៃលែងៗ អក្សរដែលបាននៅក្នុងសិលាចារឹកសរសេរនៅក្រាំងផ្សេងៗ មិនដែលត្រឹមត្រូវតាមអក្ខរាវិរុទ្ធឡើយ ដូចជាពាក្យតែមួយម៉ាត់សោះ ពួកអ្នកសរសេរជាន់នោះគាចសរសេរដាក់តាមចិត្តខ្លួនទៅជាបី ឬ បួនបែប នាំឲ្យអ្នកសិក្សាពិបាកឈានចាប់យកការទៀងទាត់ក្នុងពិធីសរសេរអក្សរនេះក្រៃលែងៗ បើឃើញកំហុសយ៉ាងនេះ តើយើងថាអ្នកនិពន្ធបុរាណជំនាន់នោះសរសេរខុសឬអ្វី? បើតាមការស្រាវជ្រាវរបស់យើង គឺមិនមែនអ្នក

...ានសរសេរខុសទេ   ព្រោះបើខុសមែនម្តេចក៏អ្នកនិពន្ធនោះ
...ះយកពាក្យបាលី សំស្ក្រឹតពិបាកៗ មកបញ្ចូលជាមួយបាន ?
...បក៏ចេះប្រើពាក្យទាំងនោះឥតគ្គង់សោះ ? ៗ ត្រង់នេះហើយ
...ញ្ញាក់ប្រាប់យើងថា ក៏បុរាណខ្មែរលោកពិតជាចេះសរសេរ
...រៀនចាត់ណាស់ ៗ ឯកំហុសដែលយើងពោលខាងលើនេះ
...តជាកើតឡើងពីពួកអ្នកដែលចារ ឬសរសេរចំឡងក្រោយ ៗ
...ទ្ធ ៗ មកនេះទេ ៗ ដ្បិតពួកអ្នកទាំងនេះច្រើនមិនសូវបានរៀន
...ត្រឹមសារអក្សរសាស្ត្រជាតិ ឲ្យជ្រៅជ្រះពិតប្រាកដមែន-
...ន ដូចនេះទើបសរសេរឬចារតាមតែគំនិតខ្លួន គឺឲ្យតែថា
...រចេះតែពីថាបាន ៗ តែទោះបីជាមានហេតុឆ្គាំឆ្គងយ៉ាង
...ងក៏ដោយ យើងសូមសរសើរពួកអ្នកមានព្យាយាមប្រឹង
ប្រឹងសរសេរចំឡងនេះដែរ ព្រោះដោយសារតែគំនិតល្អ
...សអ្នកទាំងនោះហើយ ទើបសាស្ត្រារឿងរ៉ាវជាស្នាដៃអក្សរ-
...សាស្ត្រយើង នៅគង់វង្សរហូតឲ្យយើងឃើញសព្វថ្ងៃនេះ ៗ
...យើងប្រទះឃើញស្នាដៃជាច្រើនណាស់ដែរ ដែលរៀបរៀង

ទៀតក្នុងសម័យនោះ   ដូចមានភាពនិទានក្រោមដែលម
ពប់រៀបពីស្នាដៃ, នាមអ្នកនិពន្ធ និងកាលបរិច្ឆេទដែល
រឿងរឿងនោះឡើង ៖

១ – រឿងមរណមាតា ស្នាដៃធម្មបញ្ញា-អ៊ុក ពី គ.ស.១៨៣
២ – រឿងពោធិវង្ស ស្នាដៃ ព្រហ្មបរកត្តិ ពី គ.ស. ១៨
៣ – រឿងទៅមាស ស្នាដៃឃុនសន្ធរពិនិត្យ ពី គ.ស.១៨
៤ – រឿងសព្វសិទ្ធិ ស្នាដៃ ហ៊ីនកត្តីអក្សរ-គង់ ពីគ.ស.១៨
៥ – រឿងសន្ធសិល្បជ័យ ស្នាដៃ ឧកញ៉ាវង្សាធិបតី-

ពី គ.ស. ១៨៨៦

៦ ‧ រឿងព្រះលក្ខណាវង្ស រៀបរៀងដោយ ទៅអធិកា

វត្រកប្រណាក ពី គ.ស. ១៨៩០

៧ – រឿងអំបែងបែក ឧកញ៉ាសុត្តន្តប្រីជា-ឥន្ទ ពី គ.ស.១៨
៨ – កាព្យនិពសអន្ដរ „ ពី គ.ស. ១៩
៩ – គតិលោក „ ពី គ.ស. ១៩
១០ – រឿងពិឡាពិលាប អ្នកស្រី-សិទ្ធិ ពី គ.ស. ១៩

១– រឿងពិម្ពានិញាន លោកវ៉ិបុល កន. ពី គ.ស. ១៩២០
២– រឿងតាឯក —„— ពី គ.ស. ១៩៤២
៣– រឿងបិសាចស្នេហា លោកញ៉ុក-ថែម ពីគ.ស.១៩៤០
៤– រឿងកុឡាបប៉ៃលិន —„— ពីគ.ស.១៩៣៦
៥– រឿងទឹកទន្លេសាប លោក គីម-ហាក់ ពី គ.ស.១៩៤១
៦– រឿងសេកសោមបណ្ឌិត —„— ពី គ.ស ១៩៣៣
៧– រឿងសុផាត លោករីម-គីន ពី គ.ស ១៩៣៨
៨– កែវមាត់សមុទ្រ លោកនូច-សឹងហាន គ ស.១៩៤២
៩– មហាអភិព្វ លោក អ៊ុម ហ៊ី ពី គ.ស.១៩៤៦
១០– ទៅកើតកុសល លោក ឧង-ឈុំ ពី គ.ស.១៩៤១

ក្រៅពីនេះ យើងឃើញមានរឿងជាច្រើនដែលយើងរក ឈ្មោះអ្នកនិពន្ធមិនឃើញ បានជាយើងមិនបានលើកយកមក ប់ក្នុងទីនេះ ។

បើយើងពណ៌នាសរុបអំពីរឿងទាំងនោះ មិនសូវខុសគ្នា ម្នានទេ ដូច្នេះយើងគ្រាន់តែវែកញែកជាពីរពួកប៉ុណ្ណោះ គឺពួក

រៀបរៀងតាមបែបបុរាណ ទីនពួករៀបរៀងតាមបែបទំនើប

បែបបុរាណ, អ្នកនិពន្ធបានឲ្យលាយចិត្តណាស់ក្នុងការប

ក្រងផ្ទៃរឿង គេអាចនិយាយតាមចិត្ត ចង់តួនិមួយ ៗ ស្ដា

ប៉ុន្មានដងក៏ដោយ តែងតែមានអ្នកមានឫទ្ធិបារមីមានព្រះ

ជាដើម មកជួយប្រោសជននោះឲ្យរស់មានជីវិតឡើងវិញ

ឯដំណើរគាត់គ្នាសោតទៀតជួនកាលឃើញថាពិបាកពេក ជួ

ជាដើរកាត់ព្រៃ ធ្នឹកលតាមព្រៃភ្នំក្រុំថ្ម, ជួនកាលឃើញ

ងាយពេក ដូចជាជិះសេះ, ជិះហង្ស, ហោះហើរដើរ

អាកាសជាដើម ៗ ចំណែកមួយបែបទៀត គឺបែបទំនើ

អ្នកនិពន្ធបានសិក្សាផ្លូវលោកនេះមុតមាំ ស្គាល់នូវបញ្

របស់ជីវិតមនុស្ស នេះប្រឌិតការរស់នៅរបស់មនុស្សធម្ម

ឲ្យផ្ចិតជាប់ក្នុងផ្ទៃរឿង ៗ តួនីមួយ ១ លែងនេះហោះហ

ដើរលើអាកាស, ព្រះឥន្ទព្រះព្រហ្មក៏លែងចុះមកជួយ, មហ

ឫស៊ីឬព្រះឥសូរក៏លែងបង្រៀនមន្តគាថា តួអង្គក៏មិនមែន

ពោធិសត្វចុះពីព្រៃត្រើងឬពីឋានតុសិត ដូចមុន ១ ទៀតហើយ

នរនេះអ្នកនិពន្ធទំនើប បានយកមនុស្សសាមញ្ញទៅដើរតួក្នុង
រឿង, បានលើកបញ្ហារស់នៅ របស់មនុស្សសព្វថ្ងៃ មក
ាតត្រដាងឲ្យបានសព្វសម នឹងកម្រិតសតិស្មារតីរបស់ជន
ប្បន្ន មិនឲ្យហួសកម្រិតឡើយ ។ ប៉ុន្តែមានការបំបែក
យក្នុងអក្សរសាស្ត្រយើង ត្រង់ដែលរឿងទំនើបទាំងនេះ
ប់តែងជាពាក្យកាព្យទៀតហើយ ។ គេធ្វើជាពាក្យរាយ
បជាភាសាអ្នកស្រុកនិយាយរកគ្នាជារាល់ថ្ងៃ ។ ឯគតិរឿង
ហាតក៏ងាយយល់, ងាយគិតល្មមនឹងសមត្ថភាពរបស់ជន
សាមញ្ញ មិនប្រើពាក្យខ្ពស់ៗពេក ហើយក៏មិនប្រើពាក្យទាប
កពេកដែរ ។ សរុបសេចក្តីទៅ គឺអ្នកនិពន្ធគ្រានេះ
នស្គាល់គុណភាពវិទ្យាសាស្ត្រ រៀនសូត្របះដឹងតាមបែប
ប្បធម៌ជុះជាល នៃពិភពលោកដ៏ជាក់ប្រាកដ ។

យើងធ្វើការសិក្សាតទៅទៀតចំពោះស្នាដៃអក្សរសាស្ត្រ
យើង ក្នុងសម័យអាណាព្យាបាល ។ ដូចយើងបានពណ៌-
ើវនកវិញកពីររបៀបពិតឯក្នុងរយពេលៈខ្លួមកហើយថា ៖ ជា

ដំបូងគេឃើញមានអ្នកនិពន្ធសរសេររបៀបក្លើកក្លើន ដូចកា
សម័យកណ្ដាលដែរ ហើយកំណាព្យសម័យនេះ យើងឃើ
មានការប្ដូររបៀបតែងជាបទកាព្យ ៧ , ពាក្យ ៨ , ពាក្យ ៩ ព
តំដើមរឿងរហូតចប់រឿង ដូចជារឿងសព្វសិទ្ធិជាដើម ។ ដូ
ដើម្បីបញ្ជាក់ជាក់ស្ដែង យើងលើកយករឿងទាំងនេះ
តាមអ្នកនិពន្ធខ្លះៗមកសិក្សាដូចតទៅនេះ ៖

ម៉ឺនភក្ដីអក្សរ _ គង់

៖ រឿងសព្វសិទ្ធ ជាស្នាដៃរបស់អ្នកនិពន្ធឈ្មោះ គង់ ដែ
មានគោរម្យងារជាម៉ឺនភក្ដីអក្សរ និពន្ធឡើងពី គ.ស.១៨៩៩
រឿងនេះមានផែនរឿង មិនខុសពីរឿងដទៃៗ កាលពីសម័យមុ
ទេ ប៉ុន្តែយើងឃើញការប្លែក ត្រង់ដែលអ្នកនិពន្ធនេះមិនស
សេរកំណាព្យជាបទពំនោល, ព្រហ្មគីតិ ឬ កាកគតិទេ ។ លោ
សរសេរជាកាព្យពាក្យ៧ រហូតតាំងពីដើមដល់ចប់ប្រកបដោ

ក្យៈពចន៍ផ្ដើមក្ដីគួរពោលចិត្តណាស់ហើយ វេលាយើងលើក
ការរបស់ក្ដីមួយទៀតក្នុងរឿងនោះមកបង្ហាញជូនគេទៅ ៖

. ពម្ពតាកើតមកជាកូនស្រី   បើគានស្វាមីតាមសណ្ដាប់
តបាលប្រើមេស្រីគត់ស័ក្ដ   ខុសខឹងគម្រាប់ពីបូរាណ ។
បិមគួរគំរាកញ៉ាំតាក្យមួយម៉ាត់   សប្ដំសម្ងាត់មិនសងការ
មួយម៉ាត់តើកាត់ថ្លៃប៉ុន្មាន   រៀមក្សេពាក់បានជូនតាមណា ។
ម្ដៅក្រងស្ដីនោះជ្រុសមាសព្រាក់   ប្ដូមួយទៅក្រងផ្លាក់ផ្កាបញ្ជ
ព្រាប់ប៉ះពោះគេះសង្ការ   ប្ដូមិនបរទាំងកែខឹងបង ។
ប្រុសរបៀរទៀតទៀតក្លួងស្ដី   អញ្ជឹងទើស្រីស្នេហ៍ស្នង
មួយមេគថ្លឹងថ្លឹងគន្ធង   ទើបមិនសាសងសព្វរទី ។

គង់អត្ថបទខាងលើនេះ   ម៉ឺនកក្ដីអក្សរ គត់ប្រើល្បិច
ៈ សំនួនពេហាល្បងណាម   វណ្ណាលការបមានសុវណ្ណ-
សមិនស្ដីមួយប្រុសនោះ   ហើយព្រះបិតាពុនពាក់
ក្រោស្ដបមាមាតួណេទៅស្មីប្រណាបឲ្យមានម៉ែយាយមេគប ។

ឧកញ៉ាសុត្តន្តប្រីជា – ឥន្ទ

លោកឥន្ទមានកំណើតកើតឯបរិការកោន៍ ស្រុកមុ
កំពូល ខេត្តកណ្ដាល ដែលជាដំបន់ខេត្ត បរិបូណ៌ពោ
ខេសគាត ៗ បិតាឈ្មោះបញ្ញូន់-កែ; ម្ដាយឈ្មោះមុំ លោ
កើតពីឆ្នាំ ១៨៥៩ ។ លុះអាយុ ១០ ឆ្នាំក៏បានទៅនៅ
សិក្សាអក្សរខ្មែរនឹងបាប់ហាត់រៀនប្រែគម្ពីរផ្សេង ៗ រួចហើ
លោកចូលផ្នួសជាសាមណេរ ។ អាយុ ២០ ឆ្នាំ លោកខ
ទៅបន្តវិជ្ជានៅប្រទេសសៀមបាន ៧ ឆ្នាំ ត្រឡប់មកស្រុកវ
វិញ ។ អាយុ ៣៧ ឆ្នាំបានលាចាកផ្នួសមកមានប្រពន្ធកូ
នៅខេត្តបាត់ដំបង៖ លោកឥន្ទជាអ្នកស្រាវសាស្ត្រសេវភៅ
ទើបពេលនោះ លោក ចាចន ឈុំ បានឲ្យទៅកាន់ទី
វិហារ ។ លុះលោកអាយុបាន ៥៥ ឆ្នាំ រាជការបានអញ្ជើញ
លោកឲ្យមកធ្វើការនៅក្រុងភ្នំពេញ ក្នុងក្រុមពុទ្ធសាសន
បណ្ឌិត្យ ខុទ្ទលមុខងារ ខាងរៀងផ្ដាក់ក្បួនច្បាប់ផ្សេង ៗ និ
ជួយរៀបរៀងវចនានុក្រមខ្មែរ ។ ដល់បានអាយុ ៦៥ ឆ្នាំ

ហើយលោកសុំលាពីការ ត្រឡប់ទៅនៅឯបាត់ដំបងវិញ ។ លោកទទួលអនិច្ចកម្មដោយសាររោគក្អក ពីឆ្នាំ ១៩២៤ ។ ឯលក្ខណៈខាងក្រៅរបស់លោក គួរជាជនមួយល្មមស្រឡាញ់រាប់អានក្រៃលែង លោកចូលចិត្តនិយាយក្រមាចក្រមើមច្រើន តែជាអ្នកមានស្មារតីរឹងប៉ឹងមិនរវល់នឹងការអ្វីឥតប្រយោជន៍ទេ, មាត់លោកស្រួចមញ្ញកិរិយាជាអ្នកនិយាយច្រើន ៗ ទៅណាមកណា លោកតែងស្លៀកសំពត់ចងក្បិន, ពាក់អាវគ្រង

កាន់ដំបងច្រាក់ , ពាក់មួកកាស ហើយបង្ខួសស្បែកជើងផ្ទាត់លុង ៗ គ្រាណាដើរទៅមុខ លោកច្រើនងើយមើលលើ ។

ពេលដែលលោកអនិច្ចកម្មទៅ គេរកឃើញស្នាដៃដែលលោកសរសេរបាន

ចំនួន ៤៤ មុខ តែដែលបោះពុម្ពហើយមានតែរឿងកំបែងបែក, សុភាសិតច្បាប់ស្រី, លោកនីតិបករណ៍, ក្បួនមេកាព្យ, កាព្យនិកសអង្គរ ទីងគង់លោកប៉ុណ្ណោះ ៗ ក្នុងចំណោមស្នាដៃរបស់លោកដែលបោះពុម្ពហើយទាំងប៉ុន្មាន យើងឃើញមានសាច់កាព្យគួរឲ្យចាប់ចិត្តណាស់ ចំណែកពាក្យពយសោត គឺលោកប្រឌិតឡើងជារឿងកំប្លែងសន្ទានបន្តជាបន្តុផង គ្រប់រូបឲ្យមានស្នាតើងប៉ុនចេះពិចារណាចាំមួនមុននឹងធ្វើការអ្វីមួយ ៗ យើងដកស្រង់ស្នាដៃ ជាពាក្យកាព្យមួយមកព្រោះកវីរូបនេះ ល្បីល្បាញជាចំផុតខាងកំណាព្យក្នុងសតវត្សរ៍ទី ២០ នេះ ៗ សេចក្ដីដកស្រង់នេះយើងស្រង់ចេញពីរឿងនិកសអង្គរ ដែលលោកសរសេរក្នុងពេល ដែលលោកបានទៅជួបប្រទះនឹងរូបភាព ចម្លាក់ចេញនៃប្រាសាទអង្គរជាដំបូងដូចមានសេចក្ដីតប់រៀបជាពាក្យកាព្យឃ្លោងជូនល្ដំតទៅ ៖

. . . គយគន់ស្នានស្អានថ្មតប្រជិត
ជាក្ដារថ្មជាសជិតប្រតិតគោក

ទោះដើរចរដាច់គ្មានយោគ
ឥឡូវជ្រោកស្រុតខ្វះតែដើរបាន ។
បន្ទន់ដៃខ្វេររូបកំសុក្រី
ដច់សិរសើដូចស្និតជិតផុំព្រាណ
លើកពពារទៀនញ្ញាក់ហាក់ហាវហាន
សំផែនព្រាណប្រួញរូបជាមួយគ្នា ។
មើលនាគកជងស់កាចអំណាចស្វែង
ខ្លួនកឹវៀនក្បាលកឹរក់តាមទ្វាក
ល្បូនលើស្ពានមានជើងកល់គន្លា
កន្ទុយបែកញែកគ្នាតាមផ្លូវ ។
ឱ ! រូបកំសុក្រើតកែក្រេងគ្រុង
កាំងសំផែនបុទ្ធិរុទ្ធសត្រូវ
ប្រសិនគ្រុឌមកយល់យ៉ាងពុំទៅ
គង់ស្ទុះទៅជ្រកក្នុងកសិន្ធុនានេះ ។
នាគអើយនាគបុសានបុកណាសាង

ពីដើមយើងល្អឯកដូចម្ដេចនេះ
ឥឡូវនាគរាកញាក់បាក់បេះ
ឃើញតែកងយើងនេះអស់លំអរ ។
ខ្នងក៏ឃ្លាតក្បាលក៏ឃ្លៀងទៅផាយខ្នង
ឃើញតែខ្លួនដើងទៀនប្រចាំប្រ
ស្ដាយអើយស្ដាយស្នាដៃលោកតាំងមក
មិនតាំងតហាវៈឲ្យវែងទៅ ។

ក្រមិនត្វាសន្ធារនាគាថ្ម
ហ្វាយតស្ថិតស្ថេរបេរកាលនៅ
នេះមិនទាន់ប៉ុន្មានមកហ្វងសៅ
មករុះកយញាក់ទៅទីខ្ទផ្ដាស់ ។
មែនហ្នឹងសត្វសន្ធារគ្រុងលោកីយ៍
មិនជាគ្បីកើតមកគងវិនាស
បុះរៃត្រលក្ខណ៍ជាក់យើងពុទ្ធប្រកាស
សន្ធារចាស់គង់ផ្លាស់ទៅជាថ្មី ។

ចំណែកសេចក្ដីខាងលើនេះ លោកឧកញ៉ាសុត្តន្តប្រីជា-ឥន្ទ នាំយើងឲ្យស្គាល់ទៅគ្រូចំឡាក់នៅអង្គរវត្ត ដែលកសាងមកជាច្រើនសតវត្សហើយ ហើយដែលអង្គរនេះបាក់បែកប្រុះព្រាមជាច្រើនណាស់ទៅហើយផង ។ ត្រង់នេះហើយដែលគំនិតរបស់យើងបានទាញយកទៅធៀបនឹងសណ្ឋានអ្វី ៗ ផ្សេងដែលកើតមកក្នុងលោក ហើយតែងតែវិនាសត្រឡប់ទៅវិញជាធម្មតា ។ លោកកវីនេះ ប៉ិនប្រសព្វខាងធ្វើការកប់រៀបតីបលមាស្ទ័មួយបានសេរីក ហាក់ដូចជាយើងអ្នកគានបានទៅឃើញជាមួយលោកដែរ ។ ស្នាដៃលោកទាំងអស់ សុទ្ធតែកប់ហាជាបានការឥតមានចន្លោះមួយឡើយ ដែលអ្នកសិក្សាអក្សរសាស្ត្រទាំងឡាយ គប្បីយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះស្នាដៃរបស់លោកឲ្យមែនទែន ។

ឧកញ៉ាវិបុលរាជសេនា នូ-កាន

លោកកនមានស្រុកកំណើតនៅឃុំអង្គតាសោម ស្រុកត្រាំកក់

ខេត្តតាកែវ, បិតានាម ឌូ, ម្តាយនាម អ៊ុក ។ លោកកើត ពី គ.ស. ១៨៧៦; អាយុបាន ៩ ឆ្នាំ ឪពុកម្តាយបាននាំឲ្យ ទៅនៅសិក្សាក្នុងសំណាក់លោកគ្រូ អ៊ុន-ជា ក្នុងវត្តគោក (អង្គតាសោម) ។ លុះអាយុបាន ១៦ ឆ្នាំ លោកបួសជា សាមណេរបានមួយវស្សារួចសឹកមកវិញ ។ អាយុ ១៧ ឆ្នាំ ចូលធ្វើជាស្មៀនលោកចៅហ្វាយខេត្តទ្រាំង មានមុខងារខាង ដីវាពន្ធដារ ។ ក្នុងរវាង គ.ស ១៨៩១-៩៦ លោកបាន ធ្វើការនៅក្នុងក្រុមព្រះគាលក្ខណ៍ ក្នុងរជ្ជកាលព្រះបាទសម្តេច ព្រះនរោត្តម ។ បន្ទាប់មកពីនេះ លោកបានចូលធ្វើ រាជការក្នុងក្រុមសុរិយោដី រួចខាងឃ្លាំងប្រាក់ ។ ក្នុង គ.ស ១៩០៦ លោកបានប្រឡងជាប់លេខមួយខាងអក្សរ បានសញ្ញាបត្រ រាជការគេតាំងធ្វើជាចៅហ្វាយខេត្តកំពង់-សៀម ហើយរាជការផ្លាស់លោកទៅធ្វើការនៅជាច្រើន ខេត្តទៀត ។ លោកជាអ្នកជំនាញខាងផ្លូវច្បាប់ ទើប ក្រោយមកបានធ្វើជាចាងហ្វាងសាលាលហុទ និង សាលា

ខ្ទួណ៍ ៗ កាលនោះរាជការអាណាព្យាបាលបានអញ្ជើញ
លោកឲ្យទៅបំពេញវិជ្ជាខាងរបៀបរាជការ ឯប្រទេសបារាំង
អស់រយៈ ៩ ខែ ៗ លុះត្រឡប់មកវិញ លោកធ្វើជាជំនួយ
សេនាបតីក្រសួងក្សេត្រាធិការ មានគោរម្យងារជាឧកញ៉ា
វិបុលរាជសេនា ៗ លោកចូលនិវត្តន៍ពីការរាជការហើយ
លោកនៅតែខំព្យាយាមសរសេរតុបតែងជារឿងរ៉ាវ និងប្រែ
រឿងណាសំខាន់ៗ ពីភាសាបរទេសមកជាភាសាខ្មែរ ៗ
កាលពី គ.ស.១៩៤៨ គ្រាដែលប្រទេសខ្មែររៀបចំការបោះ
ឆ្នោតជាដំបូង ដើម្បីបង្កើតរដ្ឋសភាកសាងច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញ
នោះ លោកបានជាប់ឆ្នោតជាតំណាងរាស្ត្រ ក្នុងមណ្ឌលកោះ
សូទិន ខែត្រកំពង់ចាម ៗ ឯកិរិយាខាងក្រៅរបស់លោក
គេចាំបានថា លោកជាអ្នកស្ញាហ៍និយាយតែសំដីលោក
មួយ ១ មិនសូវញាប់ទេ ហើយច្បាស់លាស់ណាស់ផង ៗ
មុខលោកកងមូល, ដើងសក់ខ្លួក, លោកទុកពុកមាត់ង
ខ្ពុំ ព្រមទាំងមានកែវតាធំសមជាអ្នកត្រិះរិះពិចារណា

ច្រើន ៗ ក្រោយដែលលោកស្លាប់ទៅគេគឃើញស្នាដៃរបស់លោក ដែលបានបោះពុម្ពហើយ និងខ្លះទៀតពុំទាន់បានបោះពុម្ពមានជាច្រើនដូចតទៅនេះ ៖

១- រឿងពិម្ពានិញាន, ២ រឿងសាមកុក, ៣- រឿងទាវឯក, ៤- បកិណ្ណកកជាគោរត៧ប្រការ, ៥ -រឿងមហាសុបស្សីតាបស, ៦-រឿងឥណារ, ៧-រឿងគុនឈីន, រឿងសុមុខជេដ្ឋ ។

តទៅនេះ យើងសូមដកស្រង់សេចក្ដីមួយពីក្នុងរឿងទាវឯករបស់លោក ដែលលោកបានសរសេរឡើងចូលរង្វាន់លេខ ១ ក្នុងការប្រឡងប្រដែងអក្សរសាស្ត្រ គ.ស.១៩៤៤ ដែលលោករៀបជាកំណាព្យពាក្យ ៨ ជូនរណ្ដំដូចតទៅ ៖

... លោកនេនទុំពុំធ្លេសទេសនិបចស្នួត
គរហូតផុតរឿងអ្នកផងឮ
ចេញឥស់ចែបលែបខាយ សាយទទ្ទី
នោះក៏គិតគមផ្សំផ្សេហារ ៗ
ស្រីប្រុសខ្លះក្រាស់កាមជាមប្រឡាក់

គិតតែស្ទឹត្រដាក់ដល់វល់ចិត្ត
នឹកឃើញរឿងក្នុងខ្លួនមានសង្សារ
ពីកាលណានឹកសប្រោសទំនៃ ៗ
ខ្លះក៏ប្រោសតាំងរស់ខ្លះប្រោសស្លាប់
លុះមកស្លាប់សព្វសត្វកើតវៀរ
នឹកដល់ដើមកំសត់មិត្តមាសមៃ
ផ្តែតហឫទ័យនំយានឹងស្រក់ទឹកនេត្រ ។
ខ្លះគាល័យគាឡោះស្រែណោះផ្សេង
ដោយសំឡេងអន្ទងរងសម្តេច
ដូចជាដើរក្នុងព្រៃឆ្ងាយទូរេក
ពេលស្ទូរើយេតសាយណ្ហាទន់ក្រជាក់ ៗ
ខ្លះពោះម៉ាយស្តាយមិត្តគិតខ្លោចនាង
ឯមេម៉ាយស្តាយកងរូបខ្លោចអ្នក
តាអះណោចខ្លោចយាយកយតាយភ្ញាក់
យាយញ័រញាក់នឹកខ្លោចផល់ខ្លោចតា ៗ

សំនួនវោហាររបស់លោកកវីនេះ ដែលយើងស្រង់ម
ខាងលើនេះ ដំណាលកាលអ្នកស្រុកទាំងប្រុសស្រីអង្គុយស្ដា
នេនទុំស្មូតកណ្ឌមទ្រី ត្រង់ដែលនាងមទ្រីលាព្រះវេស្សន្ត
ទៅក្នុងព្រៃ ហើយព្រាហ្មណ៍ជូជកមកសុំយកបុត្រទាំងគូ
កយបណ្ដើរតាមផ្លូវ ។ នេនទុំប្រសប់នេបខ្លួនសំឡេង
តាមការសោកសង្រេងរបស់កុមារទាំងពីរ នាំឱ្យអ្នកស្ដាប់
ទ្រាំមិនបាន ក៏នឹកគិតលន្លង់ចិត្តតែរៀងខ្លួន ។ លោក
កេយសំដីលាយដោយការកំប្លែងផង ។

លោក បាន - តេង

លោក បាន - តេង កើតនៅសង្កាត់លេខ ៤ ក្រុងភ្នំពេ
មាតាឈ្មោះ ត្រយង់, បិតាឈ្មោះ បាន ជាមន្ត្រីនៅក្នុងព្រះបរ
កផាំង ។ លោកកើតពីឆ្នាំ ១៨៨២ ។ កាលពីកុមា
មាតា - បិតាបានយកទៅឱ្យរៀនសាលាកផារ លុះអា
បាន ១៤ ឆ្នាំ ក៏បានចូលផ្នួសជាសាមណេរក្នុងសំណាក់សម្ដេ

ះមង្គល អៀម វត្តបទុមវតី បានមួយវស្សាក៏សឹកមកវិញ ។
លោកបានរៀនរបៀបតែងកាព្យខ្មែរ ពីលោកព្រះគ្រូវិយរក្ខិត
ិត វត្តសុត្តន្តមានបុណ្យ (ទក្តន៍) ហើយលោកបានបន្ថែម
ជានេះក្នុងសំណាក់លោកឧកញ៉ាសុត្តន្តប្រីជា - ឥន្ទ ទៀត ។
ហេតុនេះហើយបានជាលោក បាន · តែង ចេះយ៉ាងស្ទាត់ពី
បៀបតែងកាព្យ ។ ក្រោយពីនោះ លោកបានចូលធ្វើការ
ៅក្នុងព្រះបរមរាជវាំង បន្ទាប់មកទៀតធ្វើជាលេខាធិការនៅ
ឃ្លាំងប្រាក់ ។ លុះដល់ គ.ស. ១៩២១ រាជការបាន
ាត់លោកឲ្យទៅធ្វើជាគ្រូបង្រៀននៅកោះកុងអស់រយៈ ៥ ឆ្នាំ
ហើយលោកបានត្រឡប់មកបង្រៀន នៅសាលាវត្ត ស្វាយ
ពែ ក្រុងភ្នំពេញវិញ ។ លុះក្រោយមក លោកបានចូល
កធ្វើការនៅក្នុងក្រសួងសិក្សាធិការ ក្នុងក្រុមតែងសៀវភៅ
ប់សិក្សា ។ ហេតុនេះឯង ទើបយើងឃើញស្នាដៃលោក
ច្រើននៅក្នុងមេសូត្រ និងមេរៀនផ្សេងៗ ដែលសុទ្ធតែធ្វើ
ពាក្យកាព្យយ៉ាងងាយស្ដាប់ ។ លោកបានទទួលអនិច្ច-

កម្ម ពី គ.ស.១៩៥០ ប៉ុន្តែក្នុងពេលដែលរៀបចំដល់ចុ
បំផុតហើយរបស់លោកនេះ, លោកប្ញាន-គេង នៅធ្វើកប្បុ
រួមក្នុងគណៈកម្មការ តែងសៀវភៅមូលវិជ្ជាសំរាប់ថ្នាក់មធ្យម
ដ្ឋានបានពីក្បាលទៀត ។ គ្រាន់នេះបង្ហាញឲ្យឃើញថាលោ
ប្ញាន-គេង ជាអ្នកយកចិត្តទុកដាក់ណាស់ចំពោះអក្សរសាស្រ្ត
យើង, ទោះបីជាចាស់ណាស់ទៅហើយ ក៏លោកនៅតែប្រឹ
បំរើអក្សរសាស្រ្តរហូតដល់ទីអវសាន ។

ក្រោយដែលលោកអនិច្ចកម្មទៅ គេរកឃើញស្នាដៃ
លោកដែលបោះពុម្ពហើយខ្លះ មិនទាន់បោះខ្លះ មានជាប្រ
ដូចរាប់ខាងក្រោមនេះ ៖

១– សប្បុរសធម៌, ២– ទេពនារី, ៣– លោ
ធម្មចរិយា, ៤– រឿងធនុន្ត, ៥– រឿងខាងហ្វានជា
៦– រឿងទិព្វសញ្ញា (មិនមែនទិព្វសញ្ញាដែលបោះពុម្ពទេ)

ខាងក្រោមនេះ យើងដកស្រង់ស្នាដៃលោកមកធ្វើជាស
ភាពដូចតទៅ ៖

....មនុស្សយើងនេះឧត្តមយ៉ាងកំណើត
មិនមែនកើតមកភ្លាមក៏ខូចជា
លុះច្របល់ចូលជាមជាតពាលា
ខូចខឹងជាគោនស្អិតចិត្តអស់ស្អាត ។
ប្រគះបាចផ្លាំនមានទក្ខឹអក
ហោតកោកូនសត្វសេកជាអាទិ
កាលញាស់ឡើងដំបូងគ្មានខ្វះខាត
ចិត្តក៏ស្អាតបរិសុទ្ធឥតហោះហៅ ។
លុះខ្យល់បក់ឆក់បាត់សាត់ចាកទី
ក៏ព្រាត់ពីសំបុកបែកគ្នាទៅ
សេកមួយនោះជ្រុះធ្លាក់លើលំនៅ
ព្រះតាបសរើសទៅថែរក្សា ។
សេកមួយទៀតកាត់ផាត់សាត់ទៅដល់
ទីបណ្តូលសំណាក់ពួកចោរ
ចោរក៏រើសយកទៅជាយមេត្ត

ថ្មមកក្សេត្រសកល្អថៃតាំងទុក ។
សេកដែលនៅសំណាក់ព្រះតាបស
ចិត្តសប្បុរសរកផលខ្វល់ចង់សុខ
សាងសទ្ធាសុចរិតបិទផ្លូវទុក្ខ
ត្រោះតាំងមុខតាមមគ្គលោកអ្នកប្រាជ្ញ ។
សេកដែលនោះនៅទីនោះចិត្តអាក្រក់
រៀនតែចក់ទឹងល្អបឫស្សាកាប
ចេះឲ្យខ្លួនឲ្យជួបចោរកំណាច
ក្លាសតខ្លាបសតតិតជិតតែក្បែរ
ចូរមើលចុះតែសត្វជាតិតិរច្ឆាន
បើគប់ពាលមិនខានខ្លួនវិនស្ស័យ ។
បើគប់ប្រាជ្ញ ។ ប្រៀនព្រះធម៌ថ្លៃ
អញ្ចាស្រីយ៉ៅប្រែតាមស្នាមនោះហោង ។

កំណាព្យខាងលើនេះ លោកបាន-តែងលើកបង្ហា
យើងពីការគប់មិត្ត តើអាចឲ្យផលយើងយ៉ាងណា ៗ ល

បើកយករឿងក្នុងសេកចាំងពីមកធ្វើជាគ្រឿងបញ្ជាក់ ឲ្យ
បងឆាយយល់ផង ។

អ្នកស្រី សិទ្ធ

នៅចុងសម័យនោះ យើងបានជួបប្រទះអ្នកនិពន្ធស្ត្រីមួយ
ដែលចុកគេត្រូវស្នាដៃចំណានណាស់ដែរ គឺអ្នកស្រី-សិទ្ធ ។
កស្រីសិទ្ធ យើងអាចទទួលស្គាល់ថាមានតែស្ត្រីនេះមួយទេ
លបានបញ្ចេញនូវស្នាដៃខាងអក្សរសាស្ត្រជាដំបូងគេបំផុត
ងចំណោមស្ត្រីខ្មែរនៅសតវត្សយើងនេះ ។ អ្នកស្រីបាន
ះស្ទាត់ខាងភាសាសៀមនិងភាសាខ្មែរ ហើយបានចេះរបៀប
តែងកាព្យខ្មែរ យ៉ាងម៉ត់ចត់ត្រឹមត្រូវណាស់ដែរ ។ ចំណែក
ៀបពាក្យកាយធម្មតាវិញ យើងឃើញថាអ្នកស្រីក៏មានថ្វីដៃ
ណានដែរ ។ ហេតុនេះហើយ ទើបគេឃើញស្នាដៃ
របស់អ្នកស្រីមានជាពាក្យកាព្យខ្លះ ជាពាក្យកាយខ្លះ ដែល
យើងកប់រៀបឈ្មោះខាងក្រោមនេះគឺ ៖ ១– រឿងពិម្ពាពិលាប,
– រឿងគូលាងមិត្តមិនច្រុស្តមិត្ត, ៣– រឿងចិត្តសក្សា ។

យើងសូមបង្ហាញដល់លោកអ្នក នូវស្នាដៃរបស់អ្នក

ដែលយើងដកស្រង់កំណាព្យមួយវគ្គ ពីក្នុងរឿងពិម្ពាពិលាប

"... ថ្វីបើមានខឹងប្រឹងស្រែកជេរ
មិនទេមិនទើងខឹងសោះឡើយ
ប្ដីមានត្រូវសរស្លាប់ទៅហើយ
មានអើយគឺកម្មនាំសរទៅ ។
ចិត្តបងគ្មានបំណងនឹងប្រមាថ
តែប្រញាប់ផ្ទាតខ្ទាតទៅត្រូវ
បងបាញ់សត្វសោះចុះឥឡូវ
ស្រីពៅនៅថ្វីព្រៃព្រឹក្សា ។
យំសោករកប្ដីក្ស័យរស់
គំរាមខឹងបានប្រាណស្នេហា
នេះទៅជាទោសខ្លួនអសារ
សោកាធ្វើអ្វី ៗ តាមបង ។

បងនេះជាស្តេចសោយកជេជ្ឍ
នាមព្រះព្រហ្មទត្តសោយកជ្យផង
មានទាំងក្រុងសាវត្ថីតកខ្ទង
ជាច្បងលើសលប់កតមនុស្ស ។
ពុំទាន់មានគូមកយូរឆ្នាំ
ជាកម្មនាំបងឲ្យយាត្រា
កម្មបងបិងបាញ់សត្វសកុណា
កម្មស្វាមីប្អូនប្រជួនគ្រោះ ។
កាំសរប្រហារដើរក្បៀ
កម្មបងអាល័យស្រីសមយស
កម្មប្អូនឲ្យក្តៅសៅហ្មងមោះ
កម្មប្តីអស់សៅហើយមាសថ្លៃ ។

សេចក្តីដកស្រង់ខាងលើ អ្នកស្រីសិទ្ធ និទានគាល សត្វកិន្នរី-ឈ្មោល បណ្តើរគ្នាកណ្តាលព្រៃ, ព្រះបាទព្រហ្មទត្តបានលបបាញ់កិន្នរ ហើយចូលទៅប្រលោមលួង

លោមនាងកិន្នរីដោយពាក្យផ្អែមល្ហែម ដើម្បីឲ្យនាងចំណង់ចិ
ស្នេហា ហើយឲ្យនាងលះចិត្តស្រឡះពីខ្មោចស្វាមី ដែល
ប្រជួនគ្រោះត្រូវសរស្លាប់ទៅហើយ ។

នៅកាលខាងចុងនៃសម័យនេះ យើងឃើញការចំរើ
លូតលាស់មួយយ៉ាង គួរឲ្យសរសើណាស់ដែរ គឺការបង្កើ
ឲ្យមានពុម្ពអក្សរខ្មែរ សម្រាប់បោះពុម្ពផ្សាយសៀវភៅឲ្យបា
ច្រើនក្បាល ។ វចនានុក្រមយើងក៏កើតឡើងក្នុងគ្រានោ
ដែរ ។ ដែលយើងអាចរាប់បានថាជាការលូតលាស់គោល
ជាគម្ពីរច្បាប់ទម្លាប់មួយខាងអក្សរសាស្ត្រ និង ភាសាជា
យើង ។ សៀវភៅជាច្រើនក៏បានបោះពុម្ពចេញផ្សាយបន្ត
គ្នា ប៉ុន្តែជំនាន់នោះ យើងឃើញច្រើនតែជាសៀវភៅធ
អាថ៌ និងច្បាប់បុរាណខ្លះៗ ប៉ុណ្ណោះ ឯរឿងប្រលោមលោ
និងសៀវភៅនិយាយពីការស្រាវជ្រាវ មិនសូវឃើញមា
បោះពុម្ពផ្សាយទេ ។ ឯសៀវភៅដែលចេញផ្សាយតាំ

នោះសោត សុទ្ធតែត្រូវសុំអនុញ្ញាតពីរាជការអាណាព្យាបាលថែមទៀតផង ។ ហេតុនេះហើយ ទើបសៀវភៅណាដែលជាគ្រឿងនាំឲ្យដាស់តឿនចិត្តគ្នាយើង មិនអាចនឹងចេញផ្សាយបានតាមចិត្តឡើយ ។

បើយើងធ្វើការសង្កេតចំពោះប្រលោមលោកខ្មែរសម័យនោះវិញ យើងនឹងឃើញថា៖ ប្រលោមលោកខ្លះៗ នោះមានរបៀបសរសេរប្លែកពីសម័យមុនៗ សន្ធឹកណាស់ គឺគេសរសេរជាពាក្យរាយកប់ៗ ដូចជាពាក្យដែលអ្នកស្រុកធ្លាប់និយាយគ្នារាល់ថ្ងៃ នាំឲ្យអ្នកអានងាយយល់ងាយគិតជាជាងស្នាដៃពីមុនមក ។ មួយទៀត ក្នុងរឿងទាំងនោះ ក៏ឈប់មានប្រើមន្តអាគមដូចជាគ្រាមុនៗ ទៀតហើយ , អ្នកនិពន្ធសុទ្ធតែត្រិះរិះ រចនាស្នាដៃខ្លួន ឲ្យស្របទៅតាមការចំរើនលូតលាស់នៃសាកលលោកសម័យថ្មី ។ ហេតុដែលនាំឲ្យកើតដុះដាលរឿងប្រលោមលោកទំនើបជាបន្តៗ ក្នុងគ្រានោះ ព្រោះរាជការបានបង្កើតជាការប្រឡងប្រជែងខាងអក្សរ-

សាស្ត្រជាញឹកញាប់ព្រមទាំងឲ្យរង្វាន់យ៉ាងតាមគួរ ដល់ម្ចាស់
ស្នាដៃណាដែលជាប់លេខផង ៗ ហើយស្នាដៃដែលល្អ
ទោះជាប់លេខក្តី មិនជាប់ក្តី ឲ្យតែគណៈកម្មការមានសេច
សរសើរ, ត្រូវគេយកទៅចុះផ្សាយនៅក្នុងសារពត៌មានកម្ពុជ
ដែលជាទិនានុប្បវត្តិ មួយចេញផ្សាយជាយូរអង្វែងណាស់មក
ហើយ ។ ដូច្នេះឯងទើបបណ្តាជនទូទៅទាំងគ្នាគ្រប់ជញ្ជ
នូវរសជាតិអក្សរសាស្ត្រទាំងនោះ បានងាយស្រួលជាជាងលើក
មុន ៗ ព្រោះមានប្រាកដជាអក្សរពុម្ពយ៉ាងស្អាត ។ មាន
រឿងមួយចំនួនទៀត ត្រូវបានចេញផ្សាយតាមរយៈការផ្សាយ
របស់ក្រុមពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ គឺជួនកាលគេបោះដោយឡែក
ក់មួយសៀវភៅ និងខ្លះទៀតផ្សាយក្នុងទស្សនាវដ្តីកម្ពុជសុរិយា
ដែលជាទស្សនាវដ្តីមួយមានអាយុជាង ៣០ ឆ្នាំមកហើយ ។
ទស្សនាវដ្តីនេះ ជាអង្គការយ៉ាងចំណានជួយស្ទួយទ្រនូវពុទ្ធ-
សាសនានិងអក្សរសាស្ត្រខ្មែរ ឲ្យកាន់តែមានរស្មីប្រាលរន្ទាល
ទៅគ្រប់ទិសទីក្នុងព្រះរាជាណាចក្រ ។ យើងសូមទៀត

ឱកាសជាពិសេស សរសើរដល់សទ្ធាចិត្ត អស់លោកដែល
ប្រឹងប្រែងផ្ដួចផ្ដើមឲ្យកើតជាទស្សនាវដ្ដីនេះឡើង ។ ប្រសើរ
សំខាន់មួយផ្នែកទៀត គឺអស់លោកអ្នកនិពន្ធដែលប្រឹងប្រែង
សរសេរជារឿងក៏ដោយ ស្រាវជ្រាវកាព្យធម៌ខ្មែរបុរាណមកផ្សាយ
ទុកជាគោលចារឹកក្នុងទីនោះ សំរាប់ឲ្យកូនខ្មែរ ស្នេហាវប្បធម៌
ជាតិ ការគេឃើញជាងក្ដីដំណែលជូនការបស់ខ្លួនយ៉ាងជាក់
ច្បាស់ ។ ទោះជាមានអាយុ ៣០ ឆ្នាំមកហើយក្ដី ទស្សនាវដ្ដី
នេះ ឥតប្រាសចាកពីគោលដើមដែលធ្លាប់មានមកនោះឡើយ
គឺនៅតែមានអត្ថបទជាខ្លឹមសារល្អរហូតសព្វថ្ងៃនេះ ។ ដូច្នេះ
ទស្សនាវដ្ដីកម្ពុជសុរិយា គួរពោលថា ជាឯកសារ មួយយ៉ាងពិ-
សេសសម្រាប់អ្នកត្រូវការរៀនសូត្រ ឬស្រាវជ្រាវពីកាព្យធម៌
ខ្មែរ ជាពិសេសខាងផ្លូវវប្បធម៌ ។

ក្រៅពីការផ្សាយតាមរយៈកជការ ឬ តាមវិធីជាផ្លូវការ
ដូចមានរៀបរាប់ខាងលើនេះ យើងបានប្រទះឃើញមានអ្នក
និពន្ធលាក់មុខជាច្រើនទៀត ដែលបានរៀបរៀងជាកំណាព្យ

ទ្វីៗ សំកប់ជាស់តឿនគ្គីគ្នាខាងផ្លូវចិត្ត ឲ្យបេះឹកឃើញផល់បញ្ហាជាតិដែលស្ថិតនៅក្នុងអាណាព្យាបាលរបស់បរទេស ៗ ខ្លះទៀតនិយាយពីអនុស្សាវរីយ៍ក្នុងគ្រាដែលកើតវិប្បរិតដោយសារជនបរទេសចូលមកត្រួតត្រាក្នុងប្រទេសយើង ៗ ដោយមានយោបល់ផ្ទុយពីគជការគណាព្យាបាល ដូចនេះហើយ, ទើបអ្នកនិពន្ធទាំងនោះ មិនហ៊ានបញ្ចេញឈ្មោះឲ្យគេស្គាល់ឡើយ មានត្រឹមតែបទនមស្សការនិងកាលបរិច្ឆេទដែលរៀបរៀងប៉ុណ្ណោះ ៗ ដើម្បីជាសក្ខីភាពចំពោះសទ្ធាធចិត្តខ្មែរខាងផ្នែកអក្សរសាស្ត្រក្នុងពេលនោះ យើងសូមស្រង់សេចក្តីបន្តិចពីក្នុងកំណាព្យទាំងនោះមកបញ្ជាក់ដូចតទៅ ៖

"....ខ្ញុំនឹងចាត់ចែងតែងសេចក្តី
ពិភពផែនដីកម្ពុជា
ប្រែប្រួលផ្លូវក្នុងសាសនា
អស្ចារ្យកោលាហ៍កើតវិការ ៗ
សព្វថ្ងៃមេទ័ពតេជាធំ

គេមករៀបចំកន្ទង់នគរ
មានប៉ុស្តិ៍គ្រប់ខេត្តគេត្រួតឈរ
គេរៀបនគរបំរុងចាំ ។
កម្រៅក្រៅគេមានឫទ្ធិក្លា
ត្រួតត្រាកងការចិត្តមួនមាំ
លើកថ្នល់ខ្ទាត់ខ្វែងវែងវង់ជុំ
បុណ្យគេជាធំកន្ទុំរដ្ឋ ។
តាំងមន្ទីរស្ដាពេញនគរ
សព្វថ្ងៃខ្លាចគេដូចជាខ្លា
តែគេបង់ឲ្យទៅត្រង់ណា
មុខជាលោយត្រង់នោះឯង ។
ហៃអ្នកតាំងឡាយចូលអ្នកគិត
ស្មារតីគិតមិតក្រែងរង្វេង
កុំធ្វើផ្ដេសផ្ដាសតាំងតាស់ក្មេង
ប្រឹងប្រែងតំមិតគិតកល់គ្នា ។

កំណាព្យនេះយើងស្រង់ចេញពីសាស្ត្រាស្លឹករឹតមួយមានចំណងជើងថា «ល្បើកកម្ពុជា» ។ នៅក្នុងសាស្ត្រានេះអ្នកនិពន្ធបានលាតត្រដាងហេតុការណ៍ផ្សេង ៗ ដែលកើតមានក្នុងគ្រានោះ ព្រមទាំងពោលនូវពាក្យដាស់តឿនដល់ជនរួមជាតិគ្រប់គ្នា ឲ្យខំថែរក្សាចិត្តគំនិតស្រឡាញ់ជាតិនិងថែរក្សានូវប្រពៃណីជាគ្រឿងដំណែលរបស់ជាតិពីបូរមបូរាណ ។ តែអ្នកនិពន្ធនេះពុំបញ្ចេញឈ្មោះឲ្យយើងស្គាល់ទេ ប្រហែលលោកខ្លាចមានឧបសគ្គអ្វីមកដល់រូបលោកទេដឹង ។ ទោះបីជាលាក់លៀមយ៉ាងណាក៏ដោយ សាស្ត្រានេះបានត្រូវបណ្ដាជននិយមណាស់ដែរ គេចម្លងចែកគ្នាមើលនៅតាមវត្តអារាមជាច្រើន សព្វថ្ងៃនេះមានគង់នូវច្បាប់ដើមយ៉ាងល្អស្អាតផ្ទុកនៅក្នុងបណ្ណាល័យពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ។

ក្រៅពីសាស្ត្រា ដែលដូចបានរៀបរាប់មកខាងលើនេះ យើងបានប្រទះឃើញនូវកំណាព្យដាស់តឿនជាតិឲ្យខំប្រព្រឹត្តខ្លួនក្នុងគន្លងសីលធម៌ថែមទៀត ។ ជាពិសេសបំផុតគឺស្នាដៃរបស់

ក្នុកព្រះភិរម្យភាសា - អ៊ូ ឬ ក្រមង៉ុយ ដែលជាកវីសាមញ្ញមួយ នគំនិតថ្លៃងាយគួរយើងលើកយកមកធ្វើការសិក្សាបាន ។

ព្រះភិរម្យភាសាអ៊ូ ឬ ក្រមង៉ុយ

មុននឹងពិនិត្យស្នាដៃសំខាន់ ៗ យើងសូមណែនាំអស់ លោកអ្នកជ្រាបបន្តិចពីជីវប្រវត្តិរបស់លោក ។ លោកតាង៉ុយ នចលំនៅ នៅឃុំកំបូល (ខេត្តកណ្តាល) លោកជាកវី សាមញ្ញមួយរូបក្នុងសម័យអាណាព្យាបាល ។ កំណាព្យ ព្យ ឃ្លោង ដែលលោកបានរៀនសូត្រហ្វឹកហាត់នេះហើយ នធ្វើឲ្យលោកទៅជាអ្នកចម្រៀងមួយយ៉ាងឯក ដែលជួន ទៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រនិយមគោរពរាប់អានគ្រប់ ៗ គ្នា ។ ពន្ធរបស់លោក បង្ហាញថាជាអ្នកមានសុខភាពបរិបូណ៌ ាយលោកមានមាឌមាំដុះពោះល្មម ទឹកសំឡេងឮក្រអៅ លោកមានដំណើរទៅណាមកណា លោកតែងស្លៀកសំពត់ ក្បិន ពាក់អាវចិន និងស្ពាយបង្វិចតូចមួយ ដៃកាន់ដំបង ឈើច្រត់រលោងស្រិល ៗ ពេលណាលោកត្រូវការច្រៀង ,

លោកទាញបង្វិលមក ស្រាយយកសបកឃ្លោកជាតួសាដៀ
មកដាំឡើងផ្គុំជាមួយឈើប្រគាត់ធ្វើជាផង រួចដាក់ខ្សែ
ឲ្យតឹងល្មម ទើបដាក់ផ្ទប់នឹងក្បាលពោះ គាត់ដេញរន្ទ័នប
បង្កើតជាសូរយ៉ាងពិរោះ ផ្សំជាមួយសត្វពេហារដែលលោ
ស្រែកច្រៀងឡើង ៗ បម្រៀងទាំងនោះសោត មិនមែ
និយាយតែពីរឿងកំម្សត់ណ្តកអណ្តានទេ គឺលោកគរើយើ
បានបញ្ចូលខ្លឹមពាក្យដាស់តឿន ក្រើនរំលឹក ដល់ជនរួមជាតិឲ្យ
ខំរកស៊ីធ្វើការកុំខ្ជិលដេកចាំសំណាង, ខំរៀនសូត្រខាងប
ពាណិជ្ជកម្មកុំឲ្យជនបរទេសលោភបាន, ខំរៀនសូត្រក្បួ
សាស្ត្រ ទឹង លេខនព្វន្ត កុំឲ្យពិបាកដើរពឹងគេឯងឲ្យធ្វើជ
ខ្លួន ៗ ជាពិសេស គឺនេះ ចូលចិត្តដាស់តឿនពួ
កសិករឲ្យខំនាំគ្នាបង្កើនផល ហើយនឹងរក្សាសេចក្ដីសុ
រៀបរយកុំឲ្យមានរឿងទាស់ទែងនឹងគ្នាផង ៗ គោលបំណ
របស់លោកដូចមានរាប់រៀបមកខាងលើនេះ បង្ហាញឲ្យឃើញ
ថា ឧត្តមគតិរបស់លោកក្នុងគ្រានោះ ដាក់ជាអ្នកជួយណែ

បន្ទានចិត្តជនរួមជាតិ ឲ្យចេះភ្ញាក់រលឹកដល់ការនាំប្រយោជន៍ខ្លួនឡើង ៗ ព្រោះលោកឃើញថា ៖ ភាសារបស់ជាតិយើងក្នុងពេលនោះមានស្ថានភាពដុនដាប ជាងយើងបច្ចុប្បន្ននេះច្រើនណាស់ ៗ មិនតែប៉ុណ្ណោះច្បាប់ខ្នាតរបស់លោកបានជួយបំប៉ន វាងវៃផ្នែកអក្សរសាស្ត្រយើង យ៉ាងសំខាន់ណាស់ព្រោះបានជាគ្រឿងកុះមើលការចំរើនរុងរឿង របស់អក្សរ-សាស្ត្រ និង ជីវភាពជនសាមញ្ញក្នុងសម័យនោះ យ៉ាងជាក់ប្រាកដ ៗ

បន្តទៅនេះ យើងស្រង់យកកំណាព្យក្នុងស្នាដៃលោកកលាតគ្រជាងដូចតទៅ ៖

«... សំអាតផ្ចិតផ្ចង់ លើកក៏ឲ្យត្រង់ កុំលើកឲ្យគោង
អ្នកកុំប្រហែស ក្រែងមានប្រហោង លើកមើលទំនង
ទំនាបទឹកហូរ ៗ ចំនួនទឹកស្ទឹង ទឹកព្រែកទឹកបឹង ទឹក
កលទឹកអូរ អ្នកលើលិចស្រូវ ត្រូវបើកបង្ហូរ អ្នកក្រោម
កុំថយ បង្ហូរសទៅ ៗ កំរើងថ្ងៃយប់ ឆាប់លើកឆាប់

« ទប់ កុំឲ្យធ្លាក់ជ្រៅ កក្តិកចេញខ្យល់ ដកល់ទឹកមេ
« បើចង់បានស្រូវ ស្រែចន្ទូវត្រឹមថៃ ៗ កុំយកគ្រាប់គ្នា
« ទៅដាំទៅដោត ពីលើភ្លឺស្រែ បិត្តគិតប្រមាណ ចង់បាន
« ផ្កាផ្លែ ដាំដុះបន្លែ បន្ទិនខ្លួនឯង ៗ ដល់គ្នាគេឡើតក
« ឡើងកើតនាំខ្វល់ ឆាងលូកឡើងវែង ក្ដូរកស់ជាប់ទឹ
« គ្រប់ជាប់ស្លែង ទទើសទទែង ក្ដូរឆ្ងន់មិនត្រូវ
« ដល់គ្នាគរពឹ ពមានស៊ីកទុំ ធ្លាក់ជ្រុះក្នុងស្រូវ ស្រែឆ្ងាយ
« ពីផ្ទះ ឃ្លាតណាស់ពីផ្លូវ ទុំពំតែទៅ រលួយស្រូវអស់
« កូនស៊ើយកុំភោត បើចង់បានគ្នា ដាំដោយកៀនក
« ដីទួលចំការ ឯណាចន្ទោះ ដាំដារបោះ ជាយផ្លូវបង ៗ...

កំណាព្យខាងលើនេះ លោកតា នុ៊យ បានប្រដៅកូ
ទៅនៅស្រុកស្រែឲ្យចេះរៀបចំភ្លឺស្រែរបស់ខ្លួន ទីងចេះយល
អធ្យាស្រ័យគ្នាក្នុងការធ្វើស្រែផង ៗ ជាពិសេសលោកតា
ថាកុំឲ្យដាំគ្នាតនៅតាមពលស្រែ ព្រោះនាំឲ្យធ្លាក់ស្ងួកជា
ទៅបំផ្លាញដល់ស្រូវដែលដុះក្នុងស្រែ ៗ ដំបូន្មានរបស់លោ

ំរៃងធ្លាយនោះ យើងសង្កេតទៅពុំឃើញមានប្រវត្តិផ្សេង
ើរឿងរបររកស៊ីរបស់អ្នកស្រុកសាមញ្ញឡើយ គឺលោកដោះ
ស្រាយរឿងកយរង ដែលជនអ្នកស្រែអ្នកចំការធ្លាប់ជួបប្រទះ
រឿងកល់ថ្ងៃ ៗ ត្រង់នេះហើយដែលយើងសន្មតថាលោក
រី ន៉ុយ ជាកវីសាមញ្ញមួយរូបរបស់ខ្មែរ យើងឃើញលោកប្រកប
ាជីវកម្មជាអ្នកស្រែចំការធម្មតា ៗ

ជំពូកទីដប់

អក្សរសាស្ត្រសម័យបច្ចុប្បន្ន

ដែលហៅថាសម័យបច្ចុប្បន្ននេះ គឺកប់តាំងពី គ.ស ១៩៤៩ (១) ដែលប្រទេសយើងបាន [illegible] ពីអាណាព្យ បាលរបស់ប្រទេសខាងផ្នែកវប្បធម៌ ។ ប៉ុន្តែពេលដើមដំបូ នៃសម័យនេះ អក្សរសាស្ត្រខ្មែរ នៅមិនទាន់លេចត្រដែតសុ សាយនៅឡើយទេ ដ្បិតគ្រានោះពិភពលោកទើបតែបានផុ ពីសង្គ្រាមថ្មី ។ ដូច្នេះប្រទេសយើង នៅខ្វះសម្ភារៈ ដែលជ មធ្យោបាយខាងការផ្សាយអក្សរសាស្ត្រយើង ដូចជាខ្ ក្រដាសបោះពុម្ព, ខ្វះគ្រឿងបោះពុម្ព និងអក្សរពុម្ពជាដើម

១– ឆ្នាំនេះ មិនទាន់បានឯករាជ្យសម្បូណ៌នៅឡើយទេ រហូតមកពី ថ្ងៃទី ៩ វិច្ឆិកា ១៩៥៣ ទើបបានឯករាជ្យបរិបូណ៌ ។ តែពេលនោះបាក់ បានផ្នែកវិទ្យាល័យ-អនុវិទ្យាល័យ និងសាលាបាលីមករាជការខ្មែរ ។

ញ៉ឹងទៀតមកពីពេលនោះ ស្មារតីយើងចាប់តែងើបរួចពីការគ្រប
ណ្ដប់នៃវប្បធម៌គេថ្មី ៗ ។ តែពពួកអ្នកដែលធ្លាប់ចិញ្ចឹមចិត្ត
សាធអក្សរសាស្ត្រវិញមិនព្រមចុះញ៉មឧបសគ្គទាំងនេះឡើយ
គនាំគ្នាប្រឹងប្រែងចងក្រង ឬរៀបរៀងជាសៀវភៅរឿងរ៉ាវ
មីលក់សាន្ត ឬកំព្យខ្នាតអ្វីផ្សេងៗតាមតែសន្ដានចិត្ត ឬស្មារតី
កដែលផាក់និជាប់មកយូរហើយ ។ សិទ្ធិខាងការផ្សាយក៏បើក
ទានយ៉ាងបរិបូណ៌ ជាពិសេសគឺសិទ្ធិយ៉ាងទូលាយក្នុងរដ្ឋ-
ធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រ ដែលព្រះករុណាជាម្ចាស់ជីវិត
លើត្បូងព្រះបាទសម្ដេចព្រះ នរោត្តម-សីហនុ បានទ្រង់
ប្រោសព្រះរាជទាន ដល់ពលរដ្ឋជាទីសព្វព្រះរាជហឫទ័យ
បស់ព្រះអង្គកាលពីឆ្នាំ ១៩៤៧ ។ សិទ្ធិទាំងនេះបានជួយបណ្ដុះ
ណ្ដាលផ្លូវចិត្តឲ្យអ្នកស្នេហាអក្សរសាស្ត្រទាំងប៉ុន្មាន នាំគ្នា
ានសង្ឃឹមកាន់តែខ្លាំងឡើងក៏ខំខ្នះខ្នែងលើសពីពេលមុន ។
ទៅ ជួនជាពេលបន្ទាប់នោះ ប្រទេសយើងក៏បានកើតគ្រប់
វាឡើងផង គឺសម្ភារៈដែលយើងខ្វះខាតកាលពីមុននោះ

កំមានគ្រប់គ្រាន់ឡើង ៗ អក្សរសាស្ត្រខ្មែរខាងផ្នែករឿក
ក៏ល្អលាស់គ្រចះគ្រចង់យ៉ាងស្រោងស្រាងឡើង ប្រៀបបីដូ
រុក្ខជាតិដែលលាស់ស្លឹកខ្ចីល្អក់ ក្នុងគ្រាដែលមានព្រះពិរុណ
បង្អុរស្រស់ស្រប់មកលើជាដំបូង ៗ តែអនិច្ចា ! កម្ពុជាស្
ពន្លកខ្ចីតែងពុំទាន់មានសភាពរឹងមាំមួននៅឡើយទេ, ស្លឹកនេ
ទន់ហើយពុំមានសណ្ឋានពេញលក្ខណៈ ជាស្លឹកពិតប្រាក
នៅឡើយ ៗ ផ្លែកលោនៅស្លាក់ស្ល៉ពុំទាន់ពេញជ្រុងជ្រោយ
ផ្លូនកាលអាចនឹងមានអន្តរាយដោយសារសត្វល្អិតបើកាលណ
ហើយអ្នកថែរក្សានោះមិនថែឲ្យជិតដល់មែនទែន ៗ

សេចក្ដីប្រៀបធៀបនេះយ៉ាងណា ក៏សមាអក្សរសាស្
យើងសម័យនេះក៏យ៉ាងនោះដែរ ៗ ពិតមែនហើយ ដែលយើ
ឃើញរូបរាងសៀវភៅខ្មែរ ទោះពុម្ពផ្សាយជាប្រែនក្រែល
ក៏ពិតតែប្រៀបផ្ទឹមបាននឹងបរទេស ដែលចំរើនខាងផ្នែកន
ជាប្រុមករហើយដែរ ៗ ប៉ុន្តែយើងដឹងជាក់ដូច។ពាហណ៍ខា
លើថា ៖ ស្នាដៃទាំងនេះមិនសូវតែល្អគ្រាប់ប្រុសមច្បេ

ទោះតាំងអស់ទេ, មានខ្លះទៅគឺល្មមកប់យកជាការបាន តែង មានខ្លះទៀតដែលពុំគាប់លើកយកជាគោលបានឡើយ ។ ត្រង់នេះ ដោយសារតែយោលទៅតាមទឹកដៃរបស់អ្នកនិពន្ធ, មនោគតិរបស់អ្នកនិពន្ធ ឬ សតិសម្បជញ្ញៈរបស់អ្នកនិពន្ធ រឿងខ្លួននោះឯង ។ បានន័យថា៖ ប្រសិនជាអ្នកនិពន្ធនោះមាន សតិសម្បជញ្ញៈទូលាយ មានគំនិតល្អតលាស់ច្រើន ស្នាដៃគឺ បានល្អប្រសើរទៅ ; ផ្ទុយទៅវិញ បើអ្នកនិពន្ធរឿងនោះ ជា អ្នកខ្វះការពិចារណាឲ្យដិតដល់ ស្នាដៃនោះក៏អន់ខ្សោយទៅ តាមនោះដែរ ។

បញ្ហាដ៏ធ្ងន់ធ្ងរ មកខាងលើនេះ ជាបញ្ហាមួយធំណាស់ដែរ គួរតែអ្នកនិពន្ធគ្រប់រូប លើកយកមកពិភាក្សាក្នុងស្មារតីរបស់ ខ្លួនឲ្យល្អិតល្អន់ណាស់មុននឹងសរសេររឿងនិមួយ ៗ ។ ព្រោះ រឿងជាស្នាដៃរបស់យើងនោះ វានៅគង់វង្សជាយូរអង្វែង ណាស់ ហើយការទ្រព្យរបស់ជាតិពិតៗផង បើយើង តសាងបានល្អ ទ្រព្យនេះក៏បាននៅល្អរហូតអនាគតជាយូរដែរ

តែបើប្រហែលប្រហាក់វិញ រូបកនិទេព្យមតិកនេះពុំបានល្អ គត់មត់ទុកឲ្យអនុជនជាន់ក្រោយ ៗ ទៀតទេ ។

ប្រសិនជាយើងធ្វើការសង្កេតតាមពេលតាមវេលាវិញ, យើងគាបវែកញែកសម័យបច្ចុប្បន្ននេះ ជាបីពេលបណ្តោះអាសន្នសិន ដើម្បីងាយធ្វើការសិក្សាសង្កេតតាមជាន់អក្សរសាស្ត្រយើង គឺ ៖

គ្រាទីមួយ.- ចាប់តាំងពី គ.ស.១៩៤៩ រហូតមកដល់ ១៩៥១ ៖ កាលនោះ ការបោះពុម្ពផ្សាយនៅមានដំណើរយឺតណាស់ ៗ មានតែសារពត៌មានប៉ុណ្ណោះទេដែលចេញបានច្រើន និងសៀវភៅធម៌គាថាក៏បានចំរើនបន្តិច មកដែរ ឯរឿងប្រលោមលោកដែលមានលក្ខណៈអក្សរសាស្ត្រច្រើនជាងផ្នែកឯទៀតនោះ ពុំសូវមានចេញញឹកញាប់ទេ ។ តែបើចេញបានម្តងៗវិញ យើងឃើញមានខ្លឹមសារគ្រាន់បើ ទាំងគោលគំនិត តំណងចំណង់សេចក្តីល្អឲ្យមានសង្ឃឹមថា នៅក្រោយទៀតមុខជាមានល្អណាស់យ៉ាងសំខាន់ពិតប្រាកដ ។

ស្នាដៃដ៏ខាន់នោះ អ្នកនិពន្ធតែងប្រើពេលវេលា យ៉ាងច្រើន ដើម្បីកសាងស្នាដៃខ្លួន ឲ្យបានជាទីកប់គាន់របស់ជនទូទៅ ហើយអ្នកនិពន្ធដ៏ខាន់នោះ សុទ្ធតែជាអ្នកចិញ្ចឹមចិត្តខាង អក្សរសាស្ត្រយូរឆ្នាំមកហើយ ទើបចាំតែពេលវេលាល្អទើង ចេញផ្សាយស្នាដៃរបស់ខ្លួនបង្ហាញចំពោះសាធារណជន ។

មានរឿងខ្លះទៀតដែលបានសរសេរពីគ្រាមុនមកស្រាប់ក៏ មិនមានបញ្ចេញប្រកាសបង្ហាញដល់សាធារណជនឃើញដែរដូចជា៖

- រឿង «កុងឈឺន» របស់ លោក នូ-កន,
- — «វណ្ណៈ» — លោក ឡៃ-ដុម,
- — «គូសាងមិត្តមិនទ្រុស្តមិត្ត» របស់អ្នកស្រី សិទ្ធ,
- — «ផ្កាស្រពោន» របស់ លោក នូ-ហាច,
- — «ចិត្តឪពុក» របស់ លោក ហែល-សុំផា,
- — «ស្រីក្រោ» របស់ លោក មៃ-គិន,

- រឿង «កេសនាខៃនាងណាគ្រី» របស់អ្នកស្រី ស៊ុយ-ហៀង
- «ផ្ការីកផ្ការោយ» របស់លោក គៀង-សាយ

។ល។ . . .

ក្រៅពីនេះ យើងឃើញមានកំណាព្យចងក្រងតាមបែប ទំនើបថ្មីៗទៀត ដូចជា ៖

- «ប្រជុំរឿងល្បើក» របស់ លោក ហេង-យ៉ាន់,
  «រឿងល្បើក» លោក នុច-ស៊ុខុម,
- «បិត្តក្រមុំ» — លោក កេង-វ៉ាន់សាក់,
- «ព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី៧» របស់លោក មៀ-ឆន,
- «សកុន្តលា» (រឿងប្រែ) របស់លោក ពិយ-ប៊ុក,
- «មេម៉ាយម៉ាមួន» របស់លោក ថាច-ឈួន

។ល។ . . .

ផ្នែកទីពីរ.– ចាប់តាំងពី គ.ស.១៩៤២ ដល់មក ១៩៤៦, ជាសម័យមួយដែលអក្សរសាស្ត្រយើងផុះឡើង តាមផាកប្រលោមលោក, ទស្សនាវដ្ដី, រឿងល្ខោន ឬ សៀវភៅនិយាយពីទ្រឹស្ដីផ្សេង ៗ អ្នកនិពន្ធជាច្រើនឈ្មោះ បានទំព្រឡែងប្រជែងស្នាដៃគ្នា បោះពុម្ពផ្សាយពាសពេញ តាមស្រុកកូម៉ាជិតឆ្ងាយ ហើយស្នាដៃតាំងនោះ ក៏ឃើញថា មានសារៈគួរឲ្យចាប់ចិត្តណាស់ដែរ តាំងខាងផ្នែកសីលធម៌, តាំងផ្នែកអក្សរសាស្ត្រ ។ មធ្យោបាយបោះពុម្ពផ្សាយ ក៏បានស្រួលលើសពេលមុន ៗ ច្រើនណាស់ ព្រោះពិភពលោកបានជួបនឹងសេចក្ដីសុខបរិបូណ៌ ។ ទំនិញសព្វសារពើ បានហូរចូលមកកាន់ស្រុកយើងបានស្រួល លើសពេលមុន ៗ ។ អ្នកនិពន្ធជាច្រើនរូបស្ទើរតែកប់ឈ្មោះមិនអស់ បានទំព្រឡែកប្រជែងគ្នា ចេញផ្សាយនូវស្នាដៃរបស់ខ្លួន បង្ហាញដល់សាធារណជន ។ ឯស្នាដៃតាំងនោះសោតយើង ឃើញមានការចេញាសមធ្យគ្រាន់បើដែរ តាំងទំនងដែនរឿង,

ទាំងពាក្យពេចន៍ឆ្លើយឆ្លងជាដើម ។ អ្នកអានគ្រប់គ្នាបានយកចិត្តទុកដាក់ ពិនិត្យសង្កេតខ្លូវកម្រងរបស់អ្នកនិពន្ធជាតិខ្លួន យ៉ាងយកចិត្តទុកដាក់បំផុត ហាក់ដូចជាចង់ធ្វើការវិនិច្ឆ័យលើស្នាដៃទាំងនោះ ។ ហេតុនេះឯង ទើបអ្នកនិពន្ធប្រឹងដុះខាត់សិល្បៈរបស់ខ្លួន ឲ្យកាន់តែមានទឹកដមសម្រាប់ឲ្យអ្នកអានបានទទួលរសជាតិឆ្ងាញ់ពិសាតទៅទៀត ។ ប៉ុន្តែសម័យនេះ បណ្ណាគារ ដែលជាផ្សារសម្រាប់លក់ផ្សាយសៀវភៅមិនទាន់មានច្រើនគ្រប់គ្រាន់នៅឡើយទេ ព្រោះគេទុករបរនេះថាជាពុំទាន់មាំទាំនៅឡើយ ។ រោងពុម្ពដែលជាឫសគល់នៃការផ្សាយនេះ ក៏ពុំទាន់សម្បូណ៌ហូរហៀរនៅឡើយដែរ ។ ដូច្នេះឯងហើយ ទើបសៀវភៅយើងដែលចេញផ្សាយបានមួយ ១ កន្លងគ្រានោះមាន កម្រងថ្ងៃរទាំងផ្នែកសីលធម៌ និងទាំងផ្នែកសម្ភារៈ ។ គ្រានេះមានទស្សនាវដ្ដីខ្លះចេញផ្សាយដូចយ៉ាងទស្សនាវដ្ដីនារី, ទស្សនាវដ្ដីសុបិននិមិត្ត, ទស្សនាវដ្ដីកត្រីថ្ងៃសៅរ៍, ទស្សនាវដ្ដីមិត្តសាលាបាលី ។ល។ ដែលយើង

អាចសំគាល់បានថា ទស្សនាវដ្ដីទាំងនេះមានប្រយោជន៍ផ្សាយ ការចេះដឹងរបស់សាធារណជនផង និងជាទីប្រជុំហាត់ហ្វឹកហ្វឺន អ្នកនិពន្ធថ្មីៗ ទៀតផង ។ ដូចយើងពោលហើយខាងលើ សម័យនេះមានប្រលោមលោកចេញផ្សាយច្រើនណាស់ដែរ តែយើងសូមចង្អុលឈ្មោះខ្លះ ៗ គ្រាន់ជាសក្ខីភាព គឺ៖

រឿង «ចោរបិទមុខ» របស់លោក ហ៊ីល - ស៊ុំជា,

- «ព្រញមាស» - ទ - ឌូ,

- «មើលព្រះចន្ទ្រា» - រីម - គន,

- «ស្មើចិត្ត, សេរីស្វតន្ត្រ, រំដួលក្លូលែន»

របស់ លី - ធាមតេង,

- «ខេមរកុលបុត្រ, ទុយ៉ិសសន្សិក» របស់ ម៉ា-ឡាយខេម,

- «ព្រះទ័នកវ្យ, វិរបុរស, ព្រះចន្ទកជា, ...»

របស់ ប៉ិ - ផៃណាន,

- «ទៅនិសាទទុគ៌ត» របស់ អ្នកនិពន្ធ ស្រី - ម្យុច,

- «បណ្ដាយលន្លែក» - - រ. គោវិច ។ល។

មានការព្រឹត្តន៍មួយទៀត ដែលគួរគត់សំគាល់ក្នុងប្រវត្តិអក្សរសាស្ត្រយើងជាងគេនៅ គ.ស.១៩៥៦ នេះហើយដែលអ្នកនិពន្ធនិងកវីដែលមានឧត្តមគតិប្រពៃ បានរួបរួមគ្នាបង្កើតជា សមាគមអ្នកនិពន្ធខ្មែរ សំរាប់ជួយឧបត្ថម្ភដល់ការផ្សាយអក្សរសាស្ត្រទាំងក្នុងប្រទេស, ទាំងក្រៅប្រទេស ដើម្បីឲ្យបានសមនឹងឋានៈប្រទេសឯករាជ្យសម្បូណ៌ ។ ព្រះរាជក្រមលេខ ៦១ ន.ស. ចុះថ្ងៃមករា គ.ស.១៩៥៦ ក៏បានបើកសិទ្ធិដល់អ្នកនិពន្ធយ៉ាងបរិបូណ៌ឡើងថែមទៀតនៅគ្រានោះដែរ ។

ផ្នែកទី៣ . ចាប់តាំងពីគ.ស.១៩៥៧ មកដល់សព្វថ្ងៃនេះរបៀបសរសេរមានការប្ដូរផ្លាស់សឹងតែតាមជានពុំទាន់ អ្នកនិពន្ធពីមុនៗ បាត់រូបលែងឃើញមានសរសេរឲ្យញឹកញាប់ទៀតហើយ ។ អ្នកនិពន្ធថ្មីៗ បានលេចផុសឡើងដូចផ្សិតនៅរដូវភ្លៀងធ្លាក់ដំបូង គេទំប្រណាំងប្រជែងស្នាដៃគ្នាដែលមានចេញផ្សាយជាញឹកញាប់ក្រៃលែង ហើយស្នាដៃទាំងនោះច្រើនតែថ្មីៗ ពុំសូវមាននិក្ខេបបទ (thèse)

អ្វីត្រឹមត្រូវទេ ។ ចំពោះរបៀបរៀបចំសាច់រឿងវិញ គេក៏មិនសូវប្រើគម្រៀនដូចគ្រាមុនៗដែរ ព្រោះខាងអត្ថរសក្តី, ខាងចំណង់សេចក្តីក្តី ។ មូលហេតុទាំងនេះឯង បាននាំសមាអក្សរ-សាស្ត្រយើងឲ្យជួបប្រទះនឹងការគាក់រអួលមួយគ្រាដែរ ដ្បិតជួនកាលទៀត ស្នាដៃទាំងនេះ មានពោរពេញទៅដោយរឿងក៏ដែលពិបាកនឹងអានថែមទៀតផង ចំពោះចរិយា ឬ ប្រពៃណីរបស់ខ្មែរយើង ។ សម័យនេះ បង្កើតជាបញ្ហាយ៉ាងច្រើនលើពាក្យអក្សរសាស្ត្រខ្មែរ ព្រោះជនអ្នកស្នេហាអក្សរសាស្ត្រម្នាក់ៗសុទ្ធតែមានការត្រិះរិះ នឹង ការយល់ឃើញប្លែក ៗ ពីគ្នាហើយ ស្នាដៃទាំងនេះ ស្ទើរជាស្នាដៃបច្ចេកទេស ឬ ស្នាដៃធម្ម-ត. មិនអាចវែកញែកបាន ព្រោះអ្នកនិពន្ធបានកាឡៃបញ្ចូលបែបទាំងពីរធ្វើជារឿងមួយ ។ ម្ល៉ោះហើយ រឿងក៏ទាំងនោះពុំបានជាក់លាក់សំរាប់អ្នកអានទេ បានសេចក្តីថាគ្មានតែទាស់គំនិតអារម្មណ៍អ្នកអានឲ្យអណ្តែតអណ្តូង ទៅតាមចំណង់តណ្ហា ឬ មនោសញ្ចេតនារវើរវាយប៉ុណ្ណោះ ។

តែទោះបីយ៉ាងហ្នឹងក៏ដោយ យើងនូវយល់ថា ឧម្ភាកា
កសាងជាដំបូង ទោះការកសាងអ្វីក៏ដោយ រមែងតែងជួបប្រទះ
នឹងការខ្វះខាតជាមិនខាន ។ ដូចនេះ យើងគិតយ៉ាងណា
ទៀតបានបំពេនសិនចុះ ចាំផលវៃថ្ងៃក្រោយទៅសឹមយើងនាំ
គ្នាសំរិតសំរាំងទៅទៀត ។ ដោយឃើញថាអក្សរសាស្ត្រ
យើងត្រូវលាយច្របល់ដោយគោលគំនិត ពីបរទេសដូចនេះ
ហើយ អ្នកនិពន្ធដែលមានទុក្ខមកក្តីសុទ្ធសាធក្នុងការកសាង
កសាងអក្សរសាស្ត្រជាតិខ្មែរ នាំគ្នាក្រោកឈររួមកំឡាំងជា
មួយអង្គការអប់រំផ្សេងៗទៀត ប្រឆាំងនឹងឥទ្ធិពលនាអក្សរសាស្ត្រ
តែងបង្ខំ នាំឲ្យខូចដល់ខ្សែជាតិនេះ, ទាល់តែបានជោគជ័យ ។
តែពួករៀនអាសគ្រាម នឹងរូបតាក្រោកកាយ ក៏បានបាត់ស្រ-
គោលគំនិតលើទឹកខ្មែរតាំងលក់នានាអស់គ្មានសល់ ។

ព្រឹត្តិការណ៍ចំខ្សែកមួយទៀតនៅក្នុង គ.ស. ១៩៨
នោះ រាជរដ្ឋាភិបាលបានកែប្រែកម្មវិធីសិក្សានៅមធ្យម
បញ្ចូលឲ្យមានការសិក្សាអក្សរសាស្ត្រជាតិ យ៉ាងច្រើនពេ

ក្នុងវិស័យសិក្សាគ្រប់ជាន់ថ្នាក់ ដើម្បីឲ្យកុលបុត្រ-កុលធីតាយើងបានក្រេបជញ្ជក់ឲ្យអស់លក់ខ្លឹមសារជាតិវប្បធម៌ជាតិខ្លួន ៗ ដូចនេះសៀវភៅទាំងឡាយដែលណែនាំខាងការសិក្សា, ជាជំនួយស្មារតីក្នុងកិច្ចសិក្សា ក៏បានចេញផ្សាយជាច្រើនឈ្មោះបណ្ណនូវគំនិតស្រាវជ្រាវរកតម្លៃវប្បធម៌ជាតិកាន់តែខ្លាំងឡើង ៗ ។

នៅឆ្នាំ ១៩៥៨ នេះ អក្សរសាស្ត្រយើងបានលេចមុខលេចធ្លោយ៉ាងត្រចះត្រចង់នៅលើឆាកអន្តរជាតិ ដោយកាលនោះរដ្ឋាភិបាលយើងបានបញ្ជូនអ្នកនិពន្ធខ្មែរ (១) ឲ្យទៅរួមសន្និសីទខាងអក្សរសាស្ត្ររបស់អ្នកនិពន្ធជនជាតិអាស៊ី និង អាហ្វ្រិកនៅក្រុងតាស្កង់ (សហភាពសូវៀត) ។

អក្សរសាស្ត្រយើងបានចំរើនក្នុងស្រុកទៀត ដោយមានការផ្សាយតាមវិទ្យុ និងការធ្វើបាឋកថាតាមទីជនបទ ឬ ទីប្រជុំនៃការអប់រំផ្សេង ៗ ។ ក្រៅពីនេះ នៅមានការផ្សាយមួយទៀតយ៉ាងសំខាន់គឺនៅក្នុងទំព័រសារពត៌មានអ្នកជាតិនិយម ។

១– ប្រតិភូដែលកាត់ឡើងទៅកាលគ្រានោះគឺ អ្នកនិពន្ធ ម៉ា-ឡាយខេម និង លី-ធាមតេង ដែលអ្នកនិពន្ធក្នុងសមាគមបានបោះឆ្នោតជ្រើសរើស ។

ការសិក្សាពីអក្សរសាស្ត្ររបស់យើង សុំឈប់ត្រឹមនេះ ហើយយើងសង្ឃឹមថា នៅពេលក្រោយដែលយើងធ្វើការស្រាវជ្រាវ និង សិក្សាបានវែងឆ្ងាយទៅទៀត យើងនឹងបន្ថែមឲ្យកាន់តែបានពិស្តារឡើងជាលំដាប់ ៗ តែមុននឹងបញ្ចប់យើងត្រូវចងចាំថា មូលហេតុដែលនាំឲ្យចំរើនបានហូរហែមកក្នុ សម័យបច្ចុប្បន្ននេះ អាស្រ័យដោយមានសេចក្តីឧបត្ថម្ភយ៉ាង ហ្មឹងហ្មាត់របស់ព្រះអគ្គមគ្គុទេសក៍ និង ជាព្រះបិតាឯករាជ្យជាតិ គឺសម្តេចព្រះ នរោត្តម-សីហនុ ដែលព្រះអង្គទ្រង់ពុំដែល ភ្លេចម្តងណាទេ ចំពោះការស្ថាបនាវប្បធម៌ជាតិ ឲ្យរីកតែ វិសេសវិសាលឡើងសមនឹងឋានៈប្រទេស ដែលទ្រង់បាន ដឹកនាំឲ្យចំរើនគ្មានឈប់ឈរ ។ ជាកតញ្ញុតាគឺព្រះអង្គសព្ ព្រះទ័យទ្រង់ទូលព្រះឋានៈជា ប្រធានកិត្តិយសនៃសមាគមអ្ន និពន្ធខ្មែរដែលជានិមិត្តរូបនៃអក្សរសាស្ត្រនិងវប្បធម៌ជាតិ ។

